

tillsammans

tillsammans
nitton livsviktiga saker
kristna gör när de möts

emmanuel bäckryd

libris förlag | örebro

Bibeltexten är i regel hämtad ur Bibel 2000
och publiceras med tillstånd av Svenska Bibelsällskapet.

Copyright © 2007 Författaren och Libris förlag, Örebro
Omslag: Maria Mannberg
Omslagsfoto: Hans Wretling/Pix Gallery
Sättning: Michael Håkansson, Textassistans cmh ab
Tryck: Svenska Tryckcentralen AB, Avesta 2007
ISBN: 978-91-7195-858-7
www.librisforlag.se

Till min församling

**Vi är på väg
tillsammans**

Innehåll

Inledning	9
1. Livet tillsammans	13
2. Predikan	25
3. Lovprisning och tacksägelse	33
4. Förbön	46
5. Förbön för sjuka	56
6. Kollekten	68
7. Dopet	78
8. Nattvarden	90
9. Själavården	98
10. Församlingsmötet	105
11. Ledarskapet	113
12. Gåvoupptäckande	120
13. Evangelisation	128
14. Socialt ansvar	138
15. Mission	148
16. Barn och ungdomar	158
17. Vigselgudstjänsten	165
18. Begravningsgudstjänsten	176
19. Konfliktlösning	189
Avslutning	196
Noter	201

Inledning

*Jag simmar i din nåd
som en val i havet.*

Ur Afrikanska böner¹

För en tid sedan såg jag på TV att en flock späckhuggare hade strandat på en kust i Australien. Späckhuggarna låg orörliga på sanden och kippade efter andan. De såg tämligen hjälplösa och klumpiga ut. Men om man placerar späckhuggaren i dess rätta miljö – havet – blir bilden en annan. Detta vackra djur, som kan bli upp till sju meter långt, är fullt av kraft och smidighet. I sitt rätta element är späckhuggaren ett naturens under.

När vi ser på dagens kristna församlingar kanske vi uppfattar dem som klumpiga, osmidiga, orörliga. Ibland tycker vi att de är som strandade valar. Hjälplösa kippar de efter andan, samtidigt som de sakta tynar bort. Men församlingens hemvist är inte torra land, utan det hav som kallas Guds nåd. Det är i det perspektivet som församlingen, trots medlemmarnas brister, blir vacker. I ”havet” blir bilden en annan. Där, omsluten av Guds nåd på alla sidor, kan församlingen med kraft och dynamik möta vår tids utmaningar.

Jag är en av församlingsledarna i Ryttagårdskyrkan i Linköping. Jag ser min församlings svårigheter, men också dess skönhet i ljuset av Guds nåd. Det händer att medlem-

mar kommer till mig med kritik angående någon företeelse i församlingen. Ofta kan jag ge dem rätt, i alla fall delvis. Ibland får jag nyansera kritiken och visa på alternativa synsätt, men oftast finns det åtminstone ett korn av sanning i deras kritik. De har sett något som de reagerat på, och den frustration de upplever kan jag bara bejaka. Jag är nämligen inte församlingsledare för att försvara status quo. Tvärtom.

Denna bok har kommit till utifrån min längtan och vilja till förändring. Den är inte skriven utifrån teoretiska resonemang, utan utifrån det jag ser och upplever i en konkret församlingsmiljö. Därför tror och hoppas jag att *Tillsammans* kan vara till inspiration för dig som vill reflektera över vad det innebär att vara församling i vår tid. Om du tillhör en annan kyrkotradition än min (Evangeliska Frikyrkan), kan boken vara ett bollplank som hjälper dig till fördjupad kunskap om din egen tradition, så att du kanske kan utmana den på ett fruktbarande sätt.

Boken tar upp de gemensamma handlingar som ger oss en kristen identitet. Vår tro visar sig inte först och främst i läror och dokument utan i hur vi faktiskt lever. Genom århundradena har kristna gjort vissa saker tillsammans, och genom att göra dem har de uttryckt vad det är att vara kristen och fört tron vidare till nästa generation. En av teologins viktigaste uppgifter är, enligt min mening, att stödja den kristna församlingen i uppdraget att leva här i världen som Guds nya mäsklighet. Teologi handlar inte först och främst om abstrakta koncept utan om hur vi som människor av kött och blod ska kunna gestalta Guds rike i den tid som är.

Varje kapitel i den här boken tar upp en konkret praxis som varje generations kristna behöver fånga upp, leva i, re-

flektera över och fördjupa i ljuset av Bibelns övergripande berättelse. Många misstag har begåtts av kristna under historiens lopp, många begås i dag och kommer att begås i morgon, men omgivna av Guds nåd på alla sidor kan vi börja där vi är och söka oss framåt, mot en djupare förståelse av vad det innebär att vara Guds folk i vår tid.

Jag vill tacka övriga församlingsledare i Ryttagårdskyrkan – tillsammans får vi förvalta det stora förtroendet att leda en kristen församling. Jag vill även tacka min cellgrupp för förbön och gemenskap. Vår gemenskap är – i all sin bräcklighet – genuin och verklig. Tack, Daniel Røjås, pastor i Ryttagårdskyrkan, för vänskap, teologiska samtal och glada tillrop. Tack, Roland Spjuth, lärare i systematisk teologi och etik, för teologiskt mentorskap, stilistiska kommentarer och återkommande uppmuntran. Och tack, min Rebecka, för att du särskilt ger kapitel 17 ett ansikte.

Linköping i pingsttid 2007
Emmanuel Bäckryd

Kapitel 1

Livet tillsammans

Alla kristna såg sig som subjekt i församlingen, begåvade av Anden till ett rikt liv i samspel med andra.

John H. Yoder¹

Sverige är världsbäst på enpersonshushåll. I inget annat land i världen bor en så stor andel av befolkningen ensam. Det behöver inte betyda att människor i Sverige mår sämre än man gör i andra länder, men det säger ändå något om vårt samhälle.

Den som bor ensam äter frukost för sig själv, kommer hem till en tom lägenhet efter jobbet, äter middag utan sällskap och blir aldrig störd av några snarkningar under natten. Vi är inte ett folk präglad av gemenskap.

Ensamhet är inte bara ett socialt fenomen utan även ett andligt. Man skulle kunna tala om en andlig ensamhet. I vår tid har tron privatiserats. Den har skilts från kollektiva yttringar – man tror på egen hand. Kopplingen individ–grupp–Gud finns inte längre i våra liv, utan individen står ensam inför det gudomliga och försöker nå fram till en sanning på egen hand. Det andliga har skilts från det sociala och kroppsliga.

För en kristen är det i detta sammanhang intressant att undersöka vad Bibeln har att säga om individ och relationer.

Ensamhet och gemenskap

Bakgrunden till de bibliska texterna är ett samhälle av helt annan art, ett samhälle där gruppen och grupptillhörigheten var något fundamentalt. Identiteten låg inte hos den enskilde utan hos gruppen. Man kan undra hur de bibliska författarna skulle ha reagerat på vår tids individualistiska kristendom om de hade kommit till oss via en tidsmaskin. Förmodligen hade de blivit förfärade. De hade känt sig som pingviner i Sahara – bortkomna och vilsna i en främmande värld. De skulle säkert ha försökt förstå hur vi kan leva så avskurna från varandra. Till slut hade Johannes, kärlekens apostel, utbrustit: ”Men hur kan ni älska varandra om ni aldrig *är* med varandra?” Han skulle med allvar i rösten ha citerat sig själv: ”Det vi har sett och hört förkunnar vi för er, för att också ni skall vara med i vår gemenskap, som är en gemenskap med Fadern och hans son Jesus Kristus.”²

”Gemenskapen!” hade han fortsatt. ”Det var ju för den vi förde budskapet om Jesus ut i världen! Det vi upplevt, det vi sett av Guds härlighet i Jesus Kristus, det förde vi vidare med detta syfte. Att människor skulle kunna komma till tro på Jesus och ansluta sig till vår kärleksfulla gemenskap, en gemenskap med varandra och med Fadern och Sonen och Anden! Det är ju det Gud har kallat oss till. Kärlek. Men hur ska ni kunna älska den ni aldrig umgås med?”

Kärlek förutsätter att det finns någon där att älska, att det finns en relation. Kärlek är något praktiskt och konkret, något som kräver närhet och mänsklig kontakt. Det är först när kärleken förverkligats i en vardagsnära gemenskap som den förtjänar sitt namn. Mot denna bakgrund behöver vi fundera över i vilken mån vårt sätt att vara församling lig-

ger i linje med den kristna trons radikala kärleksbudskap.

Vi tenderar att sätta likhetstecken mellan kristen tro och söndag förmiddag. Kyrkan är något man ”går till” en gång i veckan. Där sitter man i några timmar och ser varandra i ryggen, för att sedan stressa hem till middagen, eventuellt efter att ha tagit en kopp kaffe. Frågan är hur kärleken kan förverkligas under sådana omständigheter. Det är svårt att tro att de nytestamentliga församlingarna skulle se oss som föredömen på detta område. Läs till exempel Paulus uppmaningar i Efesierbrevet, kapitlen 4–6. Han har tidigare i brevet undervisat om den grund som kristen tro vilar på – Guds handlande i Jesus Kristus. Från och med kapitel 4 kommer praktiska tillämpningar och uppmaningar som förutsätter gemenskap och nära relationer. När han till exempel skriver: ”Ha fördrag med varandra i tålmod och kärlek”, eller: ”Lägg därför bort lögnen och tala sanning”³, så förutsätts en vardagsnära gemenskap där kärleken hela tiden prövas och där man riskerar att fuska med sanningen. Sådana uppmaningar är endast relevanta där det finns konkreta relationer. Kyrkan är inget man ”går till”, det är något man är – tillsammans.

Församlingarna som apostlarna grundade hade uppenbarligen en annan syn på närhet och relationer. De verkar ha haft ett väl utvecklat gemenskapsideal. Ett språkligt uttryck för detta är att ordet ”varandra” förekommer i Nya testamentet över femtio gånger. Begreppen individualism och privat kristendom existerade inte ens för dåtidens kristna. Vår utmaning är inte att kopiera deras kulturella mönster, men principen består: kristen tro har med gemenskap att göra. Det handlar om att dela livet med varandra. Man är inte församling om man inte froteras med varand-

ra, umgås, skrattar och gråter tillsammans, stöts och blöts mot varandra. Det Gud har kallat oss till är att vara ett nytt folk, en ny gemenskap, en ny mänsklighet som får sin karaktär och inspiration från Jesus Kristus.

Det är lika motsägelsefullt att leva det kristna livet på egen hand som att försöka leva som singel fast man är gift. Det kristna livet är per definition ett liv i gemenskap. Om vår tids kultur gör det svårt för oss att leva nära varandra måste vi utmana kulturen på den punkten. Kulturmönster och samhällsordningar kan nämligen utgöra hinder för att leva på ett sätt som behagar Gud. Syndens makt är inte bara något som påverkar människans inre värld, utan den påverkar även kulturer och sociala sammanhang. Synd är alltså även ett socialt fenomen. I varje kultur och i varje samhälle finns sådant som Guds folk måste kritiskt pröva och göra upp med i sitt eget liv. I vår tid är individualism och brist på djupa relationer något vi måste bli medvetna om och ta itu med.

Små församlingar i den stora församlingen

Jag är församlingsledare i en större svensk frikyrkoförsamling. Vi är nästan 900 medlemmar i Ryttagårdskyrkan, vilket gör att risken för anonymitet ökar jämfört med en mindre församling. Och vi som församlingsledare kan omöjligt leva upp till ansvaret att vara herdar åt så många. Vi kan helt enkelt inte se alla.

Utifrån denna insikt och det teologiska perspektiv jag beskrivit försöker vi skapa en struktur av "cellgrupper"⁴ i vår församling. Målet är att församlingen ska utgöras av vardagsnära smågrupper som möts regelbundet. Fokus är inte någon ny form av "fritidsaktivitet", utan gemenskap,

relationer och närhet – med Jesus Kristus i centrum. I cellgruppen delar vi livet med varandra, vi delar sorg och glädje, motgång och medgång. Cellgruppen kan på så sätt bli varje medlems viktigaste sociala bas och räddningsplanka. Genom att man möts och regelbundet delar livet tillsammans har man en säker plats att söka hjälp på när livet stormar. I denna lilla gemenskap kan man utöva den typ av omsorg som i Nya testamentet omfattas av ordet ”varandra”.

I cellgruppen ställs också kärleken på prov. När man träffas varje vecka dröjer det inte länge förrän vars och ens egenheter kommer upp till ytan. Det är påfrestande. Efter en ”smekmånadsperiod” i början dyker frustrationer och irritationer upp. Hur kan hon vara så konstig? Måste han prata jämt? Varför kan det inte bli som jag vill för en gångs skull? Livet tränger sig på och den kristna tron handlar plötsligt inte längre om att stirra varandra i nacken under en gudstjänst, utan om att fungera i en nära gemenskap. Kärleken sätts på prov, och även tålmodet, barmhärtigheten och fördragsamheten prövas. Sakta men säkert lär man sig att leva med varandra, man lär sig att förlåta, att vara öppen om sina känslor och att kompromissa.

Men det är inte bara på personlighetsplanet som skillnaderna framstår efter en tid. Det visar sig kanske att vi har olika mål med gruppen och det kristna livet. Slitningar och brytningar som vi inte hade förväntat oss dyker upp. Någon har kanske blivit förnyad i tron och önskar därför att cellgruppen (som med tiden blivit mer en trevlig fikagemenskap än en grupp för lärjungar) ska bli mer Jesusfokuserad igen. Olika viljor bryts mot varandra. Kritik och osämja ligger i luften.

Det är nu som Nya testamentets förmaningar om att

hålla ihop, älska varandra och ha fördrag med varandra blir meningsfulla. Om det finns ödmjukhet, tålamod och en villighet att lyssna på Gud och till varandra kan gruppen växa till i fördjupad kärlek och förståelse för varandra. Att vara med i en cellgrupp är inte som att vara med i en aktivitet vilken som helst. När man möts i cellgruppen så *är* man församling.

I dag är ungefär hälften av Ryttagårdskyrkans medlemmar med i en cellgrupp, och andelen växer, om än långsamt. Grupperna ser olika ut, träffas vid olika tidpunkter och har olika inriktningar. Eftersom behoven och uttryckssätten varierar ser vi det som viktigt att undvika likriktning. Det avgörande är att leva i gemenskap med andra troende med Jesus Kristus i centrum.

Som församlingsledare har vi märkt att det finns vissa återkommande problem som dyker upp i våra cellgrupper. Förenklat kan man säga att när en grupp förlorar sitt fokus kan den utvecklas till antingen en "satellitgrupp", en "mysgrupp" eller en "fikagrupp". Låt oss se närmare på detta:

Satellitgruppen

Satellitgruppen kännetecknas av sin vilja till oberoende av den stora församlingen. Man är en "satellit" ute i periferin. Man vill inte kännas vid någon uttalad lojalitet med resten av församlingen utan vill vara sig själv nog. Ofta kombineras detta med att man inte upplever något behov av en ledare. På sin höjd kan man tänka sig en representant som man skickar till träffarna för cellgruppsledare. Själva tanken att gruppen ska ha en ledare upplevs som ett hot.

Varför är det bra att ha en gruppledare? Ledarens huvuduppgift är inte att leda sammankomsterna. Istället kan

den största uppgiften sammanfattas med ordet *omsorg*. Det handlar om det man på teologspråk kallar för det "pastorala" ansvaret – att vara en "herde" för gruppen. Det innebär att man bryr sig om varje medlem, att man vakar över hur alla mår, att man hör av sig om någon uteblir. Det är naturligtvis ingen nackdel om man kan ta ansvar för själva träffarnas utformning, men det är inte ledarens huvudansvar. Det viktiga är att visa omsorg.

Det pastorala ansvaret kan inte överlåtas åt något diffust kollektiv. Någon måste få förtroendet att ta detta ansvar. Genom denna omsorg blir också kopplingen till församlingen självklar. Gruppen undviker att bli en satellitgrupp.

Mysgruppen

Mysgruppen karakteriseras av bristande öppenhet mot omvärlden. Förankringen i församlingen är god – man är ingen satellitgrupp – men man är ovillig att ta emot nya medlemmar. De skulle störa den mysiga jämvikt som infunnit sig inom gruppen. Man vet det mesta om varandra, trivs utomordentligt ihop och är följaktligen rädd för förändring. Nya medlemmar uppfattas som ett problem, ibland till och med som ett hot. Cellgruppen har blivit mysgrupp.

Församlingens tanke med cellgrupper är inte att de ska bli mysgrupper, utan växthus. En cellgrupp är den kristna församlingen i miniatyr, och därmed får den aldrig vara slutet och stängd. I en sådan grupp luktar det unket. Osunda tendenser kan utvecklas. Därför måste en mysgrupp bestämma sig för att öppna upp för nya människor.

Kännetecknet på en levande cell i människans kropp är att den kan dela sig. Det gäller även cellerna i Kristi kropp, församlingen. När en cellgrupp i vår församling vuxit till

omkring dussinet tycker vi att det är dags att börja fundera på delning.

Cellgruppens mål är alltså inte att ha det trevligt i största allmänhet, utan att *vara* församling. Och en församling är kallad av Gud till att alltid se bortom sig själv. Navelskåderi är ingen kristen dygd. Däremot ska generositet och gästfrihet prägla en kristen gemenskap. Cellgruppen är som ett andligt växthus där man hela tiden utvecklas, lär känna nya syskon i Guds stora familj och på så sätt betjänar varandra och sin omvärld.

Fikagruppen

Fikagruppen kan vara både väl förankrad i församlingen och öppen mot omvärlden, det vill säga den kan vara fri från både satellit- och mystendenser. Fikagruppens problem är att den inte har Jesus Kristus tydligt i centrum. Den har mer blivit en social grupp i församlingens regi. Man har trevligt tillsammans, men bönen och Ordet upptar en ytterst liten del av gruppens gemensamma liv. När man har umgåtts några timmar upptäcker man helt plötsligt att man inte ens relaterat samtalet till Gud, än mindre talat med honom i bön. Och då är det ju dags att gå hem.

Jag skriver inte detta för att raljera, utan för att det är ett verkligt problem i många grupper. Det kan ha att göra med att man tycker det är svårt att be, och därför undviker man denna ”pinsamma” del. Även om det är självklart att gruppens samlingar inte ska vara ”överandliga”, kvarstår det faktum att en cellgrupp kan tappa bort det som är dess existensberättigande: närheten till och gemenskapen med Kristus. En grupp som glömmer bort att praktisera denna dimension har onekligen missat något väsentligt.

Sammanfattning

Vi lever i ett individualistiskt samhälle där kristen tro har privatiserats och skiljts från sitt sociala sammanhang. Det är en utmaning för den kristna församlingen, eftersom kristen tro per definition är ett liv i gemenskap. Kyrkan är inget man bara "går till" en gång i veckan, kyrkan är något man är – *tillsammans*. Cellgrupper är ett sätt att aktualisera gemenskapsdimensionen i gudstron och konkret motverka individualismen.

I cellgrupperna delar vi livet med varandra, vilket kan leda till konflikter och svårigheter. Det är i sådana livsnära sammanhang som Nya testamentets uppmaningar att älska och ha tålamod blir relevanta. En cellgrupp i församlingen måste se upp så den varken utvecklas till en avmätt satellitgrupp, en självcentrerad mysgrupp eller en social fika-grupp.

Frågor för samtal och reflektion

1. Vad har du för erfarenheter av gemenskap eller brist på gemenskap i en kristen församling? Vad anser du om påståendet att vi lever i en individualistisk tid? Hur bör det påverka kyrkans liv och budskap?
2. Diskutera de spänningar som kan finnas mellan relationer och aktiviteter, mellan gemenskap och verksamhet.
3. Känner du igen de tendenser som författaren tar upp i de tre "avarterna" av cellgrupper? Vilka andra risker ser du? Hur reagerar du inför dessa "avarter"?

Så här skriver Stina, född 1973, om hur hon tänkte när hennes cellgrupp lades ner:

Vår cellgrupp upphörde eftersom vi hade svårt att hitta en lämplig dag och tid som passade alla. Det fanns många olika omständigheter, bland annat oregelbundna arbetstider och andra saker medlemmarna var engagerade i. Det blev ingen kontinuitet i gruppen, vilket gjorde att det inte fungerade.

I början saknade jag våra samlingar. Efter ett tag blev jag dock bekväm – det var skönt att ha en extra ledig kväll i veckan tillsammans med min man. Men eftersom vi är övertygade om att cellgruppen är otroligt viktig för gemenskapen i en stor församling som vår, bestämde vi oss ändå för att på nytt gå med i en.

Det är inte alltid enkelt att engagera sig i en cellgrupp, speciellt om man har små barn som vi. Det krävs ett gemensamt beslut om att cellgruppen är något man vill prioritera. Och det märkliga är att det är så lätt att dra sig undan gemenskapen när man har mycket omkring sig eller när man har det jobbigt, trots att det är vid dessa tillfällen som man allra mest behöver den lilla gruppen. För oss var det viktigt att hitta en grupp där man har både samlingar för bara vuxna och samlingar där hela familjen är med, för att cellgruppen ska bli en naturlig del av livet för våra barn.

Nu har vi precis kommit med i en cellgrupp, och det känns helt rätt. Även om jag har sett de flesta av

dem i kyrkan under flera år, känner jag dem egentligen inte särskilt väl ännu. Ändå känns det helt naturligt att dela livsfrågorna med dem.

Det påstås ofta att man måste känna varandra väl för att kunna vara öppna mot varandra, men jag tror inte att det är hela sanningen. Jag känner redan att jag kan ta upp både problem och glädjeämnen med dem. Det är förunderligt.

Kapitel 2

Predikan

Där Kristus inte finns närvarande, finns ingen kristen predikan, men däremot ett mer eller mindre religiöst ordande. Det förra kan själen inte undvara, ty det är livets andedräkt, det senare däremot är buller, som kan göra själen både döv och stum. Predikans begynnelse är Ordet, dess upphävande är pratet.

Martin Lönnebo¹

När min kusin Axel var fem år fick han frågan vad man gör när man är i kyrkan. Han tvekade ett kort ögonblick, men sedan kom svaret med stor inlevelse: ”Man sitter och lyssnar!”

I vår tid är många människor trötta på ord. Det är inte så konstigt. Vi blir överösta med information och budskap av olika slag via TV, reklam, tidningar, radio, broschyrer med mera. Och så alla dessa ständiga val: välja mobiloperatör, välja bredbandsleverantör, välja pensionsfonder, välja, välja, välja. Och vi förväntas inte bara fatta beslut – det ska vara *kloka* beslut också. Informationsflödet gör oss trötta.

Många känner sig mätta på ord. När de går till kyrkan vill de inte höra ännu mer. De vill ha rum och tid för tystnad, stillhet och kontemplation. De vill känna Guds närhet, inte delta i någon vuxenversion av söndagsskolan. I ett modernt samhälle, där reklam och annan ytlig propaganda sköljer över oss, är det inte svårt att sympatisera med de predikoskeptiska. Brända av alla säljande ord söker de sin tillflykt i det ordlösa och enkla.

Ändå skriver jag ett kapitel om predikan. Jag menar

nämligen att vi i detta brus behöver återupptäcka det djupa lyssnandets konst. Vi behöver återfå tron på att orden kan förmedla något djupare och mer väsentligt än information och propaganda. Jag är övertygad om att moderna svenskar inte är trötta på ord i sig – vi fortsätter ju trots allt att kommunicera med våra nära och kära, våra kollegor och arbetskamrater – utan på *tomma* och *ytliga* ord. Vår tids predikoskepsis säger förmodligen mer om de predikningar vi hört än om predikans väsen och möjligheter. Om du är en predikoskeptiker, hoppas jag att du efter detta kapitel kommer att förstå varför predikan är en omistlig del av vad det innebär att vara församling. Lyssnandet skapar och formar den kristna gemenskapen.

Predikans funktion

Vad har predikan för funktion egentligen? Jag vill peka på några viktiga saker.

Predikan påminner oss om Guds berättelse. Varför samlas vi kristna söndag efter söndag till gudstjänst? En del av svaret är: för att minnas vilka vi är. Vi behöver gång på gång påminnas om grunden för vår kristna tro, om helheten i det kristna budskapet. Vi behöver höra Guds stora berättelse om och om igen, så att den lever i vårt medvetande och i våra hjärtan. Att det inte sker automatiskt märker vi när vi missar några gudstjänster på raken: efter några veckor börjar vi ”glömma bort” Gud och vilka vi är som kristna. Gudstjänstens påminnefunktion får inte underskattas. Och en viktig ingrediens i denna ständiga påminnelse är just skriftläsningen och predikan i gudstjänsten.

Genom att lyssna till Guds ord bidrar vi till att den stora

kristna berättelsen om Gud och hans kärlek till världen förs vidare, från vecka till vecka, från år till år, från generation till generation. Vårt trosminne om Skapelse, Syndafall och Räddning genom Jesus Kristus förnyas och vi ser det större sammanhang som ger mening och mål åt vårt liv. Vi får hjälp att upprätthålla en kristen syn på verkligheten. Vi stärks i vår identitet som Guds folk i världen.

Tyvärr är inte alla predikningar av det slag jag beskrev. Istället blir de kanske en vacker betraktelse utan koppling till Guds stora berättelse. De utgörs av fromma och visa ord istället för förkunnelse av den sanna storyn. Om de flesta predikningarna i en kyrka blir ett allmänt religiöst ordande byggs inte församlingen upp. En predikan som däremot hakar fast i huvudspåren i Guds berättelse om världen berör och hjälper oss att forma våra liv (vår lilla berättelse) i samklang med den stora berättelsen.

Varje predikant kan ha Paulus som föredöme. Till de kristna i Korinth skriver han: ”jag vill påminna er om evangeliet som jag förkunnade”². Och så kommer en sammanfattning av det som Paulus uppfattar som det mest väsentliga – en slags trosregel: att Kristus dog för våra synder i enlighet med Gamla testamentets budskap (som därmed bekräftas), att han uppstod, och så vidare. Varje predikan måste direkt eller indirekt referera till denna frälsningshistoria.

Predikan motverkar den indoktrinering vi dagligen utsätts för. Vi kristna lever inte i ett vakuum utan påverkas mer eller mindre av den omgivande kulturen. Man skulle kunna spetsa till det och säga att vi dagligen indoktrineras: konsumism, individualism, relativism, ekonomism och hedonism

är några av de "ismer" som inte är i samklang med Guds berättelse om världen. Denna påverkan hindrar oss från att leva ut vår sanna identitet. Dag efter dag utsätts vi för ett bombardemang av budskap som står i bjärt kontrast till den kristna tron. "Konsumera! Tänk på dig själv! Det som är sant för dig behöver inte vara sant för någon annan! Se om ditt eget hus! Så länge du inte skadar någon annan är det okej! Unna dig!" Därför behövs predikan som en motbild, som en radikal röst som pekar på något annat. Med andra ord: predikan bör vara profetisk. Dess heliga uppgift är att vara ord på djupet, mat för själen så att den kan överleva i en näringsfattig värld. Problem uppstår då predikanten inte vågar säga något annat än det som är religiöst eller politiskt korrekt. Då mister predikan sin kraft – den upphör att vara en vindfläkt från himlen och blir istället till kvav luft som är ohälsosam att andas.

Till de kristna i Efesos skriver Paulus: "Jag uppmanar er alltså, jag som är fånge för Herrens skull, att leva värdigt er kallelse."³ Predikans profetiska funktion handlar om just detta: att hjälpa de kristna till ett värdigt liv. Den hjärntvätt vi utsätts för leder till att vi, ofta utan att veta om det, förnedrar oss själva. Den profetiska predikan avslöjar oss och får oss att längta efter att leva ett sant kristet liv.

Predikan är en andlig övning för åhöraren. Det finns en djup dimension i predikan – och denna gäller såväl predikanten som åhöraren. Att lyssna på predikan är en andlig övning. Det handlar inte bara om att sitta och uppsnappa intressanta fakta, utan det handlar om att lyssna på vad Anden vill säga genom Ordet. Här gäller uppmaningen att "pröva allt och ta vara på det som är bra"⁴, vilket är vars och ens ansvar.

Ibland har jag hört folk säga efter en gudstjänst att ”den här predikan gav mig inget”. Det fanns en tid då jag själv också sa så ibland, men numera är jag nästan allergisk mot sådana kommentarer.

Att lyssna på predikan är en aktiv handling, ett personligt engagemang, en andlig övning. Vi har var och en ett ansvar att hålla öronen öppna och låta Gud tala till oss genom den som predikar. En predikan är inte någon vara att konsumera. Den är ett andligt skeende där vi själva är aktivt medskapande. Om jag ska ”få ut något” av predikan är i mångt och mycket mitt eget ansvar: lyssnar jag med hjärtats öron eller inte? Vi kan inte lämpa över allt ansvar på predikanten, om hon eller han lyckas göra det intressant för oss eller ej.

Predikan kan förvandla liv. Predikan är inte bara information eller en retorisk händelse i ett religiöst sammanhang. Den är ett tillfälle då Anden verkar i gudstjänsten så att berättelsen om Gud helar oss och förvandlar oss. ”Ty Guds ord är levande och verksamt. Det är skarpare än något tveeggat svärd och tränger så djupt att det skiljer själ och ande, led och märg och blottlägger hjärtats uppsåt och tankar.”⁵ Det som avses med ”Guds ord” i det här bibelcitatet verkar inte vara Boken, utan Ordet själv, Jesus Kristus. Och detta levande ord tror vi är verksamt i gudstjänsten genom den helige Ande. För där två eller tre är samlade i Jesu namn har han lovat att vara närvarande.⁶ Och Kristus-närvaron skapar liv och glädje genom Anden.

När Jesus proklamerade de goda nyheterna hände det ibland dramatiska saker. Så här skildrar evangelisten Markus detta:

Alla överväldigades av hans undervisning, för han undervisade med makt och inte som de skriftlärdade. I synagogan fanns en man som var besatt av en oren ande, och han började skrika: ”Vad har du med oss att göra, Jesus från Nasaret? Har du kommit för att ta död på oss? Jag vet vem du är, Guds helige.”⁷

Förkunnelsen bildade ett andligt kraftfält som tvingade fram det onda. Därmed öppnades möjligheter till helande och gudomlig beröring. Så är det än i dag. När evangeliet förkunnas i församlingens mitt är Kristus, Ordet, verksam genom sin Ande. Och det han gjorde då i Kafarnaums synagoga vill han göra på nytt. Han vill befria människor från alla möjliga ok som tynger dem.

Vi har här sett på några av predikans funktioner. Vi går nu vidare till predikans vanligaste sammanhang: gudstjänsten.

Predikans sammanhang

Predikan kan ha många olika målgrupper och hållas i många olika rum. Men i en gudstjänst är predikan i någon form en omistlig komponent. Predikan är en del i helheten.

Utformningen av en gudstjänst bör vara kulturellt relevant men ha den treenige Guden och berättelsen om den gudomliga räddningsaktionen i centrum. Utöver detta är friheten stor. I Ryttargårdskyrkan har vi som församlingsledare talat om en slags ”grundmodell” för gudstjänstordningen som vi funnit praktisk och effektiv. Vi kallar det för 3 x 30 min. Gudstjänsten ses som en trestegsraket, där varje ”steg” tar cirka 30 minuter. Det är inget vi alltid följer, men den ger oss en slags ram för förberedelserna av gudstjänsterna.

Första delen av gudstjänsten börjar med en introduktion, där vi fokuserar på Gud genom bön och sång samt utför de särskilda gudstjänsthandlingar – till exempel dop och barnvälsignelse – som vår tradition bjuder.

Vi försöker begränsa mängden information om församlingens verksamhet. Risken finns att gudstjänsten äts upp av alla ”pålysningar”. Medlemmarna får lära sig söka den information de behöver, till exempel i programblad eller på hemsidan.

Sedan kommer predikan, som är huvudmomentet i nästa del. Det är bra om predikan ingår i en ”röd tråd” i gudstjänsten, så att även gudstjänstens första del har texter och sånger som pekar fram mot predikan.

I den tredje gudstjänstdelen finns tid och rum för överlåtelse och förbön. Vi har tillsammans fokuserat på Gud i sång och bön och vi har lyssnat till hans ord. Här får vi tillfälle att på olika sätt ge uttryck för vårt gensvar, i tillbedjan och vördnad för hans heliga namn. I alla gudstjänster ger vi också tillfälle till personlig förbön, som ett tecken på att vi ska svara på Guds tilltal.

Poängen med att ha en gudstjänstordning är inte att följa den slaviskt, utan att ge vila, trygghet och förutsättningar för improvisation. Ordningen ger frihet att avvika utan att kaos utbryter. När man har improviserat har man något att falla tillbaka på. På så sätt kan man kombinera Andens frihet med struktur. Gud är också ordningens Gud.

Sammanfattning

Predikan har många funktioner. Jag har här lyft fram fyra.

- 1) Den påminner oss om Guds berättelse, om de centrala sanningarna i vår tro.
- 2) Genom att vara profetisk motver-

kar predikan den negativa påverkan som det omgivande samhället utsätter oss för. 3) Predikan är en andlig övning då åhöraren får öva sig i att lyssna efter Guds tilltal. 4) När Ordet förkunnas släpps Guds kraft lös och liv kan bli förvandlade. Eftersom predikan ingår i gudstjänstens sammanhang har jag gett en kort redogörelse för hur vi i Ryttagårdskyrkan tänker runt gudstjänstens uppbyggnad.

Frågor för samtal och reflektion

1. Vilka är dina erfarenheter av predikan? Berätta om erfarenheter av att vara "ordtrötta" eller att längta efter levande ord.
2. Hur ställer du dig till påståendet att predikan är en andlig övning för *åhöraren*? Hur påverkar det din attityd i kyrkbänken?
3. Har du upplevt att en predikan förändrat dig eller satt dig i rörelse? Vad hände?

Kapitel 3

Lovprisning och tacksägelse

*Du Gud som skapade solen:
Du är min själs sol,
och jag tillber din strålgans.*

Ur Keltisk andlighet¹

Om man vill misstänkliggöra en kristen rörelse eller församling finns det ingen mer effektiv metod än att filma hängiven tillbedjan (till exempel stående, blundande och med lyfta händer) och sedan visa det i TV. När producenten presenterar kristna på det sättet har hon eller han redan tagit ställning.

Budskapet är: Vem kan ta sådana fanatiker på allvar? Att hängivet tillbe Gud är ju intellektuellt, känslomässigt och socialt suspekt i vår tid. Intellektuellt, eftersom man förutsätter att ingen tänkande människa kan bete sig på det sättet. Känslomässigt, eftersom man tror att endast lättpåverkade, svaga människor kan dras med i intensiva andliga yttringar. Socialt suspekt, eftersom man anser att endast konstiga sekter sysslar med sådan "fanatism". Den samantagna bilden blir att hängivenhet är farligt. Idealet är att vara kyligt distanserad och nyanserad.

Präglade som vi är av dessa vinklade TV-snuttar drar vi oss för hängiven bön och tillbedjan. Och ändå är detta en omistlig del av vårt liv tillsammans inför Gud.

Församlingens tillbedjan av Gud

Tillbedjan är ett brett begrepp som täcker in mycket mer än vad som händer när vi möts till gudstjänst. Vi är kallade att tillbe Gud med allt vi är och har, med vår tid och våra ägodelar, med hela vårt liv – på jobbet och fritiden, hemma och på resa. Det finns ingen begränsning i tid, rum eller omfattning för vad det konkret innebär att tillbe vår Herre, det slaktade Lammet. Tillbedjans kärna är att ge sig själv som en gåva till Gud som ett gensvar på hans gåvor till oss, att ge uttryck för fascination och bävan som gensvar på hans stora kärlek. Bibeln beskriver det som att ”fram-bära oss själva som ett levande och heligt offer som behagar Gud”². I detta kapitel begränsar vi oss till den form av tillbedjan som sker när vi möts till gudstjänst, vare sig det är i ett kyrkorum, i ett hem eller någon annanstans. På vilket sätt tillber vi Gud i gudstjänsten? Vad innebär det i praktiken att ”lovprisa” och ”tacka” Gud?³

Lovprisningens uttryck

Vi ska börja med att se närmare på några olika *former* som lovprisningen kan ta. Det kan tyckas märkligt att börja med formen och inte med innehållet, men i själva verket är det inte så konstigt. Formen säger en hel del om innehållet.

För det första: Vi lovprisar Gud med vår kropp. Våra kroppar deltar i gudstjänsten. Kroppsspråket säger mycket om vårt inre, om vår längtan och hängivenhet. Det måste sägas, eftersom lovprisningen ibland tenderar att bli så förandligad att kroppen blir oviktig. Men kroppen *är* alltid viktig. Den är Guds goda skapelse och ska, precis som allt annat i oss,

lovprisa Gud. Det har sagts mig att ett av Bibelns ord för lovprisning på hebreiska betyder ”att röra på kroppen”. Och om David läser vi att han vid ett tillfälle dansade ”med liv och lust inför Herren”⁴.

Dans och spontana rörelser är ett sätt att uttrycka sin tacksamhet på. Vi måste göra upp med föreställningar och inre blockeringar som låser fast vår tillbedjan i dystra former. Att lovprisa Gud är glädjefyllt, och det måste få konsekvenser i hur vi uttrycker oss. Om Sverige gör mål i en viktig fotbollsmatch är det ingen som tycker det är konstigt att stå upp och ropa ”Jaaaaa!”. Men när det gäller gudstjänsten, där ett centralt syfte är att fira vår Guds seger över ondska och död, är vi betydligt mer stela och hämmade. Då, om någonsin, borde väl glädjen och tacksamheten få flöda fritt. Naturligtvis ska vi akta oss för konstlade glädjeyttringar och framtvungad entusiasm, men ibland är det som om vi trodde att det är bra att trycka ner den glädje och tacksamhet som finns inom oss. Det är som om vi trodde att glädje är ”oandligt” eller ”stötande”. Vi behöver påminna varandra om att gudstjänst är något man *firar*.

Men det är inte bara i glädjefull dans och rörelse som kroppen kan lovprisa Gud. Många finner det naturligt att falla på knä inför Gud. Vår Gud är helig. Vår Herre sitter på tronen. Med hela vår kropp visar vi vår vördnad och att vi böjer oss under hans goda vilja och ledning. På knä inför Gud blir vår lovprisning inte ett abstrakt, mentalt tillstånd, utan en konkret verklighet. Vi tillber Gud med allt vi är.

När jag ibland varit för trött eller för ledsen för att hitta ord att be med, har jag sagt till Gud: ”Nu orkar jag inte be med ord. Men jag kan göra det med min kropp.” Och så har jag gått ner på knä, som ett konkret uttryck för att jag i alla

lägen tillber och ärar Gud. Jag är säker på att Gud ser och ”hör” kroppens bön.

Det är som sagt också vanligt att vi kristna lyfter händerna när vi lovprisar och ber. Vi sträcker oss mot Gud som ett barn mot pappa eller mamma. Vi längtar efter att bli upptagna i den trygga famnen. Lyftade händer uttrycker också att vi väntar oss allt gott från Gud och inte från någon annan eller något annat i tillvaron.

Alltså: När vi dansar uttrycker vi vår glädje, när vi böjer knä visar vår vördnad, när vi lyfter våra händer manifesterar vi vår längtan och djupaste tillit. Vi bör låta vår lovprisning av Gud bli ännu mer kroppslig.

För det andra: Vi lovprisar Gud genom sång och musik. Kyrkan är ett sjungande folk. Sången och musiken är inte endast djupt nedlagda möjligheter i oss människor, den är också ett fönster in i Guds rike, och den föregriper lovsången inför Guds tron i himlen. Några har till och med kallat sången och musiken för det ”klingande sakramentet”, alltså något konkret som förmedlar Guds nåd till oss.

Många kristna sånger och psalmer har en undervisande karaktär, det vill säga de lär oss och påminner oss om trons sanningar och kan alltså sägas vara en del av predikan. Gränsen mellan troslära och lovprisning är inte knivskarp. Det vi ärar och tackar Gud för gäller ju vem han är och de välgärningar han gör.

När sångens texter i stort vänder sig direkt till Gud brukar vi kalla den för lovsång. Vi sjunger ut: ”Tack! Du är stor! Du är värdig!” Sången och musiken är ett utmärkt medel för att uttrycka lovprisning. Genom sång kan vi tillsammans tillbe Gud och Lammet.

Lovsångens kännetecken är varken en viss musikstil eller en viss typ av texter. Det handlar om att ära och prisa Gud. Här blir Peter Wagners ord om en ”kulturellt relevant liturgi”⁵ viktiga. Om liturgin är ”den form som församlingen har valt att tillbedja Gud på”⁶, måste den vara anpassad till det sammanhang och den kultur församlingen lever i. Visst har svensk kristenhet ett muskarv att vårda, och vi ska inte förakta det som varit, men sång- och musikspråket får aldrig stå stilla utan måste ständigt förnyas så att nya generationer kan stämma in i församlingens lovprisning av Gud. Vi får inte göra det svårt för nya kristna att lovprisa Gud. Förankrade i vår sångskatt måste vi också se framåt och låta nya ord fånga glädjen inför Guds ansikte och nya toner ljuda som speglar vår tids musikspråk. De som varit kristna länge har inte ensamrätt när det gäller att sätta agendan för sång- och musikval i gudstjänsten. Jag menar att de nykristnas och sökarnas behov egentligen är viktigare.

I Ryttagårdskyrkan finns det många duktiga musiker och sångare som vi ser som Guds gåvor till oss. Ändå är det inte alltid lätt att få någon eller några att leda församlingen i lovprisning. De som i en mindre församling utan vidare skulle ha tagit på sig uppgiften blir hämmade av att de tänker på ”de duktiga”. Det innebär självfallet inte att de ”duktiga” ska sluta sjunga eller spela, eller att de ska göra det sämre än de kan. Men det innebär att vi alla behöver lära oss att det viktigaste inte är proffsighet utan att i lovsången kunna släppa fram hjärtats hängivenhet och öppenhet.

För det tredje: Vi lovprisar Gud när vi ber. Vi behöver lära oss att lovprisa Gud när vi har fri bön. Detta gäller inte minst i mindre sammanhang, till exempel i cellgrupper, då

fler kan be högt än i en gudstjänst. När vi ”leder i bön” är det ett utmärkt tillfälle att lovprisa Gud. Ofta förknippas bön enbart med att be om saker, och nästkommande kapitel handlar om den formen av bön. Det vi har betydligt svårare för är att *lovprisa* Gud när vi ber. Vi vet inte riktigt vad vi ska säga. Våra behov känner vi till, och vi kan därför formulera böner utifrån dem, men hur lovprisar man? Ett bra sätt är att börja med det man är tacksam över. Tacka Gud för det du fått! Från det är steget inte långt till lovprisningen, till att prisa Gud för den han är. Ändå är det svårt, och vi behöver hjälp. Det allra bästa hjälpmedlet är Psaltaren, Bibelns bönbok. Här kan vi lära oss att prisa Gud.

Vi tar ett exempel, inledningen av Psalm 95:

Kom, låt oss jubla till Herrens ära
och hylla vår klippa, vår räddning!
Låt oss träda fram inför honom och tacka,
hylla honom med sång och spel!
Ty en stor Gud är Herren,
en stor konung över alla gudar.
I hans hand är jorden djup,
och bergens toppar är hans.
Hans är havet, som han har gjort,
och fasta landet, som hans händer format.
Kom, låt oss falla ner och tillbe
knäböja inför Herren vår skapare,
ty han är vår Gud
och vi hans folk, fåren i hans jord.

Hur ser en fri lovprisning ut som inspireras av denna psalm? Kanske så här: ”Gud, det är fantastiskt att vi får vara inför dig! Vi är här för att tacka och hylla dig. Du är störst,

du är viktigast, det finns ingen annan som du. Du har skapat allting, och du tar vård om allting. Tack Gud att vi får tillhöra dig!”

Träna dig i att lovprisa och tacka Gud, och ta gärna hjälp av Bibelns ord eller låt dig inspireras av Bibeln till att finna egna ord.

Lovprisningens varför

Vi har nu sett på några former som vår lovprisning kan ha: kroppsspråk, sång och musik, fri bön. Vi ska nu titta närmare på lovprisningens varför. Vad är poängen med att prisa Gud? Varför gör vi det? Svaret innehåller flera aspekter.

I lovprisningen säger vi som det är. Gud är alltings Skapare och Herre. Han är Frälsaren. Han är Hjälparen. Han är Fader, Son och helig Ande. I en människocentrerad värld lyfter vi fram den treenige Guden och ställer honom i centrum för vår tillbedjan. När vi lovprisar konstaterar vi att Gud är viktigast av allt. Vi säger helt enkelt som det är. Det finns alltså en proklamation i lovprisningen, en slags verklighetsterapi där vi erkänner att vi själva inte är universums centrum. Vi bekänner att Jesus Kristus är universums medelpunkt, den kring vilken allt kretsar. Vi intar därmed vår rätta plats som människor och visar ödmjukt att Gud är viktigast.

Denna proklamation har ett drag av trots över sig. Trots att människan i allmänhet har ställt sig själv i centrum ställer vi Gud Skaparen i centrum. Trots att det finns ledare i världen som gör anspråk på att ha stor makt tillber vi ändå Jesus Kristus. Trots att vår tids människor söker tillfredsstäl-

lelse i allt möjligt söker vi släcka vår törst endast i Andens källa. Detta heliga trots är inte ett intelligensbefriat mantra, utan en medveten sanning som renar vårt sinne från den indoktrinering omvärlden utsätter oss för. I och genom lovprisningen nyktrar vi till. Vi påminns om tillvarons djupaste grund, om honom som inte bara skapat världen utan även utgett sig själv för att rädda sin fallna skapelse.

I lovprisningen får vi möjlighet att spontant uttrycka oss inför Gud. Nu har vi kommit till lovprisningens personliga sida. När vi tillber kan vi släppa fram gudsbarnets spontanitet inför Gud Fadern. Om den förra punkten handlade om den objektiva sidan (att säga som det är), handlar denna om den subjektiva sidan (att personligen få känna Guds beröring). Båda är lika viktiga. Utan lovprisningens objektiva sida skulle våra erfarenheter av Gud vara tomma – då skulle tillbedjan endast vara en storm av känslor i ett tomt universum. Men utan den subjektiva sidan är vår gudstjänst endast en tom ritual. Utan förankring i det personliga är vår gudstjänst endast en yttre plikt.

Eftersom Gud finns (det objektiva) kan vi erfara honom (det subjektiva). Det har sagts mig att Nya testamentets vanligaste ord för tillbedjan kan betyda att man kommer för att kyssa. Här handlar det om gudomlig intimitet, om att komma nära Guds hjärta. Hur skulle våra sinnen kunna undgå att påverkas av denna närhet? Jag pläderar inte för en tro byggd på känslor, men frågan kvarstår: Hur kan vi vara så oberörda? Vart har vår öppenhet för beröring tagit vägen? Vi behöver befrias från det som hindrar oss och återupptäcka glädjen i att få komma nära Gud. Det handlar i grund och botten om trovärdighet. Om Gud är

verklig för oss måste även våra känslor vara involverade.

Dessa erfarenheter av Gud är inte alltid känslor av glädje. Ibland får en kristen gå igenom perioder av andlig torka, då Gud känns frånvarande och tyst. Johannes av Korset kallade dessa erfarenheter för ”själens dunkla natt”. Ibland prövar Gud oss genom att dra sig tillbaka och låta oss få perioder av andlig tomhetskänsla. Den som går igenom sådana prövningar är långt ifrån likgiltig. Hon eller han längtar efter att få möta Gud, men förmår det för tillfället inte. Känslor finns alltså, men det är känslor av frustration och otillfredsställelse. I den situationen vänder man sig till Gud med klagan. Bibelns klagopsalmer får en helt ny dimension, och man förstår helt plötsligt varför de finns med i Skriften – som en hjälp att be när det enda man känner är lust att jämra sig och klaga.

Det intressanta med klagopsalmerna är att alla – utom Psaltaren 88 – kombinerar klagande med lovprisning. Det går alltså att *både* känna smärtan och tomheten i tillvaron *och* lovprisa Gud. Att tillbe Gud handlar aldrig om verklighetsflykt. Den glädje vi får uppleva när vi prisar Gud är också en Guds nåd. Vi får bildligt talat krypa upp i den himmelska Faderns famn och glädja oss åt hans kramar. Men ibland öppnar han våra ögon för den värld vi lever i, och vi ser att det finns mycken brustenhetsgråt över. Då får vi gråta tillsammans med Fadern. Då får vi känna av det ”slaveri under förgängelsen” som Paulus talar om i Romarbrevet.⁷ Vi får ”klagoprisa” Gud.

Det väsentliga är alltså inte vilken typ av känslor vi har i vårt umgänge med Gud, utan att vi inte är likgiltiga och oberörda, att vi personligen kan uttrycka oss inför Gud. När församlingen tillsammans prisar Gud är det ett tillfälle

för var och en att utgjuta sitt hjärta inför Gud och säga precis som det är. Vi får vara öppna med alla våra sinnen och erfara att Gud är nära. Det är äkta lovprisning.

I lovprisningen fokuserar vi på Givaren, inte på gåvorna. När vi lovprisar ber vi inte om en massa saker utan fokuserar på Gud. Vi tackar honom för vem han är och vad han gör. På så sätt är lovprisning något väldigt ineffektivt, icke-produktivt. Vi sträcker oss bortom oss själva och våra behov och fokuserar på Gud. Vi gör det inte för att han ska ge oss något, utan för att han redan har gett oss allt. Vi får inte fler bönesvar av att tacka och lovsjunga. Vi ägnar helt enkelt tid åt att uttrycka vår kärlek. Detta står i skarp kontrast till ett snävt nyttotänkande, enligt vilket tron skulle vara viktig bara om den gav mig något. Som vi sett finns det inte ens någon ”må bra-garanti” inbyggd i lovprisningen. Ibland pekar Gud på vår omvärld och kallar oss att lida med den som lider. Lovprisningen motiveras inte av vad den ger. Att ära och vara nära Gud har egenvärde.

I lovprisningen får våra bekymmer rätt proportioner. Lovprisning är indirekt även själavårdande. När vi glömer oss själva och ställer Gud i centrum krymper våra problem. Det handlar inte om att sopa dem under mattan utan om att se dem ur Guds perspektiv. Våra egna bekymmer ska inte förträngas, men de får heller inte förstoras upp. Många bär på obefogad oro därför att de upplever att deras problem är oändligt stora. Att vi i lovprisning och bön fokuserar på Gud, på honom som är Skaparen, Frälsaren, Hjälparen – den treenige Guden – ger våra bekymmer rätt proportioner, och vi ser då kanske nya lösningar.

Sammanfattning

Tillbedjans kärna är ett gensvar i kärlek på vem Gud är. I gudstjänsten får vi tillsammans tillbe Gud. Då bryter vi den självcentrering vi ofta lever i, och vi hjälper varandra att uttrycka tacksamhet över Gud och livet. Vi gör det på olika sätt: med vår kropp, med sång och musik, med börens ord. Lovprisning är en form av ”verklighetsterapi” som engagerar alla våra sinnen och där vi får uttrycka oss spontant inför Gud. Lovprisning fokuserar på Gud och inte på det han ger oss. Därmed får också våra egna problem sina rätta proportioner.

Frågor för samtal och reflektion

1. Vad anser du om påståendet att vår kropp är viktig när vi lovprisar Gud? Vilka praktiska konsekvenser får det?
2. Hur tar vi vara på lovprisningens objektiva del (lovprisning som verklighetsterapi), utan att den bara blir en tom ritual? Vad kan vi göra för att undvika att lovsången blir en ytlig, känslomässig kick?
3. Har du någon gång försökt prisa och tacka Gud samtidigt som du mått dåligt? Vilka erfarenheter gav det dig?

vittnesbörd

Tim, född 1964, berättar här om sin tjänst som lovsångsledare:

Jag blev kristen som 18-åring. Några månader senare deltog jag i en påskkonferens anordnad av Teen Challenge Sverige, där det sjöngs mycket lovsång. Jag blev fascinerad av enkelheten i musiken och den innerlighet som fanns. Jag visste omedelbart att detta var något jag ville syssla med. Sedan dess har jag alltid blivit indragen i lovsång i alla sammanhang jag varit med i. I Halmstad, där jag bodde tidigare, hade jag huvudansvaret för lovsången i församlingen. I dag leder jag lovsången på Ryttagårdskyrkans Alpha-kurser.

Jag tycker mest om sånger som handlar om hur Gud är. Jag tycker mindre om sånger som handlar om oss, till exempel om hur mycket vi älskar Gud (vilket vi oftast inte gör sådär jättemycket) eller om hur glada vi är över att vara kristna (vilket vi inte så ofta är). Däremot fullkomligt går jag i gasen på texter typ ”Stor är vår Gud”. Allra bäst är sånger med texter som anknyter till de första kapitlen i Uppenbarelseboken, där vi får höra om varelserna som ständigt tillber, om keruberna som ropar Helig, Helig, Helig osv.

Det som är så bra med dessa texter är att det inte spelar någon roll hur jag känner mig, hur mycket tro jag har just nu, om jag lyckats klara mig någorlunda från synden, och så vidare – det handlar inte om mig utan om Gud. Lovsång är som den bergsbestigning som de tre lärjungarna gjorde med Jesus. Det var Jesus

som blev förvandlad på berget, inte lärjungarna. De fick se honom förhärligad – inte tvärtom.

Känslorna är på ett sätt helt betydelselösa i lovsången. Jag tror att jag har ”känt” mer än de flesta i lovsång, men många gånger känner jag inget alls. Känslor är bedrägliga och har hela tiden en tendens att bli ett självändamål. Men visst, ofta kommer Gud nära, och då upplever jag en värme, en egendomlig Närvaro. Men det viktiga med lovsång är att vi slutar se oss själva i naveln – istället ser vi på Gud. Det mesta blir bra när vi tänker mer på Gud än på oss själva.

Kapitel 4

Förbön

Vi har ingenting som inte har blivit oss givet; men del av det givna är förmågan att vara något mer än förvaringskärl.

C.S. Lewis¹

Nyss kom jag hem från ett bönemöte i Ryttagårdskyrkan. Av församlingens drygt åtta hundra medlemmar kom knappt fyrtio, det vill säga färre än var tjugonde medlem. Våra bönemöten är inte speciellt välbesökta. Ändå blev det en meningsfull kväll. Vi bad för många olika personer och situationer – sjuka, sörjande och andra. Vi bad för varandra. Vi bad också för vår stad och för det uppdrag vi har där som församling.

Man kan naturligtvis fråga sig vad det spelar för roll att fyrtio personer knäpper sina händer tillsammans och ber under en dryg timma. Kan man inte göra något mer effektivt, mer konkret, mer konstruktivt? Är det verkligen nödvändigt att be för andra?

I vår församling vill vi ständigt påminna varandra om att förbönen är mer meningsfull än vi ibland förstår och anar. Att Gud hör bön är en grundläggande kristen övertygelse. Våra böner är en av de saker som verkligen spelar roll när Fadern på ett förunderligt sätt styr frälsningshistorien mot sitt slutmål. Gud låter oss vara medskapare i sitt framtidsarbete genom våra förböner. Det innebär inte en

begränsning av hans allmakt utan ytterligare en fantastisk dimension av den.

Detta kapitel handlar dock inte om att försöka bena upp de olika intellektuella aspekterna av förbönens mysterium. Mitt syfte är mer praktiskt: jag önskar att din motivation att vara en förebedjare ska öka av att läsa detta. Jag hoppas också att din öppenhet för att ta emot och be om förbön ska öka.

Vi börjar med tre viktiga saker om förbön.

Förbön är en viktig arbetsuppgift

När aposteln Jakob skriver att ”ni kämpar och strider men har inget”², känns det som en träffande beskrivning av mycket i våra kyrkor. Vi strävar mycket och har mycket verksamhet men ser magra resultat. Vi gör vårt bästa bara för att till slut bittert konstatera att vi arbetat förgäves. Det blev inte som vi hoppades. Resultaten uteblev och de stora drömmarna grusades. Kvar står besvikelsens monument, stort som en katedral, och vi frestas kapitulera inför den. Vad är poängen med att anstränga sig om det ändå inte blir någon förändring, undrar många kristna. Vi kanske istället ska lägga vår tid och energi på något bättre?

Men när Jakob skriver att de kristna kämpar men har inget, fortsätter han i samma andetag: ”... därför att ni inte ber”. Här har vi skälet till varför allt vårt ”görande” alltför ofta är sterilt eller tungt. Vi har helt enkelt slarvat med förberedelserna, och då med det viktigaste av allt – bön. Vi har inte förankrat våra verksamheter i bönen djupa mylla. Om vårt arbete för Guds rike inte är laddat med förbön har det lika mycket eldkraft som en knallpulverpistol – det kanske låter lite när man fyrar av, men effekten är minimal. Förbön

är det viktigaste arbetet i allt vad kyrkan gör. Om vi slarvar med det är allt annat förgäves.

Så här uttrycker Paulus det i ett brev till församlingen i Kolossai, angående sin medarbetare Epafros som just anlant från Kolossai:

Hälsningar från Epafros, som ju är en av er. Han tjänar Kristus Jesus och kämpar alltid för er i sina böner för att ni skall stå fasta och vara fullkomliga och helt uppfyllda av Guds vilja. Jag kan vittna om hur han arbetar för er och för dem i Laodikeia och Hierapolis.³

Här ser vi att förbön inte bara är en fin gest utan ett nödvändigt arbete. Därför är det en arbetsuppgift som vi måste ta på allvar. Paulus säger att Epafros *kämpar* i bönen för församlingen, att han *arbetar* för den genom att be. Förbön är en viktig tjänst i församlingen. Den är inte alltid rolig och lätt, men den måste utföras.

I vår aktivistiska tid är det lätt hänt att vi nedvärderar bön. Vi förleds att tro att vi inte ”gör något” när vi ber. I omvärldens ögon är förbön motsatsen till effektivitet. Att knäppa sina händer och be till Gud ses knappast ens som ett arbete. Men Guds rike är ett annorlunda rike, och det som i världens ögon ser som mest ineffektivt ut är där det mest väsentliga man kan ägna sig åt.

Förbön har med kärlek att göra

Det är med förbön som med motion: de som pratar om den är fler än de som praktiserar. För att motionera regelbundet krävs en viss disciplin – precis som det krävs en viss disciplin för att vara en förebedjare. Förbön kan ses som en form av andlig motion för vår nästas bästa. Det är som

om man springer för att öka en annans kondition, inte ens egen. Förbön är en form av osjälvisk träning i det kristna livet. Vi lyfter fram någon annans behov inför Gud.

Förbön har alltså med kärlek att göra. Den som älskar ber. Kristna föräldrar vet detta: finns det något som är mera självklart än att be för sitt barn? Man älskar sitt barn, alltså ber man för det. På samma sätt är det med den kristna församling man tillhör. Om man älskar den, ber man för den. Och så är det på område efter område i livet. Man kan se på förbönen som ett slags termometer för vår kärlek. Om man älskar mycket, ber man mycket.

Paulus verkar ha varit medveten om detta djupa samband. När han ber församlingen i Rom om förbön skriver han:

För vår herre Jesu Kristi skull och för den kärleks skull som Anden ger uppmanar jag er att bistå mig i min kamp genom att be till Gud för mig.⁴

När man älskar någon kan man tänka sig att hjälpa den personen, även om det innebär hårt arbete. Om vi älskar räds vi inte att ta upp de tunga hantlarna för att ”motionera” inför Guds tron. Hantlarna må kännas för tunga ibland, men det bryr vi oss inte så mycket om. Eftersom vi älskar, drar vi oss inte för att hålla ut i förbönens tjänst.

Förbön är ett tecken på ödmjukhet

I själva akten att be finns indirekt bekännelsen att utan Gud är alla våra ansträngningar förgäves. När vi ber uttrycker vi alltså vår ödmjukhet. Vi visar att vi behöver Gud, att vi inte klarar oss på egen hand. På så sätt är förbön ett erkännande av att det är Gud vi litar på och låter få sista ordet.

I förbönen sätter vi bokstavligen ord på vår fattigdom och begränsning. ”Gud, vi klarar inte det här själva, hjälp oss!” Det gäller såväl när vi ger som när vi tar emot förbön.

Förbön är som att hissa ett segel. Andens vind blåser hela tiden. Guds kraft finns tillgänglig för oss, men seglet måste hissas, annars kommer vi ingen vart. Vad är det som driver segelbåtar framåt? Vinden. Ingen vettig människa hissar seglet för att han eller hon tror att man *själv* ska blåsa på det och på så sätt få båten i rörelse. Tänk dig någon som hissar seglet och sedan ställer sig och blåser mot det och säger: ”Åååå, vilken stark bläst jag åstadkommer!” Nej, vinden kommer inte från våra lungor utan från Gud. Så är det för både segelbåtar och förbön. När vi ber är det Guds Andes vind som blåser, inte vi. När vi ber händer det saker och ting, inte beroende på vår lungkapacitet utan på grund av Guds nåd.

När vi ber för olika saker gör vi det alltså utifrån vetskapen att det är 1) ett viktigt arbete i Guds rike, som 2) uttrycker kärlek till församling och enskilda personer och 3) uttrycker ödmjukhet inför en Gud som vi inte kan tvinga, men som vi frimodigt kan komma till med våra önskemål.

En stående inbjudan till förbön

Förbön är inte bara en gåva som är viktig att ge för andras skull – det är en gåva som också är viktig att ta emot för egen del. I Ryttagårdskyrkan har vi varje gudstjänst en inbjudan till personlig förbön. Vem som helst får komma till någon av våra förebedjare med vilket behov som helst och få förbön. Man säger så mycket som man själv vill. En del säger bara: ”Be för mig!” Det räcker. I förbönsstunden ställs inga krav utan här ges möjligheter.

Ibland upplever någon att Gud har talat på ett speciellt sätt under gudstjänsten, till exempel genom en predikan eller genom ett profetiskt ord. Att be om förbön är ett sätt att ge sitt gensvar på detta. Man uttrycker i en yttre handling det man upplevt inombords. Att sätta sig i rörelse, att ta sig från sin plats till en förebedjare, är som en pilgrimsvandring i miniatyr: jag förflyttar mig till ett annat ställe i hopp om att där få ett heligt möte med Gud.

Man kan fråga sig varför så få tar tillfället i akt att ställa sig i centrum för det kraftfält som en förbönsstund utgör. Det går inte att komma ifrån att många av oss ser det som svaghet att be om förbön. Vi tror att det är ”de som har problem” som går fram till förbönsplatsen i kyrkan. Men om vi tror att Gud är verklig, varför är vi så försiktiga? Varför ber vi så sällan om förbön? Kan det vara för att vi helst av allt vill klara oss själva, eller är vi rädda för vad ”alla andra” ska tycka? Om så är fallet är det vi som tänker så som har problem – inte de som faktiskt söker sig fram.

Böneblommor

Ytterligare en aspekt när det gäller frågan om förbön är problemet med uteblivna bönesvar. Någon har kanske kämpat i bön i årtal för en viss fråga, utan framgång. Jag kan inte här reda ut frågor av denna art. Men jag vill berätta en liknelse för dig som frestas att ge upp därför att du inte ser något resultat av uthållig förbön. Den här liknelsen har hjälpt mig.

I himlen finns en jättelik äng som kallas för bönernas dal. Varje bön, varje tår, varje suck som sänds till Gud växer här upp till en blomma. Och varje blomma har ett oändligt värde i Guds ögon. Änglar kommer ständigt och plockar

böner, men varje bön har ett så stort värde att de endast får plocka en åt gången. När en ängel har plockat en bön bär han den inför Guds tron, och Gud tar varje bön direkt ur ängelns hand, ser på den, kysser den ömt och lägger den sedan i sin bönekorg. Ofta gråter Gud, ibland skrattar han. Till och från kan man se ett roat leende i hans ansikte. Men alltid, alltid (*hör du det?*) tar han varje bön på allvar. Och alltid kysser han dem innan han lägger dem i bönekorgen, och från den utgår hans svar.

Gud hör våra suckar, våra många böner. Låt oss därför fortsätta att oförtrutet odla blommor i bönerns dal. Även om vi inte kan se hur, får vi tro att Gud på något förunderligt sätt hör och svarar på våra böner.

Sammanfattning

Förbönen är ett *viktigt arbete*, dess rätta drivkraft är *kärlek* och den uttrycker sann *ödmjukhet*. Men naturligtvis rymmer bödens värld mycket mer än förbön. Bön är först och främst relation, inte prestation. Bön är först och främst vår andliga andning, inte ett ansträngande jobb.

Om man slutar andas dör man. Jag värderar därför min andning lika mycket som själva livet. Jag värderar inte min andning först och främst därför att den gör att jag kan arbeta. Andningen är en förutsättning för arbete, men andningen har också ett egenvärde. På samma sätt är det med bön. Vi ska inte värdera bönen enbart utifrån förbörens möjlighet, lika lite som vi värderar vår förmåga att andas utifrån arbetets möjlighet. Men faktum kvarstår: förbön är ett viktigt uttryck för vårt liv tillsammans i och för församlingen, och det handlar om att kunna både ge och ta emot förbön. Vi får börja där vi står, med det embryo till böneliv

som redan finns där, och be Gud att detta ska växa och utvecklas. Tillsammans kan vi hjälpas åt att hålla förbönens låga brinnande. Vi behöver stötta och uppmuntra varandra så att förbönens ljus ständigt lyser, och lyser allt klarare.

Frågor för samtal och reflektion

1. Vad är risken med att betona att förbön är ett arbete?
Vad är riskerna med att inte betona denna aspekt?
2. Författaren påstår att förbön har med kärlek till medmänniskan och ödmjukhet inför Gud att göra. Hur skulle du vilja beskriva förbönens insida?
3. Varför är det ibland så svårt att be om förbön? Vilka erfarenheter har du av detta?

vittnesbörd

– Finns det något bättre än att få be för en människa? För mig är det förenat med mycket glädje att få be för någon annan.

Det säger Eva-Lisa, född 1955, en av Ryttargårdskyrkans församlingsledare och förbönsledare.

Eva-Lisa tycker att det största med förbön är att man får vara med och förmedla Guds kärlek och omsorg på ett konkret sätt. Flera gånger i veckan möter hon människor i deras vardag och ber tillsammans med dem. Det kan vara i hemmet, ute i naturen, i kyrkan, på jobbet eller på ett café. ”Där vi ber är Guds ande närvarande”, säger hon. ”Det är stort.”

För Eva-Lisa är det viktigt att be ”från hjärtat”. Hon citerar Psalm 51:19, ”... ett förkrossat hjärta, en krossad och nedbruten människa förkastar du inte, o Gud.” En bön som kommer ur hjärtats djup blir alltid hörd, var vi än befinner oss. Det viktiga är inte hur vi formulerar oss, utan att vår bön är äkta.

I Ryttargårdskyrkan finns en grupp människor som har till sin speciella uppgift att vara förebedjare, framför allt i samband med gudstjänsterna. Men, precis som kören eller orkestern övar för att det ska låta så bra som möjligt, kräver tjänsten som förebedjare att man förbereder sig. Förbön är något man behöver lära sig, speciellt när det gäller att lyssna in Guds röst och förstå vad han vill. När förebedjarna träffas (vilket Eva-Lisa önskar skedde oftare) kan man tillsammans förbereda sig för sin uppgift: att vara tillgänglig för

Guds Ande. Syftet är alltid att betjäna en annan människa, men ytterst handlar det om att lära sig att vara beroende av den helige Ande.

Två andra bibelord betyder mycket för Eva-Lisa i sammanhanget: ”Den rättfärdiges bön har kraft och gör därför stor verkan”, Jak 5:16b. Och ”Bär varandras bördor, så uppfyller ni Kristi lag”, Gal 6:2. ”Vi får vara en kanal för Guds handlande och kärlek”, avslutar Eva-Lisa. ”Därför är det också han som ska ha all ära för det som sker när vi ber för varandra.”

Kapitel 5

Förbön för sjuka

Ett mirakel är absolut inte en händelse utan orsak eller resultat. Dess orsak är Guds agerande. Dess resultat följer enligt naturlagen. I förlängningen samspelar det med allt annat i naturen. Det speciella med det är att det inte finns inbyggt i naturens tidigare historia.

C.S. Lewis¹

För några år sedan var jag och några andra församlingsledare hemma hos en familj några mil från Linköping och bad för en cancersjuk flicka. Hon satt i soffan, utmärglad och blek. Vi lade våra händer på henne och bad att hon skulle bli helad. Ändå dog hon. Varför ingrep inte Gud? Hade vi för lite tro? Vågar vi fortsätta att be för människors helande efter en sådan upplevelse? Varför fungerade det inte?

Varför ett kapitel om förbön för sjuka?

Förra kapitlet handlade om förbön i allmänhet. Detta handlar specifikt om förbön för sjuka. Att vi ägnar ett helt kapitel åt denna form av förbön kan kanske tyckas märkligt. Varför gör vi det?

För det första är hälsan mer än någonsin en aktuell fråga. Undersökningar har visat att den egna hälsan är det allra viktigaste för svensken i dag. Förbön för sjuka har därför stor aktualitet. En kyrka som vill vara relevant kan inte ignorera frågan om hälsa, sjukdom och helande. Det är som om nya medicinska framgångar bara ökar våra förväntningar och vårt sug efter bättre hälsa. Vi har vant oss vid

tanken att döden och lidandet ska kunna motas, ända in i hög ålder, och när det medicinska vetandet inte räcker söker vi oss till något annat.

För det andra behöver vår kluvna världsbild utmanas. Vi som bor i väst har en delad världsbild med vattentäta skott mellan ”naturligt” och ”övernaturligt”, mellan synligt och osynligt. Vi delar upp världen i andligt och materiellt. Gud placerar vi i det andliga, och han har därför inget nämnvärt inflytande över materien. När man studerar kulturer och religioner i syd finner man något helt annat. Här finns inte denna skarpa uppdelning. Det som vi betecknar som ”andligt” och ”övernaturligt” är i dessa sammanhang minst lika verkligt och naturligt som den fysiska verkligheten. Det andliga och det materiella är sammanflätat och påverkar varandra ömsesidigt.

Vi bör inte vara alltför snabba att avfärda andra kulturers världsbild. Även om vi är tacksamma för den moderna naturvetenskapens landvinningar bör vi också inse att vi förlorat något grundläggande på vägen. Frågan om helande och hälsa utmanar vår världsbild. Tror vi verkligen att Gud är närvarande och verksam i sin skapelse? Varför har vi delat upp tillvaron i naturligt och övernaturligt? Är vår tro på Guds allmakt teoretisk eller praktisk?

För det tredje är frågan om helande och hälsa en gyllene möjlighet att upptäcka den kristna trons huvudbudskap. Den gränsar till de stora frågorna om död och evighet. Varje sjukdom är, mer eller mindre, en påminnelse om vår bräcklighet och svaghet. Varje sjukdom har inom sig en smak av död. Denna smak kan vara väldigt svag och avlägsen, nästan obefintlig, som vid en vanlig förkylning. Ändå påminns den som är sjuk att hälsan inte ligger i våra händer och att livet

kan (och en gång ska) tas ifrån oss. Lidande och sjukdom öppnar därmed en dörr till samtal om livets väsentligheter.

I ingen annan situation är vi i så stort behov av mänsklig kärlek och värme som när vi är sjuka. Genom att be om läkedom kan vi visa omsorg och samtidigt peka på Kristus, som i en profetia i Jesajaboken kallas för "en smärtornas man och förtrogen med sjukdom"².

"Det hjälper inte att tro"

Det finns två diken längs helandets smala väg. Det ena diket är: "Det hjälper inte att tro." Vi har då blivit bestulna på tron att Gud kan göra under. Vi är upplärda att tänka och handla som om mirakler inte sker. Det märkliga är att när vår omgivning nu på nytt har öppnat sig för det mirakulösa och mystiska så är kyrkan sen att haka på. Kristna verkar ha svårare än andra att göra upp med den kluvna världsbild som gör det svårt för oss att tro att den typ av händelser som vi kallar mirakler eller under över huvud taget är möjliga.

När vi ber om läkedom, ber vi om en försmak av det som ska komma när Gud inför en ny världsordning. Vi befinner oss *mitt i* Guds sanna berättelse om världen. Vi kommer någonstans ifrån (skapelsen och syndafallet) och vi är på väg någonstans (en ny skapelse). Vid slutmålet, när Gud skapar en "ny himmel och en ny jord", kommer hälsan att vara fullständig och döden okänd. När vi ber att någon ska bli helad, ber vi om ett förskott på detta. Vi ber om att i nuet få en liten glimt av Guds framtid. Vi ber om ett tecken på att döden och lidandet inte ska få sista ordet. Vi ber om att få provsmaka himlens gudomliga rätter här och nu, innan tidens slut.

Även Lasaros, som vår Herre lät uppstå från de döda, dog till slut.³ Det Lasaros fick uppleva var visserligen en stark försmak, men ändå bara en försmak. Frågan är därför inte om vi kommer att erfara att människor inte blir friska trots att vi ber för dem. Sådana besvikelser kommer vi att få uppleva, men det betyder inte att vi ska sluta be för sjuka, utan bara att vi måste inse vilken värld vi lever i och var i frälsningshistorien vi faktiskt befinner oss.

När vi ber om helande ber vi om ett uppskov, en aptitretare, en provbit, en föraning av fullheten i himlen. Själva ”middagen” får vi vackert vänta på. Men att vi inte kan få den nu innebär inte att det är meningslöst att be om att få provsmaka. Den stora spänningen i tillvaron finns inte mellan naturligt och övernaturligt, utan mellan ”redan nu” och ”inte än”. Redan nu har Guds rike kommit i och genom Kristus, men det har ännu inte kommit i full kraft. När vi ber bönen ”Fader vår” säger vi: ”Låt ditt rike komma.” Att be för sjuka och lidande är ett sätt att göra denna bön konkret. När vi ber om läkedom ber vi om att få se en skymt av Guds framtida herravälde här och nu.

”Det är bara att tro”

Om det första diket var förnekandet av undret som möjlighet (så att det inte lönar sig att be om läkedom och hälsa), handlar det andra om en felaktig syn på vad det innebär att tro. Jag gillar Martin Luthers liknelse om mänskligheten som en drucken man på en häst: det är nästan omöjligt för oss att sitta stabilt i sadeln – än faller vi åt höger, än åt vänster. Om vi lyckas slå ifrån oss villfarelsen att det inte spelar någon roll om man tror, hamnar vi lätt i den motsatta: att det ”bara” är att tro. I det här djupa diket blir tron att lyfta

sig själv i håret, att anstränga sig för att bevisa att undret faktiskt är en möjlighet.

Det är häpnadsväckande vad Jesus lovar oss om vi bara ber ”i tro”. Det verkar inte finnas någon hejd på vad som då kan hända. Läs till exempel Markusevangeliet 11:20–25. Med sedvanliga hyperboler⁴ lovar Jesus att den som tror och inte tvivlar till och med kan få berg att kasta sig i havet! Och han fortsätter: ”Därför säger jag er: tro att ni skall få allt det ni ber om i er bön, då blir det så.”⁵

Hur ska vi förstå dessa löften? Ofta drar vi slutsatsen att vi inte har tillräckligt med tro, och att om vi bara hade *mer* tro skulle vi få se mycket fler bönesvar. ”Vi måste ha mer, mer tro!” ropar vi till varandra. Och så försöker vi övertyga oss om att Gud faktiskt kan och vill. Resultatet blir att vi fokuserar mer på vår förmåga (eller oförmåga) att tro än på trons objekt – den treenige Guden. Vi försöker tro på vår egen tro istället för på Gud. När det gått så långt är vi en bra bit på väg mot ett magiskt tänkande, där Gud blir som en godis-automat: bara jag stoppar in rätt mynt får jag som jag vill.

Tron är ingen valuta som vi betalar med för att få vissa saker att hända. Om vi närmar oss alla löften om bönesvar med en sådan attityd och tanke kommer det inte att ”fungera”. Visst lovar Jesus mycket, och visst är allt möjligt för den som tror, men vi måste påminna varandra om att tro handlar om relation – inte om ett opersonligt manipulerande av gudomliga krafter. Gudstro är inte något vi presterar för att kunna kvittera ut det vi vill ha. Det är först som sist förtröstan och tillit. I Bibeln betyder tro att vara trogen och att vara beroende av någon. Det handlar om gemenskap och relation. Att åberopa Guds löften om bönesvar utan att *känna* honom är absurt. Visst har Gud gett stora och många

löften, men inte utifrån ett magiskt perspektiv utan utifrån ett relationsperspektiv. Därför är det inte trons storlek som räknas, utan dess kvalitet. I Lukasevangeliet läser vi:

Apostlarna sade till Herren: ”Ge oss större tro.” Herren svarade: ”Om ni hade tro så stor som ett senapskorn skulle ni kunna säga till mullbärsträdet där: Dra upp dig själv med rötterna och plantera dig i havet! Och det skulle lyda er.”⁶

Här gäller det inte ett berg utan ett träd, men budskapet är detsamma: om vi bara har tro kan vad som helst inträffa. Poängen här är ändå vad Jesus *inte* säger. Han besvarar inte lärjungarnas fråga. De kommer till Jesus och ber om *större* tro. Jesus svarar att han bara har *lite* tro (”som ett senapskorn”) kan under ske. Med andra ord: Jesus betonar att det inte är trons storlek som är avgörande, utan dess kvalitet. Har vi bara rätt tillit till Gud behövs inga större mängder. Jesus ger ingen metod för att få mer tro – han säger att liten förtröstan på Gud räcker långt.

Därför ska vi inte söka efter mer tro, vi ska söka efter fördjupad gemenskap med Gud. Hindret är inte att vi tror för lite – istället har vi fel sorts tro. Vi behöver återvända till det faktum att tro är en relation. Som med alla relationer kan också den med Gud fördjupas så att vi ännu mer sätter vår tillit till Gud, förtröstar på honom i livets alla skeden och är trogna honom i smått och stort.

Himalaya inom oss

Vilket är världens högsta berg? Svaret är givet: Mount Everest i Himalaya. Men att kunna svaret innebär inte att det är lätt att klättra upp på toppen. På samma sätt är svaret på

helandets mysterium givet: tro. Men att i praktiken tro kan kännas lika svårt som att bestiga Mount Everest. Det är svårt att tro att Gud kan bota en sjuk.

Samtidigt är tron på Gud prestationernas raka motsats. Att tro är att vila i Gud, att ha tillit till och låta sig bäras av Gud. På så sätt är det fel att likna tron vid en svår bergsbestigning. Det är nog snarare så här: att tro, att lita på Gud, är i sig enkelt. Det är vi prestationsinriktade människor som gjort det svårt att tro.

I det här sammanhanget framgår det tydligare vad Jesus menade när han sa att vi ska vara som barn. Ett barn har lätt att tro. Vuxna tycks ha tappat eller glömt denna förmåga att totalt lita på någon. Vi har svårt att vila och verkar ha en inbyggd "springmotor" inom oss, en prestationsmotor. Vi måste göra så mycket och ha kontroll över våra liv, inklusive framtiden. Vi vill vara kartläsare när vi egentligen kan köra bilen i förtröstan på Kartläsaren. Han ger oss en instruktion eller vägvisning i taget, inte mer än vi för stunden kan klara av och ta till oss.

Ett Himalaya av otro finns inom oss när det gäller frågan om gudomligt helande. Det enda sättet att få tro på att Gud kan bota är att lära känna honom bättre. Vår gemenskap med Jesus måste fördjupas och den helige Ande bli mer verklig för oss. När detta sker kommer otrons Himalaya att krympa. Det vi ska fokusera på är alltså inte vår bristande tro utan Gud själv. Att umgås med Gud är trons hemlighet.

Medvetna om detta ska vi uppmuntra varandra och påminna varandra om att vår Gud är stor och mäktig. Och även om våra tankar och känslor inte alltid hänger med ska vi fortsätta be för sjuka. Sedan får Gud göra resten – både i oss och i dem vi ber för.

Sammanfattning

Förbön för sjuka utmanar vår kluvna världsbild och ger oss gyllene tillfällen att tala med andra om den kristna trons kärna. När vi delar in tillvaron i naturligt och övernaturligt leder det lätt till att Gud förpassas till en andlig sfär utan kontakt med vardag, materia och kropp. Det gör det svårare för oss att tro att de ovanliga händelser som vi kallar mirakler eller under är möjliga.

Mirakler är tecken på att Guds rike brutit in, en försmak av det som ska komma när Gud till slut gör allting nytt. Att be om helande till kropp och själ är alltså att be om att Guds rike ska komma. Det får dock inte övergå till magi, där Gud blir som en andlig automat som ska matas med rätt valuta för att leverera mirakler. Tro är ingen valuta med vilken vi påverkar eller ”köper” Gud. Tro är istället en tillitsfull relation. Att be i tro innebär alltså att be om något i djup gemenskap med Herren.

Vi bär på ett stort berg av otro inom oss när det gäller frågan om gudomligt helande. Lösningen på detta är inte hurtiga tillrop utan att fördjupa gemenskapen med Gud och med varandra, en gemenskap där tron på Guds förmåga att göra under kan växa till.

Frågor för samtal och reflektion

1. Hur reagerar du när man ber för sjuka i till exempel en gudstjänst eller en cellgrupp? Vad har du för egna erfarenheter på detta område?
2. Håller du med författaren om att kyrkan har svårt med det mirakulösa? Hur är det i din församling? Ber ni för sjuka? Varför?
3. Var går gränsen mellan förbön och magi? Hur skulle du vilja beskriva tro och otro?

Stellan, född 1956, berättar här om sina upplevelser i samband med en svår cancersjukdom:

I september 2002 hade jag en besvärlig förkylning som inte ville gå över. Det blev ett besök på vårdcentralen där man tog ett blodprov. Den erfarna läkaren sa: ”Under hela min karriär har jag aldrig sett så mycket vita blodkroppar i ett enda blodprov.” Jag transporterades direkt till akuten och sedan till hematologen, där det konstaterades att jag hade fått akut leukemi. Alla blodets funktioner var utslagna och jag var i dåligt skick med låga blodvärden.

Cancern hade kommit som en blixtnedslag från en klar himmel, och det kändes omtumlande och chockartat att bli kastad in i detta sammanhang från en trygg tillvaro med jobb, hustru och tre små barn. Inte nog med att jag var sjuk – det gällde livet.

Efter beskedet åkte jag och min hustru hem. (Jag skulle in för behandling redan nästa morgon.) På vägen hem svängde vi in till Ryttagårdskyrkan. Vi fick tag i en av pastorerna, och vi bad tillsammans.

Det visade sig att den första cellgiftbehandlingen inte tog, och läget förvärrades. Man satte in mycket starkt cellgift och jag kände hur armar och ben började domna bort. Jag blev mycket sjuk, med låga blodvärden, blodförgiftning och lunghinneinflammation, med hög feber (som mest över 41 grader) och kraftigt illamående under cirka en månads tid.

I församlingen och på många andra platser bad

man för mig. Själv bad jag så gott jag kunde och orkade: ”Herre, låt din vilja ske, men jag ber dig om att bli frisk, för ditt namns skull och för mina barns. Jag överlämnar mig helt och fullt i din hand.”

Jag skulle benmärgstransplanteras men man hittade ingen lämplig donator, trots sökningar i en databas på fem miljoner i USA, Europa och Australien. Dagarna gick, och till slut kom läkarna med beskedet att vi skulle försöka med min bror, vilket var mycket riskfyllt eftersom vi skiljer oss mycket åt på cellnivå. Några församlingsledare kom och smorde mig med olja – det står i Bibeln att man kan göra så. Det var en helig stund. Jag kände Guds närvaro påtagligt.

Jag vilade i Gud. Jag litade på ordet att vi inte behöver göra oss bekymmer. Det blev nästan lite spännande att se vad Gud skulle göra. Jag upplevde att jag fick en hälsning från Gud att det skulle gå bra, och jag försökte praktisera löftet att vi får kasta våra bekymmer på honom.

Jag isolerades och transplantationen genomfördes. Jag blev väldigt sjuk med hög feber och kunde inte äta på grund av illamående. Så småningom hämtade jag mig dock och kunde efter fem månader skrivas ut från sjukhuset, om än mycket svag. Efter ytterligare fem månader var jag så pass stark att jag kunde börja delta i normala aktiviteter, och efter ett år började jag arbeta lite grann. I dag är jag friskförklarad sedan 1 1/2 år och arbetar heltid.

Jag har lärt mig mycket om livet, om hur bräckligt

det egentligen är, och att det är en kort tid vi finns här. Det är lätt att glömma bort detta i dagens samhälle, där vi har fullt upp med arbete och olika fritidsaktiviteter. Jag har lärt känna Gud ännu bättre genom det som hänt. Det håller att lita på honom till och med när man befinner sig nära döden. Tidigare såg jag kanske mycket till rikedom, status och prylar, men i sjukhus-sängen upplevde jag vilken liten betydelse detta har. Det viktiga var kärleken till Gud och till min nästa. Det kändes tryggt att vila i Gud och veta att Jesus har besekrat till och med döden, och att vi i honom får ha hoppet om evigt liv.

Jag är tacksam till de människor som på olika sätt visat sin kärlek, och till läkare och vårdpersonal. Men framförallt är jag tacksam till Jesus Kristus, och jag lo-var och prisar honom att jag fick uppleva ett helande.

Kapitel 6

Kollekten

I händerna på hans barn är pengarna föda för den hungrande, dryck för den törstande, kläder för den nakne, de skaffar åt den resande och främlingen något att luta sitt huvud emot. Med dem kan vi komma änkan till hjälp i makens ställe och den faderlöse i faderns ställe. Vi kan vara ett försvar för den förtryckte, ett medel till hälsa för den sjuke, till lindring för den som plågas. Det kan liksom bli till ögon för den blinde, till fötter för den lame, ja, rycka någon bort från dödens portar.

John Wesley¹

Kollekttal i gudstjänsten kan vara pinsamma. Jag föreställer mig ofta att nya besökare sitter i kyrkbänken och tänker: ”Jo då, där kom det. De är bara ute efter mina pengar.” En annan pinsam aspekt är att sådana tal avslöjar vår omedvetna bundenhet till pengar. Om varje medlem hade ett generöst och regelbundet givande skulle vi inte behöva påminna om behoven varje söndag. En tredje pinsamhet är den återkommande motiveringen i nutida kollekttal: vi ska ge för att få. Man säger att om vi är generösa blir vi välsignade i retur – ofta med hänvisning till ett löfte i profeten Malakis bok.²

Jag förnekar inte att så kallat tiondegivande är en central undervisning om förvaltarskap i Bibeln, däremot ifrågasätter jag denna betoning av de välsignelser som kommer av givandet. Förvaltarskap och ansvar handlar i Bibeln inte om att ge för att få, utan om att vi har fått för att osjälviskt ge. Vi kanske oftare borde säga att vi är kallade att försaka en del av vårt goda för att *andra* ska bli välsignade. När allt kommer omkring handlar kollekten om kärlek.

Min ambivalens för kollekttal till trots – det är ändå vär-

defullt att kollektboxen går runt bland bänkarna söndag efter söndag. Kollekten manifesterar givandets glädje mitt i en egoistisk och vinstorienterad kultur. Att ge en gåva i kollektboxen är en handling som lär oss något sant och viktigt om Gud, oss själva och den värld vi lever i.

Kollektens lärdomar

Kollekten lär oss att allt tillhör Gud. Människan är obotligt glömsk. Vi glömmer att ”jorden är Herrens med allt den rymmer”³. Denna sanning behöver gång på gång återövrars, inte bara teoretiskt, utan i kroppen, i känsla och i handling. Om jorden är Skaparens egendom, är allt du äger egentligen inte din privata egendom. Varje gång kollektboxen passerar påminns du om detta, och varje gång du lägger ner din gåva förankrar du denna insikt i din kropp. Vi lär oss genom att praktisera. Som enskilda och som gemenskap visar vi i handling att det vi har tillhör Gud.

Kollekten lär oss att vi hör ihop. Att våra pengar blandas i kollektboxen är ett konkret och synligt uttryck för att vi hör ihop som församling. Kollekten är ett starkt socialt vittnesbörd som svetsar samman oss. Den lär oss att vår gemenskap aldrig får begränsas till enbart det ”andliga”.

Ekonomisk gemenskap är inte ett extra tillval för den kristne. ”Ingen av er kan vara min lärjunge om han inte avstår från allt han äger,” säger Jesus.⁴ Vi ryggar tillbaka och säger snabbt: ”Det där gäller inte oss.” Men våra reflexer avslöjar oss. Istället för att ta till oss djupet i Jesu ord och låta dem forma vår gemenskap, stöter vi bort dem från oss. Gång på gång påminner oss kollekten om att vi är ett i Kristus, även på ekonomins område.

Kollekten lär oss att vi har ett heligt uppdrag. Kollekten är inte en form av föreningsavgift för att få vara med i församlingen. Den är inte till för att hålla igång en trevlig förening. Vi samlar in pengar för att kunna hjälpa våra medmänniskor på olika sätt. Många har ännu inte hört om Jesus: de behöver få göra det. Många lever i fattigdom: de behöver få hjälp. Kollekten lär oss att se bortom våra egna behov till andras. När vi ger lär vi oss att älska i handling.

Många församlingar och kyrkosamfund har ekonomiska bekymmer. Pengar är uppenbarligen en andlig utmaning för oss. Varför är det så? Jag vill ta upp fyra problem som har att göra med vårt förhållande till pengar. Vart och ett av dessa är en delförklaring till varför kyrkan ofta saknar ekonomiska medel till sitt uppdrag.

Problem 1: Vi är blinda

Jag är läkare. Om jag jämför mig med en student är hon eller han fattig jämfört med mig. Men om jag jämför mig med en VD för ett stort börsnoterat bolag är *jag* relativt sett fattig. Begreppet fattigdom är alltså relativt. Varken studenten eller jag lever i det som brukar kallas för absolut fattigdom. Absolut fattigdom innebär att man är helt utblottad. Man har inte mat för dagen och man äger inga andra kläder än dem man har på kroppen just då. En absolut fattig äger närapå ingenting. Den bistra sanningen är att över en miljard människor lever under sådana omständigheter. Jämfört med var och en som lever i absolut fattigdom är både studenten och jag oerhört rika. Men vi har svårt att se vår rikedom, eftersom vi har fullt upp med att jämföra oss med den ännu rikare VD:n eller någon annan med skyhöga inkomster.

Vad säger då Bibeln om pengar och fattigdom? Jo, att både studenten och jag och de flesta andra i väst är våldsamt rika. Rikedom är nämligen enligt Bibeln att ha mer än det allra nödvändigaste:

Har vi mat och kläder skall vi vara nöjda. De som vill bli rika låter sig snärjas av frestelsen och faller offer för alla de dåraktiga och skadliga begär som störtar människorna i fördärv och undergång.⁵

Observera hur saker och ting definieras här. Man är rik om man har mer än mat och kläder. Dessa ord riktas till alla och inte bara till miljonärer och direktörer med fallskärmsavtal. Detta är vårt första problem: Vi ser inte vår rikedom. Vi är ekonomiskt förblindade. Vi ser inte att Bibelns utmanande ord om pengar gäller oss.

Problem 2: Vi är naiva

Vi påstår ofta att pengar är något neutralt, att det enda viktiga är ”var vi har vårt hjärta”. Själva pengarna i sig anser vi vara oproblematiske. Detta hävdar jag är ett naivt synsätt på pengar som oftast bottnar i en bristande förståelse för vad de står för.

Sedlar och mynt är praktiska hjälpmedel som gör handeln enklare och effektivare än om man på gammaldags sätt byter varor och tjänster. Men vi måste tänka ett steg längre. Ett bra sätt att göra det är att ställa sig frågan: Kommer det att finnas pengar i ”himlen”? Svaret är, enligt min mening, självklart nej. När Gud i framtiden skapar en ny värld kommer det inte att finnas något behov av ett penningssystem. Vad ska vi med pengar till när all ondska och själviskhet är borta? Det går alldeles utmärkt att tänka sig välstånd, hälsa och

välfärd utan penningssystem. Pengar finns därför att människan är fallen i synd. Om synden inte hade gjort sitt inträde i världen, skulle vi inte behöva några pengar. Penningssystemet är ett av de mest flagranta uttrycken för människans egoism och oförmåga att älska sin nästa som sig själv. Pengar är därmed inget neutralt utan i många avseenden en orättfärdig symbol. När vi kristna förvaltar pengar deltar vi i ett system som i grunden är genomsyrat av synden.

Så länge denna värld består måste vi handskas med pengar, men vi måste veta vad vi gör. Om vi naivt tror att pengar i sig är något ofarligt neutralt kommer vi lättare att bli offer för deras makt och frestelsen att ständigt få mer.

Problem 3: Vi är slavar

När vi är både blinda och naiva blir vi lätta byten för Mammon – penningens avgud.

Mammon invaggar oss i en falsk trygghet. De flesta kristna menar att Gud är deras yttersta trygghet, men påståendet har sällan prövats i praktiken. Vet vi att det verkligen är så, eller säger vi det för att det *borde* vara så? Om någon som inte motionerat på flera decennier påstår att han kan springa ett maratonlopp i morgon, då är vi med rätta skeptiska. Samma sak gäller vårt förhållande till pengar. Mammon håller oss andligt inaktiva och våra trosmuskler förtvinar. Vi tror att vi har god andlig kondition, när vi i själva verket har ersatt tryggheten i Gud med Mammon.

Mammon håller oss fångna i vår individualism. Nutidsmänniskan ställer sig själv och sina behov i centrum, och penningssystemet förstärker denna självcentrering. Det blir

en ond cirkel: ju mer jag har, desto mer vill jag ha. Det är förödande för den kristna församlingen. ”Om någon som har vad han behöver här i världen ser sin broder lida nöd men stänger sitt hjärta för honom, hur kan då Guds kärlek förbli i honom?” undrar Johannes.⁶ Ett generöst delande av pengar och ägodelar utgör ett centralt tecken på ett levande församlingsbygge.

Mammon håller oss fångna i omogenhet så vi inte bär frukt. I liknelsen om såningsmannen läser vi: ”Det som föll bland tistlarna, det är de som hör ordet men som längre fram kvävs av livets bekymmer, rikedomar och nöjen och aldrig ger mogen skörd.”⁷ Jesus påstår att rikedom (och glöm inte att vi är rika!) kväver den andliga tillväxten. Om vi inte lär oss att förvalta våra pengar på ett rättfärdigt sätt, kommer ”frukten” att utebli. Vi kommer inte att kunna ta vara på Jesu ord som det var tänkt.

Kort och gott: Mammon vill försvaga vår relation till Gud, förhindra kärleken till vår nästa och kväva vår andliga utveckling.

Problem 4: Vi har få föredömen

Penningen är inget andligt neutralt. Den är inte en gullig kattunge, utan snarare ett rytande lejon. Vi kan inte ostraffat leka med den. Men lejonet ska inte undvikas, utan tämjas i Jesu namn. Vi kan inte låta bli att använda pengar, men i Andens kraft kan vi tämja dem till goda syften. Men hur gör man?

Det är här vårt fjärde problem kommer in: bristen på goda föredömen i förvaltarskap av pengar. Vi behöver se hur andra kristna i praktiken tämjer ”lejonet”. Det går att både

se realistiskt på penningens destruktiva makt och samtidigt använda den till något gott. Pengar är som nitroglycerin: det är destruktivt och högexplosivt, och handskas vi fel med det kommer det att skada oss. Men detta "nitroglycerin" kan även användas för att utplåna fiendens högkvarter och skapa något gott och nytt. Vi behöver föredömen som visar hur man gör, som förverkligar poängen i Jesu liknelse om den ohederlige förvaltaren i Lukasevangeliet, kapitel 16: vi ska använda något som är "ohederligt" (Mammon) till att göra gott. Ordet i liknelsen som översatts med "ohederligt" (*adikos*) är väldigt starkt.⁸ Det står för ondska, orättfärdighet, syndfullhet. Vi ska alltså ta något som är ont och vända det till något gott. Det är som i judo: motståndarens styrka används för att få honom på fall.

Tre utmaningar

Här kommer tre utmaningar för var och en som vill lära sig att tämja pengarnas makt.

Utmaning 1: Planera ditt givande! Man betalar inte hyra eller räntor och amorteringar bara när man känner för det. De flesta av oss anser att ett visst mått av planering är nödvändigt. Detta bör även gälla gåvor till Guds verk. Det är en dålig strategi att bestämma hur mycket man ska ge precis innan kollektboxen kommer. Det är bättre och klokare att tänka, planera och be över frågan i lugn och ro hemma.

Att planera sitt givande är att ära Gud i handling. För egen del för jag över min gåva till församlingens bankgiro samtidigt som övriga räkningar. Precis lika naturligt som det är att betala hyra en gång i månaden är det att ge pengar till Guds verk. Därmed kan jag inte skylla på att jag inte

råkade ha några pengar på mig när det är dags för kollekten i gudstjänsten. Det är ändå bra att kollektboxen går runt varje söndag, men jag är inte beroende av den för att ta ekonomiskt ansvar.

Utmaning 2: Prata om ditt givande! Min egen ekonomi är inte så privat som jag ibland velat tro. Men på vilket sätt angår den mina trossyskon? Individualismen har så till den grad präglat våra tankar att vi har svårt att finna svaret på detta. I församlingsledningen i Ryttagårdskyrkan har vi börjat prata med varandra om hur vi sköter vår personliga ekonomi. Nyligen beslöt vi att lätta på förlåten och (i små grupper på 3–4) berätta för varandra om hur vi tänker och praktiskt förvaltar våra pengar. Det var en nyttig övning. Det tog emot, men vi inser att om vi går före kommer vi kanske att kunna bidra till en förändring.

På motsvarande sätt kan andra samtala om kristen tro och pengar i till exempel en cellgrupp. Om vi öppet och i respekt för varandra kan dela med oss av erfarenheter och tankar uppstår möjligheten att vi får vara goda föredömen för varandra även på det ekonomiska området.

Utmaning 3: Utöka successivt ditt givande! Den tredje utmaningen är kanske den mest radikala. Många har hört talas om ”tiondets princip”: att vi ska ge tio procent av vår inkomst till Gud. Många tycker att det är alldeles för mycket eller så diskuterar man om det är på brutto- eller nettolön. Andra ser tiondet som en utopi som man kanske kan nå upp till någon gång när man fått det bättre ställt i hushållet.

Tiondet är en gammaltestamentlig princip. För en kristen gäller att *allt* vi äger tillhör Gud. Frågan är alltså inte hur

mycket vi ska ge, utan hur mycket vi ska behålla. Tiondet är inte ett tak att sträva efter, utan ett golv att utgå ifrån. De som har bra lön är kallade att ge mer. Det finns ingen enkel mall för att svara på frågan ”Hur mycket ska jag ge?” Var och en får själv tillsammans med kristna vänner be och reflektera över frågan. Det viktiga är att börja någonstans och sedan successivt lära sig att ge allt mer.

Exemplet från Korinth

I Andra Korinthierbrevet handlar kapitel 8 och 9 om den gåva som Paulus ska ta med sig till den fattiga församlingen i Jerusalem. Jag vill avsluta med några axplock ur det Paulus skriver i dessa innehållsrika kapitel:

- Givandet handlar inte om tvång, utan om kärlek. ”Det här är ingen befallning”, skriver Paulus.⁹ Gåvan är en ”kärleksgåva”¹⁰. Och ”var och en skall ge som han har beslutat i sitt hjärta, inte med olust eller av tvång”¹¹.
- Det handlar inte om att jämföra sig med varandra, utan om en god inställning: ”Har någon bara den goda viljan, så är han välkommen med vad han har och bedöms inte efter vad han inte har.”¹²
- Man ger inte för att späka sig, utan för att avhjälpa andras brist. ”Meningen är ju inte att andra skall få det bättre och ni få det svårt. Nej, det är en fråga om jämvikt; nu skall ert överflöd avhjälpa deras brist, för att en annan gång deras överflöd skall avhjälpa er brist.”¹³
- Generositet leder till att andra lovprisar Gud. ”Den tjänst som ni fullgör med denna insamling fyller inte bara de heligas behov utan får också tacksägelserna till

Gud att överflöda.”¹⁴ Att ge är i sig en lovprisning, och den som tar emot kan i sin tur ära Gud ännu mer. Generositet *är* tillbedjan men *föder* också tillbedjan.

Sammanfattning

Kollekten lär oss att allt tillhör Gud, att vi hör ihop och har ett gemensamt uppdrag. Men denna insikt är inte abstrakt utan praktisk. När vi ger våra gåvor manifesterar vi dessa tre sanningar: Guds herravälde, vår samhörighet med varandra och vårt gemensamma uppdrag. I kollekten i gudstjänsten uttrycks dessa sanningar.

Om församlingen är medveten om de problem vi har med pengar (blindhet, naivitet, slaveri och brist på föredömen) och antar utmaningarna att rätt förvalta pengar (planering, samtal och successiv utökning av givandet) kan den bli en nutida motsvarighet till den bild som Paulus skissar i 2 Kor 8–9: en kärleksfull gemenskap där generositeten flödar alltefter vars och ens förmåga och med målet att avhjälpa andra människors brist och på så sätt ära Gud.

Frågor för samtal och reflektion

1. Skulle du vilja samtala med andra om pengar och ekonomi? Varför/varför inte?
2. Vad berörde dig mest i författarens problembeskrivning och utmaningar kring pengar?
3. Läs 2 Kor 8–9. Vilka lärdomar och slutsatser drar du?

Kapitel 7

Dopet

Rätt förstått undgår dopet de faror som ligger i ytterligheterna. Det sammanfattar det objektiva och det subjektiva i kristendomen, det personliga och det kollektiva, relationen med korsets och uppståndelsens Herre och relationen med medlemmarna i hans kropp.

G.R. Beasley-Murray¹

Min far berättade något mycket tänkvärt för mig. Bakgrunden är att mina föräldrar grundat en baptistförsamling i Amiens i norra Frankrike. Medlemmarna är inte bara ”in-födda” fransmän utan många kommer från andra länder, inte minst från Afrika. Under en gudstjänst på pingstdagen 2004 fick min far ett infall: han frågade de församlade – ett sextiototal personer – hur många språk som fanns representerade förutom franska. Summan blev 26. I denna gudstjänst kunde alltså 26 språk ha talats! Det är ingen överdrift att påstå att baptistförsamlingen i Amiens är mångkulturell.

Kristen tro bryter ner barriärer som finns mellan människor med olika kulturell, religiös och etnisk bakgrund. På Nya testamentets tid var exempelvis judar och icke-judar åtskilda. Om denna mur mellan två olika etniska grupper säger Paulus: ”Ty han [Jesus] är vår fred, han har med sitt liv på jorden gjort de två lägren till ett och rivit skiljemuren, fiendskapen.”² Fiendskapen mellan dessa folk hade rivits ner av Jesu försoningsverk.

Etnisk tillhörighet spelar ingen roll för kristen gemenskap, betonar Paulus gång på gång i sina brev. Så bör det

vara även i dag. Den kristna tron är till sin natur gränsöverskridande och universell. Det är något som är i grunden fel om den inte leder till att vi kan förenas över de gränser som traditioner, kulturer, kön och ras skapat. När vår samtid ropar efter svar på integrationsproblemet är det en stor utmaning att som kristna svara upp mot det faktum att evangeliet bygger broar mellan människor. Utgångspunkten för denna utmaning är faktiskt dopet.

Ett nytt folk

Vi börjar med en central biblisk text som handlar om hur evangeliet förenar människor. Paulus skriver:

Är ni döpta in i Kristus har ni också iklätt er Kristus. Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus.³

Paulus hävdar att alla som är döpta är ett med varandra. Dopet har alltså en grundläggande social innebörd. Dopet förenar. Vilket land vi kommer ifrån, vilken social status vi har, vilket kön vi har – inget av detta får utgöra en mur mellan oss som tror på Jesus. I dopet har vi förenats med honom. För att använda Stanley Jones uttryck: var och en som tillhör Jesus Kristus, tillhör var och en som tillhör Jesus Kristus. Dopet är vägen in i ett nytt folk som Gud håller på att forma i världen. ”Som en synlig handling utgör dopet dörren till församlingen”, skriver teologen Beasley-Murray.⁴

I en individualistisk tid behöver denna aspekt av dopet lyftas fram. I dopet har vi blivit förenade med Kristus *och* med varandra. ”Dopet till Kristus är därför ett dop till Kristi kropp, församlingen.”⁵

Troendedopet

Den församling jag tillhör är en baptistisk församling. Det innebär bland annat att vi praktiserar ett så kallat troendedop, ett dop som man själv väljer. Vi menar att dop av spädbarn inte uppfyller det som Nya testamentet lär om dopets innebörd. Men även om vi har en klar baptistisk profil i doppraxis respekterar vi andra traditioners dopsyn. Denna respekt kommer till uttryck genom att även barndöpta kan bli medlemmar i vår församling, när de kommer på ”flyttningsbetyg” från en annan kristen församling (så kallat överfört medlemskap).

På grund av denna öppenhet är det viktigt att vi är tydliga i fråga om vår egen baptistiska övertygelse. Djupt rotade i en baptistisk identitet känner vi oss trygga att välkomna kristna som inte delar vår doppraxis. Det enda vi ber dem om är att respektera att vi är en baptistisk församling och att inte argumentera för barndop i församlingen. Vi kompromissar inte med vår övertygelse men försöker hitta vägar att kombinera den med generositet.

Vi undervisar om *troendedop* – ett medvetet dop – och inte om *vuxendop*. Det avgörande är nämligen inte att man är vuxen när man döps, utan att dopet är ett medvetet steg på trons väg. Det avgörande är inte åldern, utan att det finns en personlig tro på Jesus Kristus.

I Nya testamentet hör dopet och omvändelsen till kristen tro samman. Med baptister i alla tider menar vi att dop och tro är omistligt sammanlänkade. Det mest övertygande är inte ett detaljerat studium av de bibeltexter som handlar om dopet, utan den övergripande helhetsbilden. Någon hör budskapet om Jesus Kristus, vänder om, kommer till

tro och låter döpa sig. Dopet sker i ett sammanhang präglad av omvändelse och medvetet ställningstagande för Kristus. Så är till exempel fallet när fångvaktaren i Filippi på ett dramatiskt sätt kommer till tro. Samma natt låter han sig döpas ”med hela sin familj”⁶. Fanns det barn i hushållet? Kanske. Barn kan också ha en medveten tro. Min mor blev döpt som åttaåring på egen begäran, trots en del vuxnas skepsis. Det avgörande då som nu är tron. ”Han [fångvaktaren] och hela hans hushåll visade stor glädje över att ha kommit till tro på Gud.”⁷ Hela hushållet hade kommit till tro, och därför blev de döpta.

”Den som tror och blir döpt skall räddas, men den som inte tror skall bli dömd.”⁸ Det helt avgörande för frälsningen är alltså inte dopet utan tron. Men dopet och tron hänger naturligt ihop: ”den som tror *och* blir döpt”. När man kommit till tro bör man låta döpa sig och gå in i en kristen församling. Baptisten Sven Nowén uttrycker det på ett tänkvärt sätt: ”Man trodde genom att låta sig döpas.”⁹

Att döpas till Kristus

Låt oss se närmare på dopets innebörd. Kortfattat kan man se dopet som en bekännelse, en identifikation och en nystart.

I dopet bekänner jag att Kristus är herre över mitt liv. Dopet kan liknas vid en total kapitulation. Det handlar om att proklamera Kristi herravälde över sitt liv. Att döpas är att konkret och tydligt övergå från ett liv på egen hand till ett liv med Jesus som Herre. Man visar med hela sin kropp att man vill följa Kristus under resten av livet. Denna offentliga bekännelse är extra viktig i en tid då det subjektiva

och inre betonas. Att döpas är att säga: ”Jag tror *inte på mitt eget sätt*, utan jag tror på den Jesus Kristus som beskrivs i evangelierna och som jag själv har mött och tror är levande i dag.”

Dopet är alltså tro i handling. ”Deras dop var deras svar”, skriver Beasley-Murray om de första kristna.¹⁰ Dopet är att förkroppsliga tron, att tro med hela sin kropp och inte bara med hjärtat.

I dopet identifierar jag mig med Kristus. Det mest centrala i kristen tro är berättelsen om Jesu död och uppståndelse. I dophandlingen identifierar vi oss med dessa centrala händelser i frälsningshistorien. Det som hände med Jesus händer med oss. Vi ”begravdes med honom i dopet”¹¹. Och aposteln Paulus fortsätter: ”I dopet har ni också uppstått med honom.” Att döpas är att ”gå in” i berättelsen om Jesus och erfara: ”Hans död och uppståndelse gäller mig – genom honom har jag löfte om evigt liv.”

I dopet börjar ett nytt liv. Eftersom dopet gestaltar död och uppståndelse innebär det också en nystart och omorientering i livet. ”Genom dopet har vi alltså dött och blivit begravda med honom för att också vi skall leva i ett nytt liv, så som Kristus uppväcktes från de döda.”¹² Dopet är inte bara en personlig omorientering i livet utan också en nystart i gemenskap, eftersom dopet är vägen in i församlingen – ”Kristi kropp”. Det nya livet är inget som var och en försöker förverkliga på egen hand. Den personliga tron är ovillkorligt länkad till församlingen. Att försöka vara kristen på egen hand är nonsens, eftersom det kristna livet till sitt väsen är gemenskap.

Några vanliga reaktioner

Det finns två vanliga reaktioner på undervisningen om troendedop. Så här brukar jag möta dem.

”Så många kristna genom historien och i så många samfund kan väl inte ha haft fel när de döpt barn?” Detta är en ödmjuk reaktion. Den som säger så ser att det medvetna dopet verkar vara det enda dop som lyfts fram i Nya testamentet men börjar undra varför de flesta kristna genom historien praktiserat dop av spädbarn. Varför har man gjort det? Kan den stora massan ha gjort fel?

När det gäller barndopets historia i den tidiga kyrkan måste man vara ödmjuk. Det är mycket vi inte vet. När man rekonstruerar historien bakom tillkomsten av barn-dop är det dessutom svårt att vara objektiv – man tolkar ju gärna befintliga fakta på ett sätt som bekräftar den egna synen. Oavsett vad man kommer fram till om barndopets historia är det viktigt att komma ihåg att även denna praxis måste underkastas en prövning utifrån Nya testamentets doptexter.

När man läser breven i Nya testamentet märker man hur lätt det var för de första kristna att hamna fel i lära och liv. Gång på gång får apostlarna förmana, tillrättavisa, korrigera. Det vore märkligt om just dopets betydelse och tillämpning aldrig blev missuppfattad. Det är nästan så man frestas påstå att missuppfattningar om det kristna dopet *måste* ha förekommit. Precis som vi i vår tid är påverkade av vårt samhälle och vår kultur var den tidiga kyrkan påverkad av sitt sammanhang. Kristna i alla tider behöver söka förstå vad Nya testamentet har att säga om dopet och granska

sin doptradition efter det. Baptisterna har brutit med den breda barndopstraditionen därför att de anser att troendepetet svarar bättre mot det mönster som genomsyrar Nya testamentet.

Kyrkohistorikern Alf Tergel noterar att ”efter hand som romarrikets befolkning kristnades blev barndopet det allmänna”¹³. Detta sammanföll i tid med att kyrkan successivt blev ett medel i politikens hand. År 380 blev kristendomen statsreligion. ”Massorna tog med sig sin hedendom in i kyrkan sedan kristendomen blivit statsreligion”, konstaterar Tergel och fortsätter: ”Det man mötte i rikskyrkan var en folklig kristendom uppblandad med hedniska element.”¹⁴ Detta citat säger inget om dopsynen i den tidiga kyrkan innan den lärer sig med staten, men här har vi onekligen en betydelsefull faktor i den senare utvecklingen. Nu skulle alla medborgare vara kristna. ”Därmed fick dopet en annan funktion”, skriver anabaptisten John H. Yoder. ”Det blev nu ett firande av de nyfödda, som upptogs i kyrkans gemenskap.”¹⁵

När vi i Sverige lämnat det kristna enhetssamhället bakom oss – kyrkan står inte längre ”mitt i byn” – är det ännu viktigare att hitta tillbaka till dopets bibliska betydelse. Två tusen år av kyrkohistoria kan naturligtvis inte göras ogjort, men chansen att återerövra en nytestamentlig syn på dopet borde vara större nu än någonsin, eftersom vårt samhälle mer och mer liknar den värld i vilken kyrkan först verkade. Låt oss inte nostalgiskt se tillbaka på en tid då staten gynnade kyrkan och ”kristendom” var en samhällsangelägenhet. Istället måste vi odla vår särpräglade identitet som kristna och åter bli det vi är kallade att vara: det annorlunda folket.

”Det spelar väl inte så stor roll, det viktigaste är väl hjärtat?”

Denna reaktion är tidstypisk. Vår kultur betonar känslan, det inre, det subjektiva. Handlingar som dopet kan väl inte vara så viktiga, tycker en del. Många låter därför frågan om det medvetna dopet eller dop av spädbarn bero.

Men dopet är inte oväsentligt eftersom tron berör hela livet, även kroppen. Dopet är inte bara att gestalta sin tro med sin kropp, det är att *tro med sin kropp*. Därför kommer vi inte förbi dopet.

Jag har stor respekt för dem som inte vill ifrågasätta sitt barndop. Det kan finnas en tanke att föräldrarna då ska ta illa upp och känna sig kränkta. Man vill inte underkänna deras handlande i tro. Till den som är döpt som liten säger vi som församling: Vi underkänner inte dina föräldrars *avsikter*, men vi delar inte deras *teologiska uppfattning*. Föräldrar menar väl när de låter döpa sina barn. Men vi anser att det dopet bygger på en avvikelse som uppstått i historien och som sedan fortplantats in i våra dagar.

Förbönen i samband med dopet

Dopet är inte bara något vi gör. Gud gör också något med oss när vi döps. Dopet är inte bara en uttrycksfull symbol, utan Gud verkar i och genom denna offentliga handling. Den treenige Guden, som genom Anden är hos oss när vi samlas i Jesu Kristi namn, är i allra högsta grad verksam i dopet. Dopets innebörd är ju att man ”med gott uppsåt vänder sig till Gud”¹⁶. Gud svarar på den bön som hela dop-handlingen uttrycker. När vi i tro tar emot Guds fria nåd i Kristus och låter döpa oss, då ger Gud det vi öppnar oss för. Att doppas ner i vattnet är att sänkas ner i Guds nåd.

När Hebreerbrevets författare ska sammanfatta ”det

man först får lära sig om Kristus”, skriver han: ”omvändelsen från döda gärningar, tron på Gud och läran om dop och handpåläggning, om de dödas uppståndelse och evig dom.”¹⁷ Trons fundament är alltså att omvända sig, sätta sin tillit till Gud, bli döpt i Jesu namn med tillhörande ”handpåläggning” samt se framåt mot de dödas uppståndelse och den slutdom som Guds barn inte behöver frukta.

Med handpåläggning avses den förbön som förekommer i anslutning till dopet alltsedan Nya testamentets tid. Handpåläggningen synliggör den gåva som Gud ger i och med dopet. Som de första kristna räknar vi med att Anden ska flöda över den nydöpte i samband med förbönsstunden. Dop och handpåläggning – kopplade till den helige Andes utgjutelse – verkar ha varit det vanliga enligt Apostlagärningarna. Enligt det mönstret ber vi i Ryttagårdskyrkan för de nydöpta. Vi ber att Anden, som tagit sin boning i dem, ska flöda över dem i rikt mått. Vi ber att den nydöpte dagligen ska få erfara vad det är att låta sig ”uppfyllas av Anden”¹⁸. Vi ber att Anden ska fortsätta sitt goda verk och vägleda den nydöpte på ett påtagligt sätt genom livet. Genom handpåläggningen avskiljs den nydöpte för tjänst i Guds rike och blir en del av det ”allmänna prästdömet”.

Förbönsstunden med handpåläggning är alltså en del av dogudstjänsten, en del där den kristna trons gemenskapsdimension blir tydlig. Andens liv och gåvor flödar när vi ber om det *tillsammans*. Församlingen är ju ett ”tempel” för den helige Ande, den gemenskap i vilken Gud uppenbarar sin närvaro.

Sammanfattning

Dopet har en social innebörd, eftersom det förenar troende över alla slags gränser. Dopet är vägen till att bli medlem i Guds enade folk. Det avgörande är inte vilken ålder man har när man döps, utan att dopet uttrycker en medveten tro, en vilja att börja leva i enlighet med Guds stora berättelse. Att döpas är att kroppsligen bekänna sin tro, att identifiera sig med den mest centrala händelsen i frälsningshistorien (Jesu död och uppståndelse) samt att börja ett nytt liv i gemenskap med andra troende – församlingen.

Baptistiska församlingar ser barndopet som en avvikelse från Nya testamentets doppraxis. I dopgudstjänster ingår en förbönsstund då vi ber att den nydöpte ska få tjäna Gud ”fylld av Ande”.

Frågor för samtal och reflektion

1. Enligt författaren har dopet en radikal social innebörd. Vad innebär det för din församling?
2. På vilket sätt är dopet kopplat till det kristna livet?
3. Reflektera över troendedop och barndop i ljuset av det faktum att vi lever i en ”efterkristen” tid.

Så här skriver Harriet, född 1980, om sitt dop:

Det var med glädje, ödmjukhet, kärlek och tacksamhet som jag blev döpt inför Gud och hela församlingen på ett församlingsläger sommaren 2005. Mitt dop var inte bara en grej mellan mig och Gud. Där fanns en grupp av kristna som hade följt mig under flera år och som var med på stranden i den stund då jag genom en rituell handling bekräftade min tro på Gud.

Mina föräldrar var där, trots att min mamma låtit barndöpa mig och inte alls delar min dopsyn. Jag har inte velat såra mamma, så därför har det gått nio år från att jag bestämde mig till dess att mitt troendedop verkligen blev av. Hon har sagt att det skulle innebära ett förkastande och förnekande av mitt barndop om jag lät döpa mig igen, men jag håller inte med. Jag kan ju inte minnas mitt barndop och känner mig ganska likgiltig inför det, men jag är ändå genuint tacksam över att min mor gjorde det hon trodde och tyckte var bäst för mig.

Jag upplever att den egna tron och dopet hör ihop, och har jag valt att leva för Gud så vill jag också ta emot honom i dopet. Jag tror inte att jag hade gått miste om frälsningen om jag låtit bli, men dopet har gett mig en känsla av helhet som jag inte hade förut.

Under själva dopet kändes allting rätt. Jag kan inte förklara det bättre än så. Jag tror att den helige Ande verkade i mig på ett speciellt sätt. Visst hade jag fått uppleva Andens närvaro före mitt dop, men jag tror

vittnesbörd

ändå att dopet var en stund då jag speciellt berördes av Gud. Det var en mycket speciell tidpunkt i mitt liv som jag alltid kommer att se tillbaka på med glädje.

Kapitel 8

Nattvarden

Economic sharing was not simply a social-ethical practice but often an implication of the Lord's Supper.

Thomas N. Finger¹

Den äldre församlingsledaren var förfärad. Han skulle leda ett högtidligt nattvardsfirande med en grupp yngre kristna ledare, men nu visste han inte vad han skulle ta sig till. Skälet till förvirringen var att ledargruppen före nattvarden hade haft en riktigt rolig stund tillsammans. Skratt och stoj hade avlöst varandra, stämningen var hög, glädjen sprudlande. Den äldres problem var: hur ska vi kunna ta emot nattvarden när vi nyss har skrattat och stojat så mycket? För honom var nattvarden en mycket seriös handling. Om den inte föregås av allvar och besinning hotas dess djupa innebörd. Det här kapitlet ska visa varför han delvis hade fel. Nattvarden är något vi *firar*, alltså har den med glädje att göra.

Vad sker när vi firar nattvard? Kortfattat kan man säga att vi minns Kristi död, erfar Jesu närvaro i nuet och delar Andens gemenskap med varandra.

I nattvarden aktualiseras Kristi död

Tänk dig att du är en av de tolv. Ni befinner er tillsammans med Jesus den sista natten före dramat på Golgota. Ni äter

påskmältiden tillsammans. Så kallar Jesus på er uppmärksamhet. Han tar ett bröd, lyfter upp det och tackar Gud. Så säger han: ”Lyssna nu.”

Nu har han fått din uppmärksamhet.

”Detta är min kropp!”

Tystnaden är stor. Nu kommer det en sån där klurig liknelse igen, tänker du. Okej, brödet är hans kropp, vad kommer härnäst?

Då bryter Jesus sönder brödet i två delar. Du kippar efter andan. Vad menar han? Han har sönder brödet! Varför? Ska hans kropp slitas sönder?

”Detta är min kropp som offras för er. Gör detta till minne av mig”, säger Jesus.

Så tar han vinbägaren, lyfter upp den högt och säger: ”Denna bägare är det nya förbundet genom mitt blod. Var gång ni dricker av den, gör det till minne av mig.”²

I nattvarden aktualiserar vi i ord och handling Jesu död. ”Gör detta till minne av mig”, sa Jesus. I nattvarden minns vi att hans kropp slets sönder, vi kommer ihåg att hans blod utgjöts. Vi minns alltså det mest heliga och centrala i vår tro – Jesu död för vår skull.

Det är inte så konstigt att Jesus uppmanar oss att aktualisera detta. Människan är obotligt glömsk. Vi har en otrolig förmåga att glömma det viktiga som varit. Den som minns får hjälp att se framåt. Om jag kör bil från Stockholm och passerar Umeå, kan man säga att jag är på väg norrut, i riktning mot polcirkeln. Sannolikheten att jag skulle vara på väg mot Paris är ganska liten – då hade jag inte befunnit mig utanför Umeå utan någonstans i Danmark. När man vet var ifrån man kommer, kan man räkna ut vart man är

på väg. På samma sätt är det med den kristna synen på historien. När vi aktualiserar Jesu död ser vi tillbaka på en avgörande frälsningshändelse som visar vart vi är på väg. När vi minns Jesu död får vi hjälp att finna riktning för våra liv nu.

Världshistorien är som en resa. Vi kommer någonstans ifrån och vi är på väg mot ett mål. Resan började i Skapelsen och komplicerades av Syndafallet. Det hela håller på att rätta till sig tack vare Korset. När vi ser tillbaka på Jesu död på korset ser vi alltså tillbaka på världshistoriens mest avgörande ögonblick, en händelse som ger inriktning för och mening åt våra liv här och nu. Var och en som ser "bakåt" på det som varit kan ta ut kursen för sitt liv nu. Målet med livet enligt kristen tro är att vi ska leva "i samma riktning" som Guds sanna berättelse om världen, inte på tvärs med den.

Därför är det inte en from nostalgitripp att i nattvarden minnas Kristi död. Det är tvärtom en framtidshandling. När vi i tacksamhet tar emot brödet och vinet är det en förkunnelse av Kristi seger. Och denna seger kommer en dag att ge oss nya himlar och en ny jord. Att minnas Kristi död är alltså inte något sorgligt utan något glatt. Vi aktualiserar en stor seger! Efter Golgota kommer den tomma graven, beviset på att Kristus är den han sa sig vara.

I nattvarden erfar vi Kristi närvaro

Genom historien har man stridit mycket om nattvarden djupa mening. De som är kritiska mot att man ser på den måltiden som enbart en symbol har pekat på att Gud själv möter oss i nattvarden.

Även om jag som baptist tar avstånd från läran om natt-

varden som ett reellt offer, ser jag att många baptister riskerar att begränsa nattvardens innebörd om de inte tror att Kristus är närvarande i denna måltid. Nattvarden handlar också om konkret troserfarenhet. När vi firar nattvard samlas vi i Jesu namn, och då har Jesus lovat att vara mitt ibland oss – genom sin Ande.

När vi tar emot bröd och vin, möter Gud oss med sin nåd. Precis som brödet och vinet blir en del av vår kropp genom att de bryts ner och tas upp i blodet, rör Kristus vid oss och för oss närmare sig. Vi får erfara enhet med och i Honom. I nattvarden möter vi Herren konkret i bröd och vin – oavsett om vi känner något speciellt eller inte. Det viktiga är inte att söka den rätta känslan utan att låta Gud vara mycket större än våra känslor. Nattvarden förkunnar detta: ”Tack vare Jesu död på korset får vi vara Guds barn, och han möter oss just nu.”

I nattvarden uttrycker vi vår gemenskap

Bland de första kristna firades nattvarden i anslutning till en vanlig måltid. Man samlades på söndagen – uppståndelsedagen – och åt tillsammans. De fattiga fick då möjligheter att äta sig mätta. Sedan övergick man till ”brödsbrytelsen” – nattvarden. Den sociala dimensionen var uppenbar.

I Främre Orienten är en måltid fortfarande ett mycket vanligt sätt att uttrycka gemenskap på. För judar är dessutom varje måltid ett tillfälle för bön. När vi försöker förstå vad nattvarden handlar om, kan vi inte komma ifrån denna grundläggande dimension. Nattvarden handlar om gemenskap, med Gud och med varandra, en gemenskap där man konkret visar omsorg om varandra. I församlingen (Kristi kropp) finns mångfald, ja, men också enhet i mångfalden.

”Eftersom brödet är ett enda är vi – fast många – en enda kropp, för alla får vi vår del av ett och samma bröd.”³

Aposteln Johannes skriver: ”Om någon som har vad han behöver här i världen ser sin broder lida nöd men stänger sitt hjärta för honom, hur kan då Guds kärlek förbli i honom? Mina barn, låt oss inte älska med tomma ord utan med handling och sanning.”⁴ Att vara församling är att förverkliga en praktisk gemenskap som tar sig uttryck i att vi hjälper och stöttar varandra på livets alla områden.

Därför är nattvarden en handling som förpliktigar. När jag tar emot bröd och vin säger jag att jag är en del av kroppen, en del av brödet. Därmed säger jag också att min broders och systers liv angår mig – och att mitt liv angår dem. Genom att ta nattvarden tar jag på mig ett ansvar att inte betrakta något som mitt eget, utan att använda allt jag äger och har för det gemensammas bästa. Därför är det en skymf mot Kristus att fira nattvard och i nästa ögonblick sätta sina egna behov och önskningsar, sin egen bekvämlighet, i centrum. Lika litet som dopet är en privat angelägenhet, lika litet är nattvarden det. Vi är ett folk som i denna måltid uttrycker vår samhörighet och inspireras att låta den få konkret uttryck i vår vardag, till exempel i en cellgrupp (kap 1).

”Var och en måste pröva sig själv”

För ett antal år sedan samtalade jag med en kristen från ett afrikanskt land. Han var på tillfälligt besök i Linköping. Efter gudstjänsten uttryckte han sin förvåning över hur vi firade nattvarden. Man hann ju knappt förbereda sig, sa han. Han hänvisade till Paulus ord om risken att göra det ”på ett ovärdigt sätt” och menade att man därför nog måste ”pröva sig själv” innan man tar emot brödet och vinet.⁵

Den bibeltext han refererade till handlar inte om att vi måste ha uppnått en viss ”värdighet” för att få delta i nattvarden. Här handlar det om en församling med sociala klyftor mellan medlemmarna, vilka förstärktes i samband med ”Herrens måltid”. ”Ovärdigheten” låg i att man såg varandras vardagliga behov utan att göra något åt det. Några var hungriga medan andra fick för mycket av det goda (”den ene sitter hungrig medan den andre har druckit sig berusad”⁶). Nattvarden förpliktigar, som sagt. Den utmanar vår syn på vad församlingen är. Vi är inte längre enskilda sädeskorn, vi är *ett* bröd, vi hör ihop. När jag tar emot nattvarden tar jag också på mig ett ansvar att hjälpa andra lemmar i Kristi kropp. Några sociala eller kulturella barriärer mellan kristna får det inte vara tal om.

På den punkten behöver vi ”pröva oss själva” varje gång vi firar nattvard. Gemenskapen får inte förbli en fin teori utan måste fungera i vardagen. Det är smärtsamt att se att individualismen har förgiftat oss till den grad att vi inte ens kan föreställa oss hur en sådan gemenskap skulle kunna se ut i verkligheten. Individualismen och privatiseringen av tron har till och med förgiftat vår *fantasi*, den har gjort oss enkelspåriga i sättet att utforma församlingslivet. Vi har svårt att ens tänka oss något annat, vi kan inte se hur det skulle gå till.

Liksom lovprisning och tacksägelse är något vi är kallade att leva i varje dag (inte bara på söndag förmiddag), är vi kallade att dagligen leva i nattvardens verklighet. Och det är en gemenskapsverklighet. Teologen John H. Yoder skröder inte orden. Om nattvardens konsekvenser skriver han: ”Innebörden går djupare än det som vi kallar liturgi, till det som vi brukar kalla ekonomi.” Han påstår att nattvarden

handlar om ”ekonomisk etik i vardagslivet”⁷. Låt oss inte vifta bort den utmaningen utan rannsaka oss själva: Lever vi upp till nattvardens sociala och etiska innebörd?

Sammanfattning

När vi firar nattvard aktualiserar vi i ord och handling Kristi död. Det är inte en sorglig minnesstund utan en glädjefylld fest. Korset är en seger. I och genom nattvarden påminns vi om denna vändpunkt i historien och kan möta framtiden med tillförsikt. När vi i denna måltid förkunnar Jesu död får vi hjälp att finna riktning för våra liv i nuet. När vi tar emot brödet och vinet verkar Gud i och mitt ibland oss. Precis som brödet och vinet tas upp i kroppen så tar vi emot Kristi nåd. Den uppståndne Kristus berör oss med sin befriande nåd.

Nattvarden har också en social dimension eftersom den manifesterar att vi är ett i Kristus. Att ta emot bröd och vin är alltså en förpliktigande handling – jag är ett med mina syskon i tron och kan därför inte längre leva för mig själv. Mitt liv är intimt sammanflätat med deras. Därmed prövas vårt sätt att leva. Vi utmanas till ett liv i sann och nära gemenskap, där ingen av oss lever för sin egen skull.

Frågor för samtal och reflektion

1. På vilket sätt är nattvarden en fest för dig? Varför deltar du i nattvarden?
2. Författaren påstår att denna måltid är ”en förpliktigande handling”. Vad menas med det? Hur ser du på nattvarens konsekvenser?
3. Hur kan vi undvika att nattvarden enbart blir en individualistisk religiös upplevelse? På vilka sätt uttrycker nattvarden att vi är en gemenskap?

Kapitel 9

Själavården

Ett av själavårdens särdrag är att vi tror på den Gud som har skapat oss, räddat oss och håller oss vid liv genom den helige Ande. Själavården är förankrad i tron på den treenige Guden.

Berit Okkenhaug¹

Livet gör ont. Det finns en smärta inbyggd i tillvaron, och den kristna tron varken blundar för eller undviker denna smärta. ”Den som inte ser världens tomhet måste själv vara mycket tom”, skrev den franske tänkaren Blaise Pascal för över trehundra år sedan.² Aposteln Paulus å sin sida talar om ”tomhetens välde” och skapelsens ”slaveri under förgängelsen”.³ Och sånggruppen Gyllene Tider sjunger träffande:

*När man läser filosofer
Letar mellan gamla strofer
Tror man det var annorlunda
Sexton, sjutton, artonhundra
Icke så, mitt hjärta svider
Samma sak i alla tider⁴*

Vår Gud sitter inte på ett moln och konstaterar kallt att livet är tragiskt. Bibelns Gud sätter på sig arbetshandskarna och dyker rakt ner i vårt elände. I centrum för vår tro står ett kombinerat tortyr- och avrättningsredskap: korset. Denna symbol för den kristna tron säger att Gud

inte väjer för smärtan utan går rakt in i den. Och det är på korset som Guds härlighet blir avslöjad – när han är djupt engagerad i sin skapelses räddning. ”Vi måste lära oss att klättra uppför den kulle som kallas Golgota och att från denna upphöjda plats överblicka alla livets tragedier”, skriver John Stott och fortsätter: ”Kristi kors är *beviset på Guds solidariska kärlek*.”⁵

Detta kapitel handlar om själavård. Ordet förekommer inte i Bibeln, men det innebär inte att det är ett nytt påfund. När Jobs tre vänner bestämmer sig ”för att gå och visa honom sin medkänsla och trösta honom”⁶, kan det ses som ett exempel på själavård – i detta fall ett dåligt exempel. Deras ord stälpte mer än de hjälpte, och Job utbrister: ”usla tröstare är ni alla.”⁷ Jobs tre vänner står som ett varnande exempel för själavård som inte befriar utan istället tynger människor med ytterligare bördor.

Omsorg

Omsorg är det mest grundläggande i all själavård. Här handlar det inte i första hand om ord utan om den attityd man intar. Den som mår dåligt är i underläge. När vi möter någon i nöd måste vi tänka på att inte dominera och kränka, utan att lyhört och försiktigt närma oss. Bibelns ord om att ”vara snar att höra, sen att tala”⁸ fångar det väl. Och i Ordspråksboken läser vi:

Att svara innan man lyssnat
är en dårskap och en skam.⁹

Det viktigaste är att lyssna.

Alla kristna är kallade att visa omsorg. I en kristen församling gäller ett slags ”allmän värnplikt” på det här om-

rådet. Möter vi någon i nöd kan vi inte gömma oss bakom ursäkten ”jag är ingen själavårdare”. Alla är ”själavårdare” i betydelsen att vi har ett ansvar att visa vardaglig omsorg om varandra.

Någon har träffande myntat uttrycket ”själavård vid köksbordet”. För detta krävs ingen specialistutbildning, inga speciella förkunskaper. Det enda som krävs är kärlek och omtanke.

Själavårdens kännetecken

Utöver den ”värnplikt” jag nyss beskrivit har några en särskild kallelse att i en mer kvalificerad mening vara själavårdare. Här handlar det om att kunna erbjuda samtal och hjälp på ett kunnigt sätt till medmänniskor i nöd. I ”själavården vid köksbordet” är det viktigt att kunna lotsa någon vidare till en klok själavårdare om svårare saker dyker upp. Men vad är det egentligen som skiljer själavård från andra former av människovård?

*Själavård är inte detsamma som psykoterapi. Psykoterapi är att hjälpa en människa utifrån psykologins teorier och metoder. Den fyller sin funktion men är inte samma sak som själavård. Själavård sker utifrån en *specifik kristen världsbild*. Psykologin beskriver förlopp och skeenden utan att räkna med Gud. Själavården däremot lyfter blicken och pekar på Gud. Livshändelserna laddas med en djupare innebörd, de tolkas utifrån en kristen världsbild med den treenige Guden i centrum.*

Själavård är inte enbart en dialog utan en ”trialog”. Själavård är mer än samtal utifrån en kristen världsbild. I själavården

räknar man dessutom *aktivt* med Guds närvaro, genom den helige Ande. Gud är ”den tredje närvaron” i samtalet. När två personer samlas i Jesu namn för att dela viktiga frågor i livet är Jesus mitt ibland dem genom sin Ande. Därför kan man prata om ”trialog”, och bön kan vara en naturlig del i detta.

Själavård sker i en församlingsmiljö. Själavård utövas i samtalet mellan två personer men är ändå hela församlingens angelägenhet. Den uttrycker vad det är att vara kristen gemenskap – och som sådan kan den ha många former, alltifrån det som sker ”vid köksbordet” till ”andlig vägledning”. Själavårdsläraren Berit Okkehaug skriver:

Själavården hör hemma i ett kyrkligt sammanhang. Det innebär också att kristna själavårdare inte kan bedriva verksamhet i privat regi, eftersom själavården till sitt väsen är en del av den kristna gemenskapen.¹⁰

Den själavård vi talar om här är alltså inget man bedriver på en mottagning mot betalning. Det handlar om församlingens sätt att visa omsorg på olika nivåer. Därför bör också gåvan att vara själavårdare och visa omsorg uppmuntras och lyftas fram i församlingen.

En själavårdande församling

Det räcker inte med att det finns en väldefinierad grupp av kvalificerade själavårdare i församlingen. Det är mycket viktigt att miljön i sig är själavårdande, det vill säga att atmosfären och verksamheterna är läkande, stödjande och omsorgsfulla. Men vad är det för egenskaper som gör att en församling blir en själavårdande miljö?

I en själavårdande församling bryr man sig om varandra på djupet. Här kommer vi på nytt in på omsorgens område. Människan är en social varelse, och att få vara i en församling präglad av god gemenskap och förtroendefulla relationer är själavårdande. I ett land som är världsbäst på "ensamhushåll" är nätverk av relationer speciellt viktiga. Ensam är inte stark. En församling där omsorgen om varandra är en verklighet och inte bara ord bidrar till att förebygga ohälsa och kriser. Man skulle kunna kalla det för en form av "själslig profylax" eller "andlig friskvård" – den enskilde innesluts i en varm och öppen gemenskap som mildrar livets törnar.

I en själavårdande församling finns tid för eftertanke. Eftertanke handlar om att stanna upp och tänka till. I gudstjänsten ges denna möjlighet. Vi stannar upp och är "improduktiva" en stund. Sabbatstanken i Bibeln handlar också om detta. En dag i veckan är till för att "bli stilla och besinna"¹¹. Då finns det tid och rum att kritiskt granska sitt eget liv, till exempel i samband med syndabekännelse och nattvard. Även detta är djupt själavårdande.

I en själavårdande församling finns redskap att tolka livets händelser ur ett kristet perspektiv. Kristen undervisning kan vara själavårdande eftersom den ger redskap att tolka den komplicerade verklighet vi lever i. Undervisningen i församlingen kan vara både "formell" och "informell". Den "formella" ges av pastorer och andra ledare som hjälper oss att se på livet med trons glasögon. Den "informella" är den som medlemmarna förmedlar till varandra i samtal och gemenskap. Genom vardagliga "andliga samtal" får man hjälp

att tolka livet på ett kristet sätt, vilket gör att tillvaron blir mer meningsfull. Detta är själavårdande.

I en själavårdande församling finns rum för det obegripliga. Vi kan inte alltid finna tolkningar av livet som tillfredsställer oss. Ibland räcker inte våra teologiska verktyg till, och vi måste erkänna att vi inte förstår. Det gäller då att våga låta frågetecknen stå kvar, att inte i rationalistisk iver påstå att allt går att begripa. Genom offentlig förbön för sjuka och för svåra situationer, genom "vittnesbörd" där tvivlet och vändan inte förnekas, och genom mycket mer, kan församlingen skapa en öppenhet för mysteriet och det outgrundliga i Guds vägar. Genom att inte förtiga det tragiska utan gå in i sorgen och lidandet ger församlingen rum för det verkliga livets tvetydighet. Även detta är själavårdande, eftersom vi växer genom att dela livets svårigheter med varandra.

Sammanfattning

När livet gör ont kan vi finna tröst i budskapet att Gud själv, genom Kristus, gått in i lidandet och sorgen. Gud känner med oss. Och precis som Gud har omsorg om oss bör vi visa omsorg om varandra. Detta är inte enbart pastors uppgift utan gäller alla kristna. I församlingen har vi ett slags "allmän värnplikt" på det här området. Därutöver har några en särskild kallelse och förmåga att vara själavårdare.

Själavård är inte detsamma som psykoterapi, eftersom själavården aktivt räknar med Guds närvaro. Själavård utgår från en specifikt kristen världsbild och den utövas i en församlingsmiljö. Det är viktigt att den miljön i sig är själavårdande, vilket bland annat innebär att man bryr sig om

varandra på djupet och ger tid för eftertanke, att man i undervisning och gemenskap hjälper varandra att se på livet med trons glasögon samt att man inte förtiger det obegrip-
liga i tillvaron utan tvärtom lyfter fram det. Allt detta bi-
drar till en god församlingsmiljö som i sig är själavårdande.

Frågor för samtal och reflektion

1. Talas det om livets stora frågor i din församling – om lidande, sorg och andra svårigheter? När och hur kommer dessa frågor upp?
2. Hur skulle du vilja karakterisera ”omsorgsklimatet” i din församling eller den cellgrupp du är med i? På vilket sätt är ni en själavårdande gemenskap?
3. I många församlingar är själavården enbart pastors angelägenhet. Vad kan församlingen göra så att de som har ”tröstens gåva”¹² kommer i funktion och en bred själavård blir hela församlingens angelägenhet?

Kapitel 10

Församlingsmötet

Det fanns alltså hos de första kristna en metod att "komma överens", uppnå samsyn och finna vägar framåt. De vågade lita på grupp-processerna och på samtalet som ett sätt att fatta beslut efter Guds vilja.

John H. Yoder¹

Svenska frikyrkoförsamlingar är vanligtvis organiserade utifrån en föreningsmodell med församlingsmötet som högsta beslutande organ. Numera är medelåldern i församlingsmötena hög och endast en mindre andel av medlemmarna är närvarande. Slöseri med tid och energi, tycker många. Och uteblir.

Kyrkan är inte till sitt väsen en intresseförening. Det är ett problem att många blandar ihop församlingsmötets föreningsmässiga aspekt med dess djupa teologiska innebörd. *Församlingsmötet är oändligt mycket mer än ett föreningsmöte.* Vi behöver återerövra den bibliska och historiska förståelsen av vad ett församlingsmöte är.

Frikyrkoförsamlingar i Sverige är i hög grad organiserade utifrån en föreningsmodell: i samhällets juridiska ögon är en kristen församling en förening. Sedan år 2000 finns det också andra juridiska former för en församling: man kan organisera sig enligt stiftelsemodellen eller enligt kyrkomodellen.² Här utgår jag från föreningsmodellen, eftersom den fortfarande är vanligast, men poängen med detta kapitel är att peka på församlingsmötets djupa teologiska

dimension – en dimension som inte är beroende av den juridiska form en församling väljer att organisera sig på.

Bristande förståelse

Många känner inte till församlingsmötets teologiska grund. Man vet inte ens att församlingsmötet är *mycket mer än ett vanligt föreningsmöte*. På Nya testamentets tid fanns inga föreningar av den typ vi har i dag. Ändå kan vi i Nya testamentet finna många motiv för att ha församlingsmöten.

Ett församlingsmöte är det tillfälle då församlingen kommer samman för att tillsammans finna Guds vilja i specifika frågor. Det är viktigt att upptäcka att församlingsmötet är *en gudstjänst* – en speciell form, måhända, men ändå en gudstjänst. Gud står (eller borde stå) i centrum. Därmed kan vi frimodigt tillämpa Nya testamentets undervisning om vad en gudstjänst är på församlingsmötet. Att det finns ett specifikt syfte i denna gudstjänst – att finna Guds vilja och fatta beslut i enlighet med den – förstärker snarare än förminskar vårt ansvar att tillämpa vad Nya testamentet lär om gudstjänst. Vilka är då dessa trosövertygelser?

För det första: Gud är närvarande i mötet. Gud är närvarande överallt men har utlovat sin närvaro när vi möts i Jesu namn. Att den helige, treenige Guden är närvarande bör påverka mötets atmosfär. Ett församlingsmöte som endast lyfter fram det praktiska och ekonomiska utan att Gud får stå i centrum är inte ett bibliskt församlingsmöte. Församlingsmötet är en speciell form av gudstjänst.

För det andra: Gud är inte stum. Det är den levande Guden som talar. Eftersom han utlovat sin närvaro när vi möts kan

vi räkna med att han också kommer att tala till oss. Det kallar vi ibland för ”profetia”. Formerna varierar. En profetia handlar inte i första hand om att förutsäga framtiden utan om Guds tilltal till oss i nuet. Det behöver inte ske med ett drastiskt ”så säger Herren”, utan Gud kan tala till oss genom tankar, infall, känslor – och det vi tänker och känner kan vi lägga fram inför varandra i normal samtalston.

Det viktiga är inte sättet varpå ”profetians ord” läggs fram, utan det väsentliga är att de närvarande ”prövar vad som sägs”³. Att pröva är att kritiskt värdera vad som sagts utifrån den kännedom man har om Bibelns budskap och kristen beprövad erfarenhet. I den prövningen kan det finnas ett mjukt men bestämt ifrågasättande – som måste göras offentligt. Men genom att prövningen görs offentlig blir också den prövad. På så sätt skapas ett öppet samtal där vi tillsammans söker Guds vilja. Vi korrigerar varandra och tar emot korrigeringar, vi låter olika bidrag från olika håll belysa tankar och uppfattningar. Det viktiga är inte att var och en får sin vilja igenom, utan att vi tillsammans vid mötets slut kan säga: ”Den heliga Anden och vi har beslutat.”⁴

För detta krävs ödmjukhet och kärlek. Om församlingsmötet präglas av oärlighet och maktlystnad kommer ett sådant samtalsklimat aldrig att uppnås. Den som tar till orda i församlingsmötet måste alltså vara ödmjuk och öppen för andras tankar. Varför tar jag till orda? Är det för att påverka och få min egen vilja igenom, eller är det för att jag ödmjukt söker Guds vilja?

För det tredje: alla kan bidra. Detta är församlingsmötets demokratiska dimension. ”Profetian” är inte förbehållen en elit. ”Alla har ni möjlighet att profetera”, hävdar aposteln

Paulus.⁵ Och ”när ni samlas har var och en något att bidra med”⁶. Det innebär inte att alla *måste* uttala sig men att alla *kan* göra det. Nästa gång du deltar i ett församlingsmöte, fråga då om Gud vill du att ska säga något. Han kanske vill säga något genom dig?

För det fjärde: ordning behövs. Om en församling börjar tilllämpa allt det här, finns en risk att kaos utbryter. Så var det i församlingen i Korinth. Man började profetera i munnen på varandra. Ordningen stördes. I detta sammanhang säger Paulus: ”Gud är inte oordningens Gud.”⁷ Det gäller att ha en ordning så att ”en i sänder” talar.⁸ Det är också nödvändigt att de beslut som fattas – och som helst fattas i samförstånd, inte genom uppslitande omröstningar – noteras och följs upp.

Problemet i vår tid är dock knappast risken för oordning. Det vi behöver jobba med är nog de tre första punkterna ovan. Vi behöver upptäcka att Gud är närvarande i församlingsmötet – som är en speciell form av gudstjänst – och att Gud inte är stum utan vill tala till och genom var och en av oss. Det finns mer sanning att upptäcka – tillsammans.

Bristande delaktighet

Om man saknar församlingsmötets teologiska grund ökar risken att man inte känner sig delaktig. Ett stelt föreningsmässigt upplägg av sådana möten har ofta trängt undan de bibliska principerna. Från att ha varit ett tidsenligt och dynamiskt sätt att organisera sig och finnas till i världen har föreningstraditionen blivit normgivande för vår syn på församlingen i allmänhet och församlingsmötet i synnerhet. Många sätter ett likhetstecken mellan församlings-

möte och förening. De som inte känner sig hemma i svensk folkrörelsekultur drar sig då undan, eftersom de inte känner sig delaktiga. Många unga kan inte identifiera sig med föreningsmodellen. Saknar de dessutom kunskap om församlingsmötets bibliska grund uteblir de helt.

Utifrån detta nya läge måste varje församling aktivt arbeta med hur man vill utforma sina församlingsmöten så att de skapar delaktighet och fördjupar tillhörigheten till församlingen. Det handlar alltså inte enbart om en brist på undervisning, utan om brist på en dynamisk utformning av församlingsmötet. Hur utformar vi församlingsmöten som engagerar även morgondagens generation?

I Ryttargårdskyrkan har vi de senaste åren prövat nya vägar inom föreningsmodellens ram. Våra så kallade församlingskvällar innehåller till exempel samtalsstunder i mindre grupper, där frågor på dagordningen ventileras. Vi försöker vara noga med att inleda mötet med bön och tillbedjan. Men ändå är vi inte nöjda. Hur kan vi öka delaktigheten i beslutsprocesserna? Vilka frågor hör hemma i församlingsmötet? Kan våra cellgrupper bli samtalsforum som sedan fortsätter i församlingsmötet? Frågorna är många, och vi får inte väja för dem. Hur vi utformar våra församlingsmöten är viktigt. Det handlar ju om att finna Guds vilja tillsammans!

En svår väg

I varje sammanhang där vi kommer samman för att fatta gemensamma beslut finns grogrund för konflikt. Församlingsmötet är inget undantag. Det är lätt hänt att man börjar tänka i makttermer (att få sin vilja igenom) istället för att tänka i gemenskapstermer (att tillsammans finna Guds

vilja). Men församlingsmötet är inte som ett politiskt parlament där man debatterar för att sedan rösta om saken. I en kristen församling är idealet att det inte ska finnas olika "partier" som strider mot varandra. Idealet är en symfoniorkester där alla behövs och kan samverka för att nå det gemensamma målet, som är att finna Guds vilja. Ju fler som aktivt deltar i ett församlingsmöte, desto större är chansen att symfoniorkestern kan låta som det är tänkt. Men vad händer om 90% av instrumenten saknas? Och hur låter det om varje musiker propsar på att spela den musik som hon eller han *själv* har komponerat, istället för att rätta sig efter Andens partitur?

Beslutsvägen via ett församlingsmöte av den typ vi beskrivit här är en svår väg att gå. Ur många perspektiv framstår den som ineffektiv, och riskerna är många. Att nöja sig med ett vanligt föreningstänkande är lättare. Maktens och majoritetens språk är vi alla välbekanta med från olika sammanhang i samhället, och det är lätt hänt att man låter församlingsmötet styras av samma principer. Att tillämpa föreningsmötet rakt av, utan att "kristna" den med en ordentlig dos god teologi, är dock inget bra alternativ. Kyrkans kallelse är inte att vara "effektiv" i denna världens bemärkelse, utan att vara sann mot sin identitet och sitt uppdrag i världen.

När vi i samförstånd och dialog finner Guds väg som församling blir vi ett hoppfullt tecken i vår värld. Vi visar att det finns en annan väg än skendemokratins och egenintressenas. Vi visar att det finns ett alternativ till det som lingvistikprofessorn Deborah Tannen kallar för "den grälsjuka kulturen"⁹. Jag tycker den beskrivningen är träffande, framför allt när det gäller massmedia. Vi lever i en tid som

är full av debatter, smutskastning och svartvita argument. Vi polariserar och har lätt att omvandla angelägna samtalsämnen till stridsämnen. Istället för att vara en samtalspartner som kan ge ökad insikt (vem av oss har hela bilden klar för sig?) blir den andre en motpart som jag ska betvinga med argument. Risken är att denna ”grälsjuka” också smyger sig in i församlingsmötet. Istället bör församlingsmötet vara ett forum där vi övar oss i konsten att samtala ödmjukt inför Guds ansikte. När vi gör detta är vi också ett exempel för världen – vi visar att det finns sätt att fatta beslut som inte bygger på makt och egenintresse.

Sammanfattning

Församlingsmötet är något mer än ett vanligt föreningsmöte. Det är en speciell form av gudstjänst, då församlingen samlas för att söka Guds vilja i aktuella frågor och vägval för församlingen. Eftersom det är en gudstjänst är Gud närvarande och vi kan räkna med att han talar till oss genom profetiska ord av olika slag, till exempel tankar, infall och känslor. Var och en har en möjlighet att yttra sig i församlingsmötet.

Att så få kommer till församlingsmötena i dag bottenar förmodligen i att många medlemmar inte känner sig delaktiga i eller hemma med föreningsmodellen. Församlingsmötena bör utformas så att det framgår att det avgörande inte är vissa föreningsformer, utan att det hela blir till en gudstjänst. Att fatta beslut i dialog och samförstånd kan vara en svår och ”ineffektiv” väg, men om vi vill vara sanna mot vår kallelse finns ingen genväg. Vi måste vara vaksamma så att inte vår samtids ”grälsjuka” dominerar samtalen i våra församlingsmöten. Istället bör vi öva oss i att

samtala frimodigt och ödmjukt. När vi gör detta visar vi att det finns ett sätt att fatta beslut som inte är besmittat av egenintressen och arrogans.

Frågor för samtal och reflektion

1. Har detta kapitel förändrat din syn på församlingsmötet? På vilket sätt?
2. Författaren har en ganska odramatisk syn på vad en profetia är och hur den yttrar sig. Hur reagerar du på det, och vilken erfarenhet har du av profetiskt tal?
3. Diskutera hur man kan utforma församlingsmöten så att delaktighet och engagemang ökar.

Kapitel 11

Ledarskapet

En andlig ledare är först och främst en som är beredd att ställa sin egen tro, så som han formulerar den, till förfogande för dem som ber om hjälp. Han är alltså de andras tjänare, för han är den förste som går in i det farliga löftelandet, den förste som kan berätta för dem som ängslas vad han har sett, hört och vidrört.

Henri Nouwen¹

Ledarskap är ett ämne som engagerar. Inom idrotten lyfts profiler som fotbollstränaren Sven-Göran Eriksson eller handbollstränaren Bengt Johansson fram som förebilder. I politikens värld talas ofta om vikten av ett ”tydligt politiskt ledarskap”, samtidigt som till exempel den förre statsministerns ledarstil debatteras. Inom företagsvärlden motiveras höga chefslöner utifrån att det är viktigt att kunna rekrytera och behålla bra ledare inom svenskt näringsliv. På universiteten är kurser i ledarskap vanliga. Även i kyrkorna och samfunden är ämnet i allra högsta grad aktuellt. Varför skulle annars så många komma och lyssna på den amerikanske pastorn Bill Hybels när han talar på sina ”Leadership summits”? Eller varför anordnar Svenska kyrkan chefsutbildningar för kyrkoherdar, om det inte just är ett prioriterat ämnesområde i dag?

Denna fokusering på ledarskap är dock inget nytt. Attila talade till exempel mycket om ledarskap på 400-talet. Han var hövding för ett centralasiatiskt ryttarfolk som härjade långt inne i det gamla romarriket. Enligt traditionen lär Attila ha sagt att ”ledare skapar god anda, redbarhet och

rättvisa bland sina underordnade genom sitt eget exempel, inte genom ord”. Och ”ledare får inte säga en sak och göra en annan”. Med Predikarens ord i Bibeln kan vi konstatera att ”det finns ingenting nytt under solen”².

Församlingar har ledare, precis som alla andra sociala grupper. Här vill jag ta upp principer för kristet ledarskap i församlingen, på olika nivåer. Det gäller här alltså mer än det övergripande ledarskap som pastorer och andra församlingsledare utövar.

En del som har högljudda åsikter om hur en församling ska ledas verkar inte ha tänkt igenom vad församlingen är och vilket heligt uppdrag församlingen har. ”Ledarskapsideologi” verkar för dessa tyckare vara mer intressant än ”församlingsteologi”. Men man måste börja från början.

Det är först när man förstår vad den kristna församlingen *är* som man kan ha relevanta tankar och meningar om hur den ska *ledas*. Den som enbart ser på församlingen som en förening kommer att fokusera på det ledarskap som styrelsen utövar. Den som ser församlingen som ett slags armé vars syfte är att föra ”andlig krigföring” mot ondskans andemakter kommer att betrakta pastorerna och församlingsledarna som ett slags ”andliga generaler”. Den för vilken församlingen främst är en bevarare av det kristna arvet och traditionerna önskar sig nog en konservativ församlingsledning utan progressiva drag. Om man anser att församlingen ska vara till för medlemmarnas behov och intressen väljer man kommittéer som ska inventera och tillgodose medlemmarnas intressen. Och så vidare.

Din syn på församlingen påverkar din syn på dess ledning.

Tre liknelser om församlingen

I Bibeln finns en rad intressanta bilder som uttrycker vad en kristen församling är. Vi ska se närmare på tre av dessa för att lära oss något om hur den bör ledas. Församlingen är (1) Guds folk, (2) Kristi kropp, och (3) ett tempel för Anden.

1. När man blir kristen får man ett nytt medborgarskap – vi är ”Guds folk”. Förutom vårt jordiska medborgarskap har vi ett ”himmelskt”, och detta medborgarskap är av en annan art än vårt jordiska. Om du är svensk, alban eller korean spelar ingen större roll jämfört med om du tillhör Guds folk eller inte. Att vara kristen är att tillhöra detta annorlunda folk bland folken på jorden. Därmed måste dess ledarskap vara annorlunda.

Alltför ofta tillämpar vi profana ledarskapsteorier på församlingen och försöker dra lite kristen fernissa över dem så att de ska låta bra i kyrkliga sammanhang. Men sådana teorier utgår inte från att Guds folk är ett annorlunda folk att leda.

2. Församlingen är Kristi kropp. Kristus är huvudet, vi utgör lemmarna. Därför är vi inte en kall organisation utan en varm organism. Vi hör ihop med varandra genom Jesus Kristus. Det finns en stor mångfald i församlingen, men en djup enhet i mångfalden. Varje kroppsdel behövs, annars saknas något i helheten. Ledarna i en sådan kropp står inte över andra. Det finns bara ett huvud och det är Kristus.

3. Församlingen liknas vid ett tempel där den helige Ande bor. Judarna trodde att Gud var särskilt närvarande i temp-

let i Jerusalem. Där fanns Guds härlighet. I Nya testamentet hävdas att församlingen är det nya sammanhang där Gud är närvarande genom sin Ande. Gud "bor" inte längre i någon speciell byggnad, utan i församlingens gemenskap. Han är närvarande på ett speciellt sätt när vi samlas. Tillsammans kan vi finna Guds ledning. Kristet ledarskap relativiseras i ett sådant sammanhang. Ett särskilt ledarskap måste finnas, men det ingår i ett större perspektiv. Gud talar inte *endast* till ledarna. Alla kan höra Gud tala. Ledarskapet står alltså inte över församlingen. Ingen ledare har ensamrätt på att bäst förstå vad Gud säger.

Genom att se på vad församlingen är förstår vi bättre vad ett kristet ledarskap är: *Kristet ledarskap är annorlunda; det utövas underifrån; det ersätter inte Guds tilltal genom alla i församlingen utan förutsätter det.*

Starka ledare?

Det finns olika slags ledarskapskulturer, även i en kristen församling. När vi funderar över det är det nödvändigt att ställa närgångna frågor. Vad kännetecknar ledarskapskulturen i vår församling? På vilket sätt är vi annorlunda än ledarskapsidealerna i samhället? Är vi lika Jesus i vårt sätt att vara ledare?

Till och från hörs röster också i församlingen som ropar efter starka eller effektiva ledare. I en övergångstid som vår tror en del att svaret på kyrkornas och samfundens nuvarande problem är "starka ledare smorda av Gud". Man menar att då kommer tillbakagången på många områden att vända.

Även om kristet ledarskap är annorlunda handlar det ändå om ledarskap, om att i någon mening visa riktningen

och gå före. Så långt har de som ropar efter ett tydligt och ”starkt” ledarskap rätt, men de har förmodligen inte insett hur stor skillnaden mellan kristet ledarskap och andra former av ledarskap är. Skillnaden handlar om vad ledaren gör med sin ”styrka”, sitt inflytande. En kristen ledare måste ställa sig frågan: Använder jag min ”styrka” (= mitt ledarskap) till att dra mig själv mot toppen eller till att lyfta upp andra? Klättrar jag på andra för att dominera, eller höjer jag upp andra så att de kommer till sin rätt?

I många sammanhang är ledarskap som en pyramid: ledaren högst upp, och starkare än de andra. Kristet ledarskap är att vända upp och ner på den sociala pyramiden och se sig som tjänaren som lyfter och bär. Ledarskapet innebär fortfarande att leda, och för det krävs någon typ av ”styrka”, men det sker underifrån. Det är ett ledarskap enligt Jesu sinne och förebild. Han var en oerhört stark ledare, men han var det i egenskap av tjänare. Han använde inte sin styrka till att framhäva sig själv utan till att tjäna.

När vi söker efter starka ledare i församlingen måste vi alltså vara noggranna med att definiera vad vi menar med det. Jesus var stark, men hans sätt att leda var annorlunda. Han var inte präglad av ett positionstänkande utan av utgivande kärlek. Jesus är vårt föredöme även i ledarskap.

Att utse ledare

Det är på tiden att vi i församlingen avdramatiserar och breddar begreppet ledarskap. Det innebär inte att kristet ledarskap är *oviktigt*, men det är *annorlunda* än vad man vanligen tror. En felaktig syn gör att många inte vågar ta ett ledaransvar. ”Jag är ingen ledartyp”, tänker Oskar som till vardags sitter i kassan på Konsum. Ute i samhället är

det kanske sant, men det betyder inte att Oskar inte kan vara en ledare i församlingen utifrån de gåvor och förmågor som Gud har gett honom. Han kanske är en lämplig cellgruppsledare? Han kommer inte att leda bibelstudium eller lovsång, men det hindrar inte att han kan bli en bra cellgruppsledare, förutsatt att han vill ta på sig cellgruppsledarens uppdrag och ansvar: att ha omsorg om gruppens medlemmar.

Hur vi fostrar fram, utser och bekräftar ledare i församlingen är ett mycket viktigt område. Grundregeln bör vara att tillsättandet av ledare sker på den nivå där man bäst kan bedöma ledarens lämplighet: cellgruppen bör utse sina egna ledare, ljudgruppen likaså, och så vidare. När det gäller församlingens övergripande ledarskap (pastor, församlingsledare, anställda och så vidare) måste hela församlingen fatta beslutet. Om genomtänkta beslut fattas på rätt nivå minskar risken att församlingen blir toppstyrd och elitorienterad. Det ökar också delaktighet och ansvar. Chansen är dessutom större att medlemmar vågar ta utmaningen att gå in i en ledaruppgift.

Ständigt måste vi påminna varandra om att *kristet ledarskap är annorlunda; det handlar om tjänst underifrån; det ersätter inte Guds tilltal genom alla i församlingen, utan förutsätter det*. Vi behöver inte i första hand ”starka” ledare utan ledare som är villiga att tjäna och ta ansvar.

Sammanfattning

Alla former av ledarskap i församlingen behöver utgå från *vad* det är som ska ledas. Eftersom vi är Guds folk – ett annorlunda folk – är kristet ledarskap annorlunda. Eftersom vi är Kristi kropp utövas ledarskapet underifrån.

Endast Kristus är huvudet. Och eftersom vi är ett tempel för Anden kan Gud tala genom vem som helst, inte bara genom ledarna.

Ledare besitter en viss ”styrka” genom erfarenhet och förmåga. Det avgörande är vad ledaren gör med sin styrka. Kristet ledarskap handlar inte om positioner och om ”att bestämma över andra”, utan om att vända upp och ner på pyramiden och bära andra. Det är ett tjänande ledarskap med Kristus som föredöme.

När vi utser ledare ska detta synsätt vara vägledande, och vi får inte självklart utse en ledare bara för att den personen är en framgångsrik ledare i andra sammanhang. Det viktiga är att man är beredd att tjäna och ta ansvar i samspel med andra.

Frågor för samtal och reflektion

1. Hur ser du på sambandet mellan församlingssyn och ledarskapssyn? Vad för slags ledarskap behövs i din församling?
2. Vilka ”styrkor” anser du att en ledare behöver ha för att kunna utöva sitt ledarskap?
3. Hur utses och bekräftas ledare i din församling? Är det lätt eller svårt att få fram ledare? Vad beror det på?

Kapitel 12

Gåvoupptäckande

Roller och funktioner tar sig olika uttryck i olika kyrkor och samfund, men tendensen är densamma. [...] Vi har specialister som professionaliserar kyrkans liv så att de flesta inte har någon roll alls att spela, annat än som objekt för verksamheten.

John H. Yoder¹

I Paris finns något som heter Pasteurinstitutet. Eftersom det franska ordet *pasteur* betyder pastor, kan man tro att det rör sig om teologisk utbildning. Så är det inte. Pasteurinstitutet är uppkallat efter dess upphovsman, kemisten Louis Pasteur. Pasteur levde på 1800-talet och var en av mänsklighetens stora välgörare. Han upptäckte bakterierna och redogjorde för principerna för vaccination. Han visade också att förruttnelse beror på bakterier, och att man genom upphettning (pastörisering) kan förhindra detta, eftersom värmen tar kål på bakterierna.

Ingen av oss torde klaga på pastöriseringens positiva effekter. Däremot har vi skäl att bekymra oss över pastöriseringens kyrkliga variant – pastoriseringen. Det är ett tillstånd som många församlingar lider av och som innebär att pastorn får en alltför central ställning i församlingslivet. Den kristna tron förvandlas till en andlig tjänst som församlingen köper genom att avlöna sin pastor. Pastorn levererar och församlingen konsumerar. En sådan pastörisering går stick i stäv med Bibelns betoning av *hela* församlingen som Kristi kropp. Vi är inte kallade att konsumera

andlighet utan att tjäna varandra och tillsammans bygga upp Kristi kropp.

Att vara en kristen är att vara en tjänare. Om vi vill vara Jesu lärjungar kommer vi inte ifrån detta. Vi är kallade att betjäna varandra och vår omvärld, att återspegla Guds kärlek i konkret handling. Det sätt på vilket vi tjänar varierar därför att vi föds olika (skapelsens mångfald) och därför att vi får olika ”nådegåvor” när vi ”föds på nytt” (frälsningens mångfald). Detta gör att varje kristen tjänar på ett unikt sätt. Det gemensamma är att det handlar om utgivande kärlek.

Frigörelse till tjänst

Kristen tjänst och tjänande i olika former bygger på frivillighet. Vi behöver befrias till tjänst så att vi inte tjänar utifrån tvång och krav. Att bli kristen är att bli fri att älska – fri att tjäna. Det finns mycket som hindrar oss på det här området. Luther beskrev människan som ”inkrökt i sig själv” – vi är fångna i oss själva, bundna av en mängd olika saker. Rädslor, låg självkänsla, bekvämlighet och självcentrering är några exempel på det som kan binda och hämma oss. Dessa och andra hinder vill Gud hjälpa oss att övervinna så att vi blir fria att älska Gud och vår nästa. Vi får dock inte sätta likhetstecken mellan frihet och oberoende. Vi är kallade till kärlekens frihet, inte att vara oberoende. Den djupaste friheten är friheten att älska. Sann frihet ligger i att ha förmågan att tjäna andra.

Det mesta av vårt tjänande sker spontant och behöver inte formaliseras. Vi behöver inte ha ett årsmöte för att veta att vi ska vara till för varandra och andra. En överdriven fokusering på val av olika funktionärer och arbetsgrupper

som görs i församlingsmöten och årsmötet kan hämma oss, eftersom den får oss att tro att man måste "bli vald" för att göra något. I Ryttagårdskyrkan använder vi oss av föreningsmodellen som ett praktiskt sätt att leva efter de lagar och förordningar som finns i samhället. Det innebär till exempel att vi i årsmötet väljer funktionärer och ledare som har ett ekonomiskt och juridiskt ansvar – revisorer, styrelse, med mera. Men vi väljer inte de som ska leda lovsång eller vara ljudtekniker. Och framför allt behöver man inte bli vald av ett årsmöte för att göra kärlekens gärningar i vardagen. De kristna principerna för tjänst gäller alla, oavsett om vi formellt är valda eller inte.

Gåvobaserad tjänst

"Tjäna varandra", säger Petrus, "var och en med den nådegåva han har fått."² Med nådegåva menas en speciell förmåga som den troende får i och genom den helige Ande. Exempel på nådegåvor finns i Romarbrevet 12:6–8 och i Första Korinthierbrevet 12:4–11. Poängen är att Gud använder alla troende och utrustar dem med gåvor för det. Gud vill att var och en av oss ska vara som en kanal genom vilken den gudomliga nåden flödar, från Gud, ut i vår värld. Gud har inte tänkt att vi ska vara – med teologen John Howard Yoders ord – "objekt för verksamheten"³. Istället för att vara objekt för församlingens liv och uppdrag ska vi vara dess subjekt.

Många kristna säger att de är "verksamhetströtta". Aktiviteter i församlingen har sugit musten ur dem. Det är i detta sammanhang viktigt att säga att församlingens olika verksamheter ska *uttrycka* eller *möjliggöra* församlingens uppdrag och väsen. En verksamhet får inte bli ett självvän-

damål eller självgående. Några exempel kan klargöra detta.

Att vägleda barnen in i tron är en angelägen uppgift i församlingen – däremot har den traditionella söndagsskolan inte i sig ett egenvärde. Det finns andra verksamhetsformer genom vilka man kan vägleda och undervisa, om söndagsskolan inte längre samlar barnen. Genom ny teknik har vi möjligheter att förstärka och spela in tal och sång i kyrkan. För att sköta detta behövs ”ljudtekniker” – en ny verksamhet har därmed fötts, en verksamhet som gör att man hör bättre i gudstjänsten, och man kan förmedla gudstjänsten vidare genom närradio eller via en inspelad cd. Och så här är det på område efter område. Man kan vara församling utan att ha en traditionell söndagsskola – men man kan aldrig kompromissa med sitt ansvar för barnen. Man kan vara församling utan ljudtekniker – men gudstjänst måste firas, och hur ska predikan och sång kunna höras i ett stort kyrkorum om vi inte har mickar och högtalare? Söndagsskola, ljudtekniker och andra verksamheter finns till för att tjäna ett större syfte: att *vara* församling. Verksamheter kan förändras och försvinna, men målet är alltid att de ska möjliggöra eller uttrycka vad församlingen är.

När medlemmar säger att de är ”verksamhetströtta” kan det ibland bero på att de är engagerade i uppgifter och arbetsformer som inte motsvarar aktuella behov. Men det kan finnas andra skäl. Om en församling saknar ”arbetskraft” till någon verksamhet frestas man att be medlemmarna att ”ställa upp”. Tjänandet och förtroendeuppdragen förvandlas då från något man gör av kärlek och frihet till något man gör av enbart plikt – för att fylla ett hål i verksamhetsapparaten. Antag att det saknas ledare i söndagsskolan – vips gör pastorn ett upprop, och några ”frivilliga” anmäler sig.

Det *kan* vara så att dessa upplever glädje i att arbeta med söndagsskolan och behöver en uppmaning för att komma igång. Men det kan också vara så att de ställer upp därför att de känner ett ansvar att hålla verksamheten ”söndagsskola” igång. Om sådana motiv dominerar blir uppgiften varken lustfylld eller effektiv. Istället för en verksamhetsorienterad tjänst (med fokus på att upprätthålla en viss verksamhet) vill jag lyfta fram en gåvobaserad (fokus på att ta till vara de gåvor som Anden ger till församlingen).

Gåvobaserad tjänst utgår från något positivt. ”Jag är intresserad av att arbeta med detta och känner att jag har en gåva och ett intresse för det.” Gåvobaserad tjänst ser varje medlem som en unik person och gåva till församlingen, inte som en arbetare som ska hålla igång en omfattande verksamhet. Medlemmarna är inte till för att fylla igen hål i en verksamhetsapparat, utan för att tjäna Gud utifrån de gåvor som han har gett dem. Då hamnar fokus på de gåvor och intressen som finns hos församlingens medlemmar och inte på den verksamhet som tidigare växt fram och som kan ha blivit ett självändamål.

I Ryttargårdskyrkan har vi förändrat vårt sätt att se på valberedningsarbete. Traditionellt har fokus legat på årsmötet, där man i god föreningsanda valt funktionärer och ledare för olika tjänster under ett år framåt. Betoningen har varit på församlingen som organisation (en förening), mer än som organism (en kropp). Den bibliska synen på tjänst och tjänande utifrån våra gåvor tenderade att hamna i skuggan. Med hjälp av kursmaterialet *Som fisken i vattnet* har vi försökt arbeta med att förändra tänkandet kring tjänst. Här tas frågor upp om passion (= kallelse), nådegåvor och personlig stil. Målsättningen är att undervisningen

ska frigöra till gåvobaserad tjänst, inte lägga ok och bördor på medlemmarnas axlar.

Långsiktig tjänst

En av nackdelarna med att i årsmötet välja funktionärer och ledare är att man frestas tänka på tjänst som en tidsbegränsad insats, ett projekt: ”Jag ställer upp ett år till, inte mer.” Det finns ett annat sätt att se på kristen tjänst. Tänk långsiktigt! Tidsandan säger: Bind inte upp dig för länge, håll bakdörren öppen! Den kristna tron säger: Du är kallad att älska dina syskon livet ut – därmed är du kallad till tjänst livet ut! Att se det så för med sig några intressanta konsekvenser.

För det första: I Guds rike är man aldrig för gammal. Vi lever i en tid som premierar ungdom och hälsa, men hos de äldre finns mycket livserfarenhet som församlingen inte får förakta eller förlora. Det innebär också att de äldre med frimodighet kan fortsätta att tjäna i församlingen. Vi pensioneras aldrig från Guds rike.

För det andra: Om tjänsten gäller livet ut, måste vårt engagemang vara rimligt. Livet är inget sprinterlopp, utan ett maratonlopp. Ingen bör engagera sig så att mjölksyran slår till efter några hundra meter. Man ska inte kasta sig huvudstupa in i alla möjliga uppgifter. Tjäna Gud och dina medmänniskor på lång sikt och i en omfattning så att du kan hålla på i många år.

För det tredje: Vi hoppar inte in och ut mellan uppgifter och uppdrag hur som helst. Det är dock inte fel att pröva sig fram och ibland byta. Men om vi hoppar av eller byter uppgifter så fort det känns jobbigt, har vi missförstått vad kristen tjänst handlar om. Det gäller att vara trofast, att ta

ansvar. Naturligtvis måste det också finnas en flexibilitet. Uppgifter och tjänster kan variera över tiden och ha olika inriktningar.

Gåvoupptäckande

Om vi ska (1) kunna frigöras till tjänst, (2) kunna tjäna gåvobaserat och (3) kunna göra det långsiktigt – då behöver vi ett församlingsklimat där gåvor och intressen upptäcks och där man uppmuntras till tjänst. På teologspråk kan man säga att ”karismatiken behöver en praktik”⁴, vilket betyder att för att nådegåvorna ska komma till uttryck behöver de upptäckas, bekräftas och odlas i församlingens liv. Om vi är ovana att göra det, behövs det kanske speciella sammankomster och samtal vars enda syfte är gåvoupptäckande. Precis som församlingens möte är en speciell form av gudstjänst, kan man tänka sig att mindre grupper – där man känner varandra väl – regelbundet möts för att i samtal och bön upptäcka mer av vad Gud gett oss som nådegåvor och intressen. En sådan praktik, kombinerad med till exempel kursen *Som fisken i vattnet*, skulle kunna innebära att många fler går från att vara passiva eller osäkra till att aktivt vara med och förmedla Guds nåd i dess många former.

Till sist: Nådegåvorna är till för att bygga upp församlingen. Gåvoupptäckande är inget vi gör som ett privat självförverkligande. Målet är att mer komma i funktion, att tjäna omgivningen.

Sammanfattning

Att vara kristen är att vara kallad till tjänst. Det finns dock mycket som kan binda oss eller hindra oss från ett liv i tjänst. Gud vill då befria oss från det som binder.

Allt tjänande – vår vardagskärlek – behöver inte organiseras i en formell verksamhet, utan det kan ske spontant. De verksamheter som församlingen driver är redskap för församlingens uppdrag och har inget egenvärde.

Det finns goda skäl att låta tjänandet i en församling vara gåvobaserat, det vill säga grundat i de gåvor och nådegåvor som Gud gett var och en i skapelsen och i frälsningen. Dessutom bör tjänandet vara långsiktigt och inte ett projekt som pågår så länge det känns kul.

Eftersom alla troende har fått en särskild utrustning för tjänst är det viktigt att den upptäcks, bekräftas och kultiveras i församlingen. Detta är något som vi är ovana vid men som vi behöver lära oss att regelbundet praktisera. Målet med att upptäcka sina gåvor och intressen är inte att ”förverkliga sig själv” utan att tillsammans med andra förverkliga församlingens uppdrag i världen.

Frågor för samtal och reflektion

1. Vad är din erfarenhet av det som författaren kallar för kyrkornas ”pastorisering”? Är det ett problem i din församling?
2. Är engagemanget i din församling verksamhetsorienterat eller gåvobaserat? Ge exempel och kommentera dem!
3. Hur kan vi hjälpa varandra att upptäcka och börja använda de gåvor Gud gav oss då vi föddes och då vi blev födda på nytt?

Kapitel 13

Evangelisation

Till och med vårt mål för evangelisation är människan. [...] Det kanske verkar bra, men det är fel, för allting måste göras för Kristi skull. Vi predikar inte för de förlorade för att de är förlorade. Vi går ut för att utvidga Guds rike för att Gud säger det, och han är Herre.

Juan Carlos Ortiz¹

Jag läste en del av min yrkesutbildning i Bristol, England. En dag när jag gick på stan lade jag märke till en man som stod på en låda mitt på gågatan. Han ropade högt. När jag kom närmare insåg jag att han ”predikade”. Han talade om Jesu blod och förlåtelse från synd, men ingen lyssnade på honom. Gatan var visserligen full av folk, men alla verkade jäktade och ingen stannade för att lyssna. Jag kan inte förebrå dem. Mannens sätt att evangelisera var minst sagt märkligt.

När vi hör ordet ”evangelisation” tänker en del av oss på något man gör på stan, kanske med en bunt traktater i högstahugg. Eller också tänker vi oss en predikant som försöker väcka tro och mana till omvändelse från talarstolen i ett ”väckelsemöte”. Inget av detta är i sig fel, men det här kapitlet handlar inte om vissa metoder för att nå ut med budskapet om Jesus. Jag vill inspirera till evangelisation och fundera över varför det ibland låser sig för oss när vi ger vårt vittnesbörd till andra.

Evangelisation handlar om att ge vidare de goda nyheterna om Jesus Kristus till andra människor. Det är att be-

rätta att Gud har gripit in i historien, att människan inte är ensam utan att det finns en Gud som skapat världen och vill rädda den ur den djupa kris den hamnat i. Att tala om detta gudomliga svar på människans dilemma är inte förbehållet vissa, utan är alla kristnas möjlighet och ansvar. Men var och en gör det utifrån sina förutsättningar.

Kristna i Sverige visar inte särskilt stor frimodighet på den här punkten. Det kan inte vara så att vi inte träffar folk utanför kyrkan. Arbetskollegor, vänner, grannar och släktingar finns jämt omkring oss, men det går liksom i baklås för oss när vi ska berätta om vår tro. Det finns säkert många olika orsaker till detta, men jag vill lyfta fram tre erfarenheter ur mitt liv: otrygghet, förvirring och besvikelse.

Otrygghet

Vår kristna identitet har sin grund i församlingssamfundet, men många upplever det inte så. Vi känner inte att vår tro är förankrad i tillhörigheten till församlingen, Kristi kropp. Istället har vi – som är vanligt i dag – vår identitet i oss själva, i det vi själva är eller gör. Individualismens gift flyter i våra blodådror. När vi presenterar oss säger vi vad vi jobbar med, men inte vilken kristen gemenskap vi tillhör. Detta är ett symptom på att vi var och en har vår identitet i det vi själva är och åstadkommer. Trosgemenskapen spelar inte så stor roll.

Det finns alltså en skillnad mellan hur det objektivt är (att min identitet som kristen finns i Kristi kropp) och hur vi upplevt det (att jag erfarenhetsmässigt har min identitet i mig själv). Detta skapar en identitetskris inom oss: Vad innebär det egentligen att vara kristen? Vem är jag bakom alla roller jag spelar? En sådan osäker identitet gör dig ock-

så andligt otrygg. Vad kan du egentligen säga om din tro? Det är svårt att naturligt berätta om sin tro om man inte är trygg.

Min erfarenhet är att församlingstillhörigheten kan öppna upp för samtal i vardagen. ”Vad gjorde du i helgen?” frågar arbetskollegan. ”Inget särskilt, tog det bara lugnt”, svarar jag. Men så var det ju inte. Jag var i kyrkan, men det säger jag inget om. Bollen är upplagd för smash, men jag låter den passera. Tänk om jag istället sa som det var, att jag var i kyrkan och upplevde Guds närhet i lovsång, predikan och förbön? Men jag tiger om det som betyder allt mer och mer för mig. Varför är jag rädd för att säga som det är? Kanske för att jag inte är tillräckligt trygg i det faktum att jag tillhör Kristi kropp. Dessutom vill jag vara respektabel. Jag vill inte störa min arbetskollega med berättelser om andliga erfarenheter som jag inte vet hur han kommer att reagera på.

Förmodligen är jag inte ensam om denna försagdhet. Även andra kristna verkar vara hämmade på detta område. Vi lider av en blygsel för Jesus. Prata om andlighet i allmänhet går an, men när det kommer till personliga erfarenheter från möten med Jesus tystnar vi.

Förvirring

Att bli kristen är inte att köpa en paketlösning för ett problemfritt liv. En lärjunges väg är varken enkel eller rak. Det är inte lätt att leva i samklang med Guds stora berättelse. Guds son blev missförstådd, förföljd och torterad till döds, och vi är kallade att följa i hans fotspår.

Som innevånare i ett konsumtionssamhälle är vi vana att tänka i konsumtionstermer. Systemet tvingar oss att hela

tiden välja, och att försöka välja det som är prisvärt. Det har lett till att vi vill ha ett stort utbud, annars går vi någon annanstans. Kostar det för mycket är vi inte intresserade. Detta livsmönster påverkar oss när vi aktivt vill evangelisera. Det är lätt hänt att vi talar om kristen tro i termer av att man *tjänar* på att bli kristen. Kristendomen blir en vara som vi försöker marknadsföra på ett smart och attraktivt sätt.

Även detta gör oss kluvna, men i det här fallet mer på det intellektuella planet. Vi vet ju att det kristna livet inte är en dans på rosor, men samtidigt har vi svårt att presentera vår tro på något annat sätt än: ”Det här och det här får du om du blir kristen.” Vi talar alltså om vår tro på ett sätt som vi mer eller mindre vet inte är trovärdigt, och därför hämmas vi. Vi vet inte hur vi egentligen ska tala om kristen tro inför andra. Vi är intellektuellt förvirrade.

Vi behöver lära oss att offentligt och enskilt presentera vår tro på ett trovärdigt sätt. Vår evangelisation får inte vara inriktad på att tillfredsställa andliga konsumtionsbehov. Uppgiften är inte att göra det *enkelt* för folk att bli kristna. Det är en falsk föreställning. Jesus själv sa att vägen är smal och porten är trång. Vårt uppdrag är att säga som det är. Säg att livsvägen med Jesus är smal. Säg att det ibland är jobbigt att följa Jesus. Och framför allt att vara äkta och sann. Det är ett förhållningssätt som kanske låter kontra-produktivt, men vår tro är mycket större än en smart livs-åskådning som ger snabbt välbefinnande.

Det innebär inte att vi ska strunta i att vara begripliga och intressanta. Att vara ”sökbarvänlig” innebär att man framställer evangeliet på ett sätt som folk kan förstå, utan att trivialisera eller tumma på budskapet. Kärnan är inte

att ”du vinner på att bli kristen” utan att ”Jesus Kristus är herre”. Sökarvänlighet och öppenhet är inte detsamma som konsumentorienterad marknadsföring.

Besvikelse

Vi är alltså kluvna utifrån såväl vår känsla (vi är otrygga) som vårt förstånd (vi är förvirrade). Men vi är även kluvna på ett tredje område – andlig erfarenhet, det som numera allmänt kallas för spiritualitet.

Kristen spiritualitet handlar om bön och andra andliga discipliner. I mitt sammanhang betonas en spiritualitet som handlar om att leva i Guds närvaro i vardagen. Spiritualitet rymmer mystik och goda andliga vanor, som att vi fastar, deltar i söndagens gudstjänst, ber bordsbön och ger tid till gemenskap i cellgruppen i församlingen. Det handlar om ett liv i bön, ett liv inför Guds ansikte.

Men de flesta kristna lever inte så. Vi lever i ett höghastighetssamhälle som sätter käppar i hjulet för kristen spiritualitet. Vi hinner inte be, vi får inte ro och vi orkar inte med så mycket cellgruppsgemenskap. Konsekvensen blir att vi i praktiken lever som om Gud inte fanns. Gud finns i våra teorier om verkligheten men inte i vardagens praktiska rutiner och rytm. Vi tror att Gud finns och vill ha gemenskap med oss, men det blir ett gap mellan teori och praktik. Vi inser att detta är inkonsekvent och blir därför besvikna på oss själva. Denna besvikelse kan yttra sig på olika sätt: en vag olust, en diffus sorg, en allmän känsla av skam, återkommande sting av frustration, en smygande ligkiltighet eller ren och skär resignation. Gemensamt är att vi bär på besvikelse – på oss själva, på Gud eller på vår närmaste omgivning. Detta hämmar vår frimodighet i evangelisationen.

Vi lever inte som vi lär. Vi är besvikna över att vi inte får till det när det gäller umgänget med Gud.

Behovet av helande

Om jag har rätt i min analys är lösningen på vårt evangelisationsproblem inte fler hurtiga tillrop. Vi behöver inte höra fler uppmaningar och utmaningar. Först och främst behöver vi bli helade. Detta förutsätter Andens verk i vårt inre. Och denna läkande närvaro upplever vi mest påtagligt när vi möts i Jesu namn – några i en grupp, eller flera. Det finns alltså ingen motsats mellan gemenskap och evangelisation. Det är tillsammans som vi blir helade och hela kristna, kristna som inte kan låta bli att tala om vad de sett och hört. Nära kristen gemenskap hindrar inte utåtriktad verksamhet. Tvärtom. Det är endast om vi lever det gemenskapsliv som Anden leder oss in i som vi kan tala till andra om det kristna livets innehåll och betydelse. Ja, vi kan inbjuda människor och säga: ”Kom och se!”. I det gemensamma livet finns helande och upprättelse från identitetsproblem, intellektuell splittring och djup besvikelse.

Helande från identitetsproblem: Genom att leva nära varandra bygger vi en grund för vår sanna identitet. Genom att se och bekräfta varandra skapas en vi-känsla och en trygghet. Den kristnes identitet har sin grund i en gemenskap: det är Kristi kropp som definierar vilka vi är. Genom gemenskapen upprättas vi till trygghet.

Helande från intellektuell splittring: I en trygg gemenskap får vi stöd att uttrycka vår tro på ett sannare sätt. Det handlar faktiskt om att träna sig. Evangelisation är inte bara nå-

got spontant. ”Ni måste veta hur ni skall svara var och en”, skriver Paulus.² Vi kan öva oss i att berätta om vår tro och våra egna erfarenheter av livet med Jesus. Tillsammans kan vi uppmärksamma till exempel tendenser till konsumtions-tänkande eller otydlighet.

Helande från besvikelse: Istället för att klaga över det som inte finns kan vi hjälpa varandra att se det som vi faktiskt har och är. Helig otillfredsställelse har sin legitima plats, men tacksamhet över det redan givna är också viktigt. Gud har gett oss allt i Kristus. Vi har ännu inte erfarit detta fullt ut (det kommer vi inte att göra förrän Gud skapar en ny himmel och en ny jord), men vi har ett fast *hopp* om detta. Detta hopp behöver vi påminna varandra om ständigt, och när vi gör det föds tacksamheten. Genom gemenskapen helas vi från besvikelser och upprättas till tacksamhet.

Sammanfattning

Det går ofta i baklås när vi ska berätta för kollegor, grannar, vänner och släktingar om vår tro. Det beror på otrygghet (vi har inte vår sanna identitet i Kristi kropp), på förvirring (vi vet inte riktigt hur vi ska formulera oss på ett trovärdigt sätt) och på besvikelse (det kristna livet blev inte som vi tänkt oss). Vi är alltså kluvna på identitetens, intellektets och den andliga erfarenhetens områden. Vi är otrygga, förvirrade och besvikna och därför i behov av gudomligt helande.

Det hjälper inte med hurtiga rop om att ”nu måste vi komma igång att med att evangelisera!” Vi behöver bli *upprättade*. I våra församlingar behöver vi hjälpa varandra att gå från otrygghet till trygghet, från förvirring till tydlighet samt från besvikelse till tacksamhet.

Frågor för samtal och reflektion

1. Vad tänker du på när du hör ordet evangelisation? Hur känns det att presentera kristen tro för andra?
2. Författaren tar upp otrygghet, förvirring och besvikelse som möjliga orsaker till varför det så ofta låser sig för oss när vi ska berätta om vår tro för andra. Hur är det för dig? Vad upplever du som hinder?
3. På vilket sätt kan vi hjälpa varandra att evangelisera? Vad behöver du träna?

vittnesbörd

*Örjan, född 1973, berättar om hur han kom till tro:
Jag har haft en bra och trygg uppväxt. Kristen tro var aldrig något alternativ. Att Gud skulle finnas var bara för otroligt, och dessutom var ju religionen orsaken till det mesta av eländet på jorden.*

När jag var 24 år blev jag mer eller mindre meddragen på en Alphakurs, en grundkurs i kristen tro. Jag ville egentligen inte gå, men eftersom introduktionskvällen var gratis och det bjöds på mat så gick jag dit i alla fall. Jag kommer inte ihåg så mycket av vad kvällen handlade om, men mot slutet hände något. Det var som om en stor osynlig vante kom in i rummet. Den kramade om mig, och det började pirra längs hela ryggen. Jag minns att jag koncentrerade mig för att hålla kvar känslan. Det kändes så otroligt bra.

När jag gick hem den kvällen tänkte jag ungefär så här: "Tänk om Gud ändå finns? Och tänk om det faktiskt var han som rörde vid mig? Då vore jag ju bra puckad om jag inte gick resten av kursen för att ta reda på det."

Under kursens gång så återkom känslan, men det kom också något djupare. En övertygelse och förvisning om att Gud faktiskt finns! Och att han är intresserad av mig!

Det har gått nio år, och jag kallar mig fortfarande kristen. Varför? En viktig orsak är de kristna vänner jag fick som nykristen. Den gemenskap jag upplevde hade jag aldrig varit med om. Det liv mina nyvunna

vänner levde satte normen för vad ett kristet liv kan vara. Jag fick vara en del av den gemenskapen och fick uppleva något av vad Gud tänkt för människan. Jag tror att det i mångt och mycket är den kristna gemenskapen som Gud använder som sitt verktyg för att dra oss riktigt nära honom själv.

Nu efteråt kan jag minnas att jag vid något tillfälle innan jag blev kristen faktiskt funderade på hur det ändå skulle vara om Gud fanns. Kanske att kontakten med en sådan Gud skulle vara som en pirrande känsla? Som en bubblande känsla genom hela kroppen? Och precis så mötte Gud mig flera år senare, under första kvällen på Alphakursen. Han visste exakt hur han skulle möta mig. Och han visste också vad som krävdes för att hålla mig kvar.

Kapitel 14

Socialt ansvar

Att identifiera oss med de fattiga är när allt kommer omkring omöjligt utan att ha ett verkligt förhållande till dem.

Jim Wallis¹

När prästen Carl-Erik Sahlberg från Sankta Clara församling i Stockholm blev utfrågad inför första omgången av ärkebiskopsvalet (ett val som ledde till att Anders Wejryd blev ny ärkebiskop) betonade han vikten av väckelse och andlig hängivenhet. Samtidigt som han sa detta svepte TV-kameran över auditoriet. Där satt en ung präst och skakade på huvudet. Budskapet var uppenbarligen inte i hans smak. Jag hade velat fråga den unge prästen hur många prostituerade och hemlösa som hans församlingsmedlemmar mött den senaste veckan. Om det är något som karakteriserar Sankta Clara så är det diakonin. Den andlighet som Sahlberg står för kombinerar hängivenhet i Anden med praktisk omsorg om de utslagna. Av frukten känner man trädet, sa Jesus. Istället för att ifrågasätta Sahlberg borde vi gå i skola hos honom.

En besökare som kastar ett öga på bilparken utanför Rytargårdskyrkan en söndag kan lätt konstatera att vi är en församling som består av många välbärgade. Jag skriver inte detta för att raljera utan som ett konstaterande. Vi har inte så många fattiga eller på annat sätt marginaliserade ibland

oss. Det gör det svårt för oss att identifiera oss med dem och nå dem. Varje församling har en kallelse från Jesus att ta ett socialt ansvar i samhället.

En kallelse till helhet

Världen är orättvis. Rikedomar och möjligheter är synnerligen ojämnt fördelade över jordens yta. Även om de socioekonomiska klyftorna och utanförskapet är mindre i Sverige än i många andra länder finns de även här. De ensamstående mammorna, de långtidssjukskrivna, de arbetslösa invandrarna är några exempel på personer som hamnat utanför välfärden.

Det är en förmån att få leva i ett samhälle där medmännisklighet och omsorg om de svaga värderas högt. Det välstånd och den allmänna välfärd som Sverige fått åtnjuta sedan mitten på 1900-talet är exceptionellt. Men detta minskar inte vårt sociala ansvar. Sverige är ändå inget paradiset på jorden. Inget samhälle är perfekt. Även här finns missförhållanden som den kristna församlingen är kallad att möta och försöka göra något åt. Våra olika trossamfund tar ett stort internationellt ansvar på det här området (se kap 15), men vi tenderar att glömma medmänniskan bakom dörren intill. Det är nödvändigt att tänka och handla globalt, men om vi inte förankrar det lokalt blir det ett glapp. Det är inte så att församlingen är kallad att *tala* om Jesus på det lokala planet och *göra* som Jesus på det globala planet. Vi ska tala och göra som Jesus såväl lokalt som globalt.

Den kristna tron är en odelbar helhet. Även om vi tankevässigt kan skilja på ord och handling, på evangelisation och socialt arbete, så hör de samman som byxbenen på ett par jeans. En byxa är inte en byxa om den inte har två ben.

Evangelium är inte evangelium om det inte inkluderar handlingar såväl som ord. Det är inte heller så att det ena kommer före det andra. Vår kallelse är inte att först berätta om vår tro för att sedan visa den i handling. En förkun- nelse som inte samtidigt backas upp av gärningar är tomma ord. Evangeliet är en helhet. Det trossamfund jag tillhör – Evangeliska Frikyrkan – har sammanfattat detta i mottot ”Hela evangeliet till hela människan över hela världen”.

Guds patos för de svaga

I Bibeln finns nakna beskrivningar av orättvisor och sociala skillnader. När Job drabbas av sorg, tragedier, fattigdom och sjukdom är det som om han får upp ögonen för tillvarons orättvisor. I sin brottningskamp utbrister han:

Den faderlöses åsna leder man bort,
och ankans ko tas i pant.
De fattiga tvingas ur vägen,
de svaga i landet måste gömma sig.
De är som vildåsnor i öknen,
dit går de, där får de slita,
de söker föda i ödemarken,
mat åt sina barn.
På skurkars åkrar samlar de ax,
plockar det sista i den gudlöses vingård.
De ligger nakna om natten, de saknar kläder
och har inget att skyla sig med i kölden.
Regnet i bergen gör dem genomvåta,
de trycker sig mot klippan för att få skydd.
Den faderlöse rycker man från bröstet,
den fattiges spädbarn tas i pant.

De måste gå nakna, utan kläder,
hungriga tvingas de bära kärvar,
törstande trampar de vinet i karen.²

Det går knappast att läsa dessa rader utan att bli berörd. Att världen är orättvis är ingen modern insikt. Och Predikaren säger: ”Det finns ingenting nytt under solen”³ och konstaterar att orättvisorna är spridda ut över hela jorden:

Vidare såg jag alla de våldsdåd
som begås under solen:
de förtryckta gråter
men ingen tröstar dem,
förtryckaren övar våld mot dem
men ingen hjälper dem.⁴

”Under solen” – det vill säga här på jorden – är lidande och orättvisor en bister verklighet. Och ”ingen hjälper dem”, noterar Predikaren krasst. Samtidigt nöjer sig inte Bibelns författare med att beskriva läget, de har också ett budskap om engagemang och förändring. Redan i Moseböckerna finns ett socialt budskap⁵, senare förstärkt och fördjupat av Gamla testamentets profeter. Till exempel säger Gud genom profeten Amos:

Jag avskyr era fester, jag hatar dem,
jag står inte ut med era högtider. [...]
Låt mig slippa dina psalmer,
jag vill inte höra ditt strängospel!
Men låt rätten välla fram som vatten
och rättfärdigheten som en ousinlig ström!⁶

För Gud är ett gudstjänstfirande utan social rättvisa ”avskyvärt”. I sin kommentar till profeten Amos bok skriver teologen Leif Carlsson: ”För Amos handlade nämligen inte politik om makt utan om grundläggande moraliska värderingar. Detta är även kyrkans kallelse. Därför är kyrkan i allra högsta grad politisk även om den inte är partipolitisk. Kyrkans uppgift blir i ett sådant perspektiv att avslöja maktmissbruk och att bevaka de svagas och utsattas rättigheter. En sådan kyrka är profetisk och kan fungera som en kritisk instans i samhället.”⁷

Det hela kulminerar i Jesus Kristus, som ”fylldes av medlidande”⁸ med folkskarorna och ”vandrade omkring och gjorde gott”⁹. Guds folk har i alla tider haft ett heligt uppdrag att motverka världens orättvisor. Det är inget nytt påfund utan en fundamental del av vad det innebär att vara kristen församling. Vi är kallade att i ord och handling dela Guds patos för de utsatta.

Världens ljus

Social omsorg är ett tecken på att Guds rike har kommit genom Jesus. Med Jesu ord är kyrkan ”världens ljus”:

Ni är världens ljus. En stad uppe på ett berg kan inte döljas, och när man tänder en lampa sätter man den inte under sädsmåttet utan på hållaren, så att den lyser för alla i huset. På samma sätt skall ert ljus lysa för människorna, så att de ser era goda gärningar och prisar er fader i himlen.¹⁰

Det Jesus säger är märkligt. Han talar till en grupp judar i en avlägsen avkrok av romarriket och påstår att de och andra efterföljare till honom är *världens* ljus. Det är

ett häpnadsväckande anspråk. I denna mörka värld är Jesu lärjungar kallade att förmedla Guds ljus, att vara en lampa. Själva poängen med en lampa är att den ska lysa. Det finns alltså en dimension som handlar om att synas. Kyrkan är inte kallad att passivt invänta tidens slut eller världens undergång, utan vi har ett uppdrag att utföra goda gärningar som världen lägger märke till. Visst har vi ett fantastiskt hopp om nya himlar och en ny jord, men vår uppgift som församling är inte att fokusera på något osynligt ”andligt” i väntan på detta, utan på något synligt i världen. Det är något mer än att ”rädda själar”. Det är att i ord och handling förkunna och gestalta att Jesus är Herre.

Poängen med synligheten är inte att vi ska stoltsera med vår präktighet, utan att *Gud* ska bli ärad. Goda gärningar ska synas, så att vår omgivning börjar tacka och prisa Gud. Med Dietrich Bonhoeffers ord: ”Våra gärningar måste vara synliga, men de får inte utföras för att bli synliga.”¹¹ Vi måste bli mer medvetna om församlingens diakonala uppdrag i världen. Jesus är väldigt tydlig. Man skulle kunna översätta texten ovan så här: ”Ni, och endast ni, är världens ljus.”

En kristen gemenskap som visar omsorg i samhället blir ett hoppets tecken. Det tragiska är att vi så sällan och så lite tar detta uppdrag på allvar.

Andens vind

Teologen John H. Yoder menar att kristen tro kallar oss till ett socialt ansvar som är helt omöjligt att förverkliga utan den helige Ande.¹² Vi behöver Andens gåvor och bistånd för att utföra den omsorg som Gud har tänkt. Anden är den stora skillnaden mellan socialt arbete i allmänhet och *kristet* socialt arbete. Även om Gud är verksam överallt är

han på ett särskilt sätt närvarande i församlingen. Detta ger en speciell karaktär åt det diakonala arbete som utförs genom en kristen församling. Det innebär inte på något sätt att vi nedvärderar annat socialt arbete eller att kristet arbete alltid skulle vara bättre, utan det betyder att kristet socialt arbete har en unik dimension som den måste vara trogen och beroende av. Beteckningen ”kristen” är betydligt mer än en exotisk krydda som smaksätter en allmän medmännisklighet. Det gäller ett beroende av Guds Ande.

Andens vind blåser från Gud genom kyrkan ut i världen. I världen hissar många organisationer medmännisklighetens segel. De är inte medvetna om att den vind som de använder för att ta sig fram är Andens vind. Som kristna vet vi varifrån vinden kommer och vart den vill ta oss, och därför kan vi stödja och glädja oss åt omsorg och rättvisa varhelst den kommer till uttryck. Fast förankrade i vår egen identitet kan vi glädjas åt och uppskatta det goda vi ser omkring oss. Vi vet att ”allt det goda vi får, varje fullkomlig gåva, kommer från ovan, från himlaljusens fader”¹³.

Sammanfattning

Vi lever i en djupt orättvis värld. Även i Sverige finns missförhållanden som kyrkan är kallad att påpeka och motverka. Ord och handling, evangelisation och socialt arbete, går inte att skilja åt enligt Bibeln. De hör ihop som byxbenen på ett par jeans.

En kristen förkunnelse som inte samtidigt backas upp av goda gärningar är tomma ord. Gud har en särskild kärlek till de fattiga och utslagna. I Bibeln finns många uppmaningar till Guds folk att dela Guds passion och göra något åt världens orättvisor och förtryck.

Jesus har satt den kristna församlingen till att vara världens ljus. Det finns alltså en dimension som handlar om att synas. Poängen är inte att skryta med vår präktighet utan att väcka ära åt Gud. Andens vind blåser från Gud genom kyrkan ut i världen. Därför finns det en unik dimension i kyrkans diakoni men det innebär också att vi kan se Guds hand bakom allt gott som sker och stödja det.

Frågor för samtal och reflektion

1. Vad har du för erfarenhet av kristet socialt arbete? Vilka behov finns i din närmiljö och vad kan församlingen göra åt det?
2. På vilket sätt är din församling "världens ljus" på den ort där du bor?
3. Hur reagerar du på påståendet att kristet socialt arbete har en speciell dimension? Vad finns det för möjligheter och faror med ett sådant synsätt?

vittnesbörd

Helena, född 1977, blev kristen för några år sedan och har varit medlem i Ryttagårdskyrkan tills hon nyligen flyttade till en annan stad. Så här beskriver hon sitt sociala engagemang:

Jag började engagera mig i Stadsmissionen i Linköping i november 2003. Det fanns främst två orsaker till att jag var intresserad av att börja arbeta på just Stadsmissionen: Det var en kristen organisation, och jag tyckte om att arbeta ideellt. Tidigare hade jag arbetat för Amnesty International, men efter att jag börjat vara aktiv i en församling ville jag också engagera mig i ett kristet sammanhang. Det tilltalade mig att arbeta utanför församlingen, eftersom jag tyckte att det var där de kristna hade sin viktigaste uppgift. Att arbeta bland de svagaste i samhället var något jag kände mycket starkt för – det var som att få tjäna Gud ”på riktigt”.

Jag har lärt mig mycket genom att arbeta på Stadsmissionen. Min bild av missbrukare har helt förändrats, till exempel. De som generellt kallas ”missbrukare” har blivit ”helt vanliga människor”. Min respekt för dem har ökat. Jag har många gånger slagits av att det lika gärna kunde ha varit jag som var i deras situation ... Mest känns det att se unga tjejer komma dit. Jag skulle vilja visa dem hur underbart det kan vara att leva, att det finns sådant i livet som är värdefullt i sig självt och att droger inte tillför något utan bara förstör. Men det enda jag kan göra är att ge dem lite

värme ... och hoppas att de upptäcker livets skönhet på egen hand.

Det största tycker jag ändå är den tillit till Jesus som jag finner hos många av Kontaktcentrums gäster. Det finns en man där som är en före detta missbrukare, och att se ljuset i hans ögon under andakten eller hur han har förändrats under tiden jag har arbetat på Stadsmissionen är alldeles underbart. Det finns något stort som förenar oss, fastän vi till synes är så olika.

Kapitel 15

Mission

Säger vi att vi tror på Gud? Han är en missionerande Gud. Säger vi att vi vill lyda Kristus? Han är en missionerande Kristus. Påstår vi att vi är uppfyllda av Anden? Han är en missionerande Ande. Gläds vi över att vi tillhör kyrkan? Den är ett missionssällskap. Hoppas vi att få komma till himlen när vi dör? Den är fylld av missionens frukter.

John Stott¹

Kan man vara missionär i Frankrike? Som missionärsbarn med föräldrar verksamma där har jag fått frågan många gånger. Vanligtvis har den frågande en bild av kristen mission som inte går ihop med ett modernt land som Frankrike. Enligt denna bild har en missionär tropikhjälm på huvudet och röjer sin väg genom djungeln med hjälp av en machete. En missionär är en vit man bland människor med annan hudfärg. Målet är att bringa civilisationen till seger i en mörk hednakultur.

Utifrån denna uppfattning anser många att själva begreppet mission är gammalmodigt och kan utgå. Mission tillhör en förgången, kolonialistisk tid och förknippas med kränkningar av andra kulturer och intolerans. Mission anses alltså allmänt som passé. Därför blir det kortslutning i hjärnan hos många när mission nämns i samma andetag som ett europeiskt land som Frankrike. Det är ju att knyta ihop ett gammalmodigt kolonialt begrepp med ett västerländskt land i nutid! Förvirringen är total.

Mission är inte något gammaldags. Mission är i allra högsta grad aktuellt, såsom det alltid varit i kyrkans två-

tusenåriga historia. Min egen enkla definition av mission kanske kan klargöra varför: *Mission är den kristna tron internationella sida*. Kristen tro och mission är för alltid ouplösligt sammanflätade med varandra. Vår tro är gränsöverskridande – transkulturell och transnationell.

Missionens drivkraft

Engelsmannen William Carey brukar kallas för den moderna missionens fader. Han var skomakare och levde i slutet av 1700-talet. Drabbad av Guds kallelse lärde han sig nytestamentlig grekiska samt hebreiska, han åkte till Indien och började lära sig språken som talades där. Under sitt liv översätter han sedan hela Bibeln till sex språk, Nya testamentet till 23 och delar av Bibeln till ytterligare ett trettiotal språk! Man kan undra vad som driver en människa till en sådan bedrift. Och ändå är Carey endast en i mängden av missionshjältar genom kyrkohistorien. Drivna av en obändig längtan att göra budskapet om Jesus känt har dessa kristna rest (och reser än i dag) till andra länder och folk.

Vad är det då som motiverar dessa människor? Vad är det som driver min församling till att samla in och ge vidare en miljon kronor per år för missionsarbete i andra länder? Man skulle kunna peka på en lydnadsaspekt: Jesus har befallt oss att missionera, att göra ”alla folk till lärjungar”². Eftersom vi vill vara hans lärjungar lyder vi hans befallning. Man skulle också kunna peka på människokärleken som drivkraft. Jesu starka betoning av kärleksbudet³ driver oss ut till våra medmänniskor, var de än finns. När vi ser nöden i världen blir vi manade att handla. Vi vill göra det bästa för vår nästa. Därför missionerar vi.

Utöver missionsbefallningen och kärleken till nästan skulle man även kunna peka på pingstdagens betydelse. Den som är fylld av Guds Ande har en inre drivkraft. ”Men ni skall få kraft när den heliga Anden kommer över er, och ni skall vittna om mig i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns”, sa Jesus till apostlarna.⁴ Den helige Ande är förutsättningen för kristen mission så att när vi talar, talar Jesus genom oss – så att när vi handlar, handlar Jesus genom oss.

Alla dessa drivkrafter är viktiga och avgörande i all mission. Men det finns en annan dimension som jag också vill lyfta fram. Vi finner den framför allt i Psaltaren, kanske inte den vanligaste bibelboken för en missionstext.

Psaltaren och mission

Psaltaren var judarnas bönbok, deras gudstjänstbok, och den har även blivit kyrkans främsta bönbok. Många kristna ber dagligen med hjälp av Psaltaren, en så kallad tidegård. Psaltaren lär oss att vara ärliga inför Gud, att upphöja honom och klaga inför honom, att skratta och gråta. När vi ber med Psaltarens psalmer får vi ord för hela vårt känsloregister och allt vad livet rymmer.

Men vad har då Psaltarens böner med mission att göra? Låt oss börja med Psaltaren 96:1–6.

Sjung till Herrens ära, sjung en ny sång,
sjung till Herrens ära, hela världen!
Sjung till Herrens ära, prisa hans namn,
ropa ut hans seger dag efter dag!
Förkunna hans ära bland folken,
bland alla människor hans under!

Ty stor är Herren, högt är han prisad,
värd att frukta mer än alla gudar.
Folkens alla gudar är avgudar,
men Herren har gjort himlen.
Han omges av prakt och glans,
av makt och härlighet i sitt tempel.

Detta är en hymn till den levande Gudens ära. Det är tillbedjan av Gud. Psalmisten upphöjer Gud för storhet, makt och prakt. Andra gudar är inget jämfört med honom. Men lovprisningen glider obemärkt över i en missionsappell. Vi uppmanas sjunga till Herrens ära och *ropa ut* hans seger. Guds ära ska förkunnas *bland folken, bland alla människor*.

Tillbedjan och mission flyter alltså samman. När vi får en glimt av Guds storhet kan vi inte låta bli att missionera! Glädjen spiller över till andra. Så läser vi fortsättningen av Psaltaren 96:7–10.

Ära Herren, alla folkslag,
ära Herrens majestät,
ära Herrens höga namn!
Kom till hans förgårdar, kom med offer,
fall ner inför Herren i helig skrud!
Darra inför honom, hela jorden!
Förkunna bland folken: Herren är konung!

Här möter vi samma mönster. Psalmisten begeistras och bävar inför Guds storhet och helighet. Gensvaret får två konkreta uttryck. Psalmisten faller först ner på knä (man kommer osökt att tänka på profetens Jesajas ord, ”Ve mig, jag förgås!”⁵). Sedan kommer en missionspredikan:

Förkunna bland folken! Man kan inte låta bli att berätta för hela världen om vad Gud uppenbarat. Och då blir det ännu fler som tillber den ende sanne Guden.

Om denna växelverkan mellan tillbedjan och mission var central redan i det gamla förbundet så är den ännu mer framträdande i det nya förbundet i och genom Jesus Kristus. De som ser tillbaka på korset och den tomma graven har verkligen skäl att jubla över Guds väldiga gärningar – och därmed ännu större anledning att ”ropa ut hans seger dag efter dag”. Eller med orden i en annan psaltarpsalm:

Tacka Herren, åkalla honom,
berätta för folken om hans verk!
Sjung och spela till hans ära,
tala om alla hans under!⁶

Samma mönster igen. Tacksägelsen övergår i missions-teologi: den som drabbats av Guds storhet och härlighet kan inte hålla tyst om det.

Kyrkan är en gudstjänstfirande gemenskap som präglas av lovsång och tillbedjan. Det är ”tillsammans med alla de heliga” som vi ”förmår fatta bredden och längden och höjden och djupet” av Guds kärlek i Kristus.⁷ Tillsammans får vi en glimt av Guds härlighet, och då kan vi inte tåga. Vi går ut och sprider budskapet om Guds kärlek över hela jorden. En församling som ser Guds storhet kan inte låta bli att engagera sig i mission.

En missionerande församling

Ett missionsmedvetande – en hög ”missionstemperatur” – är något som varje församling gång på gång måste återerövra. Det är så lätt att fastna i inåtvändhet och navelskå-

dande. Vi behöver lyfta blicken och se ut över världen med Guds ögon.

Vad kännetecknar en missionerande församling? Här vill jag ta upp tre kännetecken.

En missionerande församling samarbetar med andra. Missionsuppdraget är för stort och för viktigt för att varje församling ska agera på egen hand. Vi behöver varandra. Olika församlingars insatser måste samordnas för att få större genomslagskraft. Vi behöver hjälpas åt.

Genom de samfund vi tillhör planeras och samordnas missionsinsatserna. "Tillsammans" gäller inte bara individer utan även församlingar och samfund. Tillsammans kan vi ropa ut Jesu seger över hela jordklotet. Ryttagårdskyrkan tillhör Evangeliska frikyrkan, vars missionsstrategi sammanfattas i orden Grunda, Träna, Tjäna. *Grunda* församlingar världen över, *träna* ledare, *tjäna* medmänniskorna i praktisk handling.

En missionerande församling synliggör missionsuppdraget i församlingens vardag. För en missionerande församling är mission inte en bisak utan en central del i hela församlinglivet. Det gäller på det ekonomiska området: en missionerande församling samlar generöst in pengar så att mission kan bedrivas. Det gäller på det praktiska området: en missionerande församling tar ansvar för en eller flera missionärer. Man lär känna dem, uppmuntrar dem, stöttar dem med brev, paket och glada tillrop. När de är hemma får de tid och rum att dela erfarenheter i församlingen.

I min församling finns ett missionsråd som arbetar med att hålla "missionstemperaturen" uppe. De senaste åren har

vi upplevt en inspirerande förnygring av denna arbetsgrupp. Mission är något i allra högsta grad aktuellt. Därför måste mission ständigt lyftas fram i församlingens vardag och engagera nya generationer.

En missionerande församling sänder ut sina medlemmar på missionsuppdrag. Ett tecken på att man lyckats synliggöra missionsuppdraget kan vara att någon eller några av församlingens egna medlemmar blir intresserade av och sänds ut i olika missionsarbeten. För att utmana och inspirera till detta har Ryttargårdskyrkan ett särskilt missionsstipendium som intresserade medlemmar kan söka. Stipendiet är ett mindre ekonomiskt bidrag till den som under kortare tid vill besöka ett missionsarbete och i någon mån pröva på mission.

Sammanfattning

Mission är den kristna trons internationella sida och blir aldrig inaktuell. Det finns flera teologiska motiv för mission, till exempel lydnad för Jesu "missionsbefallning", kärlek till medmänniskan samt den helige Andes verk. Den drivkraft vi särskilt undersökt här gäller det växelvisa förhållandet mellan tillbedjan och mission, vilket tydligt framgår i Psaltaren. Tillbedjan leder till mission och mission leder till tillbedjan.

En missionerande församling har flera kännetecken, bland annat att man samarbetar med andra om mission, att man synliggör missionsarbetet på olika sätt i församlingens vardagsliv och att man sänder ut missionärer ur de egna leden.

Frågor för samtal och reflektion

1. Har du några egna erfarenheter av mission eller kontakt med mission och missionärer?
2. Författaren kopplar samman tillbedjan och mission utifrån några texter från Psaltaren. På vilket sätt utmanas du av detta samband?
3. På vilket sätt är din församling en missionerande församling? Vad kan nästa steg vara på detta område?

vittnesbörd

Johan, född 1976, leder missionsrådet i Ryttagårdskyrkan. Här berättar han om sitt engagemang:

För en tid sedan besökte jag en familj någonstans i Mellanöstern. Jag minns väldigt starkt att de stängde sina fönster av rädsla för att någon skulle höra oss när vi samtalade och bad. De berättade att trots alla kontroller och hot från myndigheternas sida, finns det en kristen församling i deras stad, det vill säga en grupp människor som tillber Jesus Kristus.

Jag tror att min generation har tappat en del av den iver och längtan som tidigare fanns att få vara med och sända missionärer ut över jorden. Delvis kan det bero på att det i dag inte är lika exotiskt med andra länder och kulturer – att resa till andra sidan jorden är nästan vardagsmat nuförtiden. Det är en stor utmaning för Sveriges kristna att fortsätta sända ut missionärer, att fortsätta utveckla missionen och inte bli defensiva.

Ett av mina starkaste minnen av mission är när en grupp från Mongoliet kom till *vår* församling och deltog i en gudstjänst med sång och vittnesbörd. För inte så länge sedan var Mongoliet ett stängt land där det nästan inte fanns några kristna alls, men nu finns där en församling som kan styrka och uppmuntra oss i Sverige genom att sända ”missionärer” tillbaka.

Jag tror det är viktigt att vi inte är alltför ”resultatfixerade” i vårt missionsarbete utan att vi tänker långsiktigt och är trogna även när vi inte ser frukten av arbetet på en gång. Det handlar helt enkelt om att

vittnesbörd

vara trofast, oavsett om man själv är missionär eller om man är en "sändare". Vi får lita på att det är Gud som står för resultaten.

Mission är att ge ut, och för mig som kristen är det viktigt att leva utgivande. Därför är jag engagerad i mission, även om jag själv inte är missionär.

Kapitel 16

Barn och ungdomar

Nya testamentet skänker mager upplysning om barnens plats i församlingen. Jesu värme mot barnen är emellertid ett slående drag i evangelierna.

G.R. Beasley-Murray¹

Jag upptäckte nyligen att det fortfarande säljs så kallade flannellografer. Jag blev förvånad. Sådana hjälpmedel användes flitigt i min barndoms söndagsskola för att illustrera undervisningen, men jag trodde inte att de fortfarande fanns att köpa i dagens mediasamhälle.

Söndagsskolan är en välkänd företeelse i kyrkan. Även om den hade sina glansdagar för över femtio år sedan finns den kvar, på många håll parallellt med gudstjänsten. I Rytargårdskyrkan har söndagsskolan förändrats avsevärt de senaste åren. Vi kallar den för "Löfteslandet". Mycket tid och energi läggs ner av många frivilligarbetare för att ge barnen undervisning om och erfarenheter av kristen tro och kristet liv.

Den gammaltestamentliga bakgrunden

Under Gamla testamentets tid var hemmet den viktigaste platsen för religiös och moralisk undervisning. Den muntliga traditionen fördes vidare från generation till generation, från föräldrar till barn. Vi har svårt att föreställa oss en sådan muntlig kultur, eftersom vi är så vana vid böcker, tex-

ter och uppslagsverk. Men på den tiden var undervisning enbart muntlig. Om barnen skulle lära sig något om livet, de religiösa traditionerna och folkets historia var de vuxna tvungna att berätta och låta barnen vara med i deras seder och bruk. Undervisning och föräldraskap hängde alltså ihop på ett mer intimt sätt än i dag. I samband med Israels trosbekännelse uppmanades de vuxna att ta sitt ansvar och undervisa barnen i trons grunder:

Hör, Israel! Herren är vår Gud, Herren är en. Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, med hela din själ och med all din kraft. Dessa ord som jag i dag ger dig skall du lägga på hjärtat. Du skall inpränta dem i dina barn och tala om dem när du sitter i ditt hus och när du är ute och går, när du lägger dig och när du stiger upp. Du skall binda dem som ett tecken kring din arm, och de skall vara ett kännemärke på din panna. Du skall skriva dem på dina dörrposter och i dina stadsportar.²

Det gamla Israels trosbekännelse kallas *Shema*, vilket betyder "hör" på hebreiska. Trosbekännelsen proklamerades tre gånger dagligen. Och i anslutning till den finns uppmaningen att "inpränta" orden i barnen. Tron på den ende sanne Guden var något som israeliterna uppmanade varandra att föra vidare till kommande generationer. Denna trosförmedling lämpades inte över på någon annan institution i samhället utan förväntades av varje hushåll.

I den kristna församlingen gäller samma grundmönster. Församlingen vill stödja föräldrar att ta ansvar för trosförmedlingen till barnen. Söndagsskola och andra arbetsformer i kyrkan är endast komplement till detta.

När Israel befriades från slaveriet ur Egypten fick man uppmaningen att fira detta på ett speciellt sätt, som kallades påskan, det osyrade brödets högtid. I en beskrivning av hur påskfirandet ska gå till står det:

Dessa regler skall gälla för er och era barn i all framtid. När ni kommer till det land som Herren har lovat att skänka er skall ni hålla fast vid detta bruk. Och när era barn frågar er: Vad betyder detta bruk?, skall ni svara: Det är ett påskoffer åt Herren ...³

Minnet av Guds befrielse skulle föras vidare från generation till generation genom att föräldrarna undervisade barnen. Påskhögtiden skulle vara en årlig påminnelse om Guds räddning undan slaveriet i Egypten, och firandet av påskan kopplas ihop med undervisning av barnen.

”Varför gör vi så mamma?” – ”Varför gör vi så, pappa?” När barnet ställer frågor uppmanas föräldrarna att berätta, förklara och föra trosarvets ord och handlingar vidare. Minnet av och tacksamheten för Guds ingripande var inget barnen skulle lära känna först i vuxen ålder. Från barnsben var de bekanta med trons grunder och högtider.

Om tron är viktig och verklig för oss måste vi ge den vidare – även till våra barn. Det är nonsens att tro att man kan förmedla en ”neutral” syn till barnen, för att de sedan i vuxen ålder ska kunna fatta ”självständiga beslut”. Precis som det gamla Israel undervisade sina barn så de inte föll offer för de omgivande folkens trosföreställningar och seder, behöver vi undervisa våra barn så de tidigt upptäcker den kristna trons insida och bevaras från vår tids ”avgudar”. Man gör inte sina barn en tjänst genom att vara tyst och låta dem ”bilda sig en egen uppfattning”.

Synagogans skola

På Jesu tid var situationen en annan än i det gamla Israel. I anslutning till synagogorna hade skolor växt fram. Judiska pojkar (inte flickor) började studierna vid 5–6 års ålder. Här fick de lära sig att läsa och skriva hebreiska så att de kunde studera och begrunda *tora*, den gammaltestamentliga lagen. De gick i synagogsskolan till 13 års ålder. Skolans mål var alltså trosförmedling.

När Jesu lärjungar i Apostlagärningarna betecknas som ”enkla och olärda män”⁴ får man inte tro att de var helt obildade. Förmodligen avses att de inte hade fortsatt med studier efter synagogsskolan. Uttryckssättet hos Lukas lär också kunna betyda att de ”inte var fackmän”. De hade alltså inte studerat för någon rabbin (”högskolan”), vilket till exempel Paulus hade gjort. Om Jesus själv sa man: ”Hur kan han som inte studerat vara så lärd?”⁵ Inte heller Jesus hade gått på ”högskolan”. Men i synagogsskolan (”grundskolan”) hade han gått, som alla andra judiska pojkar.

Judendomen på Jesu tid kompletterade alltså hemmets trosundervisning med ett gemenskapsansvar. Den gudstjänstfirande församlingen tog också ett ansvar för barnens kunskaper i de heliga skrifterna. Den judiska modellen är en bra förebild för kyrkans trosundervisning för barnen. Ansvar har såväl föräldrarna som gemenskapen. Här finns förutsättningar för ett förtroendefullt samspel.

Jesu exempel

Teologen Beasley-Murray konstaterar att Jesu varma sätt att möta barnen är ”ett slående drag i evangelierna”⁶. Jesus tog sig tid att umgås med barn. Med tanke på den stora upp-

märksamhet han fick av massorna är detta anmärkningsvärt. Här framträder en uppburen religiös lärare bland de vuxna som också ser barnen och ger dem uppmärksamhet.

I dåtidens samhälle hade barnen inte hög status, vare sig socialt eller religiöst. Jesus vänder upp och ner på detta och lyfter fram ett barn som föredöme. När till exempel lärjungarna har grälat om ”vem av dem som var den störste”, säger Jesus: ”Om någon vill vara den främste måste han bli den ringaste av alla och allas tjänare.”⁷ Han kastar omkull alla förutfattade meningar om vad ”storhet” är genom att kalla fram ett barn. Man måste bli som ett barn för att vara stor i Guds rike. Eller med orden från Matteus: ”De som gör sig själva små som det här barnet är störst i himmelriket.”⁸

Istället för att vara ett hinder för de vuxnas liv är barnen en tillgång. Istället för att lyfta fram styrka och ”vuxenhet” lyfter Jesus fram ödmjukhet och mildhet. Den attityden bör också vara vår: att möta barnen i en anda av respekt och nyfikenhet. När vi lär dem vad kristen tro och kristet liv innebär kan de också lära oss något.

Andlig övervakare eller förälder?

I Första Korinthierbrevet finns ett intressant avsnitt i det här sammanhanget. Aposteln Paulus skriver:

Ty om ni än hade tio tusen övervakare i Kristus, har ni bara en fader: det är jag och ingen annan, som blev er fader i Kristus Jesus, genom att jag förkunnade evangelium för er. Därför uppmanar jag er enträget: Följ mitt exempel!⁹

Det ord som översätts med ”övervakare” är ordet *paidagogos*, samma ord som i pedagog.¹⁰ Rika romare och greker

hade en speciell slav vars uppgift var att se till att familjens son verkligen gick till skolan. Denne slav var en *paidagogos*, vilket alltså var en disciplinär uppgift, inte en undervisande. Som övervakare skulle han föra en väluppfostrad elev till läraren.

Paulus skiljer på att vara en *övervakare* och att vara en *andlig förälder*. En övervakare är i detta sammanhang inget positivt – det har med krav och tvång att göra. Sådan är inte Paulus. Han påstår sig vara något mycket viktigare – en andlig förälder. Och eftersom han har den rollen vädjar han till brevets mottagare att lyda hans råd.

När jag skriver det här är jag och min fru nyblivna föräldrar. Vi har slagits över den här distinktionen mellan att vara en andlig förälder och att vara en övervakare. I framtiden hoppas vi få vara andliga föräldrar som visar vårt barn vägen in i ett levande lärjungaskap. Vi vill inte vara övervakare som tvingar vårt barn till kyrkan för att det där ska få kristen trosundervisning. Att ta med sitt barn till kyrkan är viktigt, men det räcker inte. Barnen behöver se i hemmet vad kristen tro innebär i praktiken. Föräldrar är kallade att förkroppsliga den kristna tron för sina barn så de kan upptäcka vad det innebär att vara kristen i den värld vi lever i. Församlingen behöver ge stöd till föräldrar att stå i denna trosförmedlande roll.

Sammanfattning

I Gamla testamentet förutsätts att hemmet är den viktigaste platsen för religiös undervisning. Israeliterna uppmanade varandra att på olika sätt föra vidare tron till nästa generation. Senare i historien kombinerades vuxenansvaret med ett gemensamt ansvar. Den judiska modellen med

”synagogsskolor” kan tjäna som inspiration för den kristna församlingen att ge barnen trosundervisning i kyrkan. Jesus såg barnen och lyfte fram dem. I hans efterföljd har vi samma uppdrag.

Föräldraskapets stora utmaning ligger inte i att vara en ”övervakare” som ser till att barnen går till kyrkan eller ”sköter sig”. Utmaningen är att vara en ”andlig förälder” som i vardagen visar vad det är att vara en Jesu lärjunge. Barnen lär sig bön, gudstjänst och tradition genom att ”härma” föräldrarna när de har andakt, ber bordsbön, firar kristna högtider och på olika sätt gestaltar kristen tro i vardagen.

Frågor för samtal och reflektion

1. Hur ser er församlings barn- och ungdomsarbete ut?
Upplever du det anpassat till vår tid?
2. Var ligger betoningen i er församling: på föräldrarnas ansvar eller på församlingens ansvar? Vad får detta för konsekvenser?
3. Vad har du för erfarenheter av andligt föräldraskap och andligt övervakarskap?

Kapitel 17

Vigselgudstjänsten

”Han [Jesus] är medveten om att han medverkar till att försvaga och upplösa familjesammanhållning och social trygghet, men menar tydligen att så måste ske därför att gudsriket har prioritet framför allt annat. [...] Ingenting är viktigare än att följa honom.”

Bengt Holmberg¹

Jag gifte mig i Umeå stads kyrka, 85 mil från min församling i Linköping. Glädjande nog tog sig flera församlingsvänner hela vägen till Umeå, och på så sätt kan man säga att vi ändå gifte oss ”i församlingens mitt”. Men händelsen är ändå intressant: vi åkte någon annanstans för att gifta oss. Jag reflekterade inte över det då, men har senare insett att det måste problematiseras. Vigselgudstjänsten kopplas alltför lättvindigt bort från det konkreta församlingslivet. Det verkar vara en allmän uppfattning att vigseln är brudparets personliga angelägenhet, inte församlingens. Medvetenheten om äktenskapets förankring och betydelse i den kristna gemenskapen är svag.

Äktenskapet – en gemensam angelägenhet

I vissa länder – till exempel i Frankrike där jag bott – kan äktenskap endast ingås inför en borgmästare. När min lillebror skulle gifta sig i Frankrike samlades släkt och vänner först i rådhuset. Det hela var föga romantiskt: samhällets representant ställde några frågor och läste upp en text, några underskrifter gjordes, och så var det hela över på några

minuter. Sedan åkte vi till min svägerskas hemförsamling för en vigselgudstjänst med förbön för brudparet. Den gudstjänsten hade ingen juridisk betydelse men var viktig i ett annat avseende. De nöjde sig inte med borgmästaren. Men vad är poängen med att gifta sig i kyrkan? Handlar det bara om tradition och romantik?

Vigsels betydelse i kyrkan sträcker sig bortom det sentimentala och juridiska. Det är en *gudstjänst*. Orden ”inför Gud och denna församling” uttrycker att löftena avges i Guds och trossyskons närvaro. Man involverar Gud och församlingen i äktenskapet. Vigselgudstjänsten är inte *slutpunkten* på församlingens engagemang utan *startskottet*. När brudparet säger ja är det en proklamation om ett eget beslut och en vädjan till Gud och församlingen om hjälp. På så sätt pekar vigselgudstjänsten på något bortom sig själv, nämligen det sammanhang i vilket de nygifta ska leva: Guds och församlingens närvaro. I en tid av stark privatisering och individualism är det viktigt att påminna om detta. I Guds familj finns inga vattentäta skott mellan det personliga och det gemensamma. Allt hänger ihop.

Äktenskapet, skilsmässan och församlingen

Gång på gång ställs vi också i den kristna församlingen inför fullbordat faktum: skilsmässan ska äga rum, det är oåterkalleligt, det har gått för långt. Istället för att oja oss borde vi fråga oss hur det är möjligt att gifta par i församlingen kan kämpa i årtal utan att involvera någon. Vad är det för faktorer som gör att vi inte vågar öppna oss för hjälp och stöd när det krisar i våra relationer? Varför upptäcker vi inte att relationer är i kris?

Äktenskapet har blivit en privatsak, en avskild sfär, också

för kristna. Vi inskränker församlingens roll till att vara närvarande när brudparet säger ja i kyrkan, sedan lämnas de flesta att klara av äktenskapet på egen hand, och hur det går blir också deras ensak. Nyligen läste jag en bok med kristen undervisning om äktenskapet. På två hundra sidor nämndes inte församlingens roll en enda gång! Boken var fullspäckad av goda råd men den kristna gemenskapens betydelse togs inte upp. Detta är ett tecken på de tankemönster som dominerar våra sinnen och som präglar vår syn på äktenskapet. Vi utesluter en aktiv roll för församlingen.

I Nya testamentet framställs äktenskapet både som en ordning i skapelsen och som en struktur i den nya skapelsen. I brevet till de kristna i Efesos länkar aposteln Paulus äktenskapet till den kristna församlingen. Det rymmer ”en stor hemlighet, här låter jag det syfta på Kristus och kyrkan”². Sådana tankar hörs sällan när kristna vill vända skilsmässotrenden. Man betonar äktenskapet men ger det en individualistisk och förborgerligad mening som förstärker problemet. Eller också för man upp äktenskapet på en hög piedestal, idealiserar det och värderar det så högt att man kan känna skam när problem uppstår i deras äktenskap. Man kanske skäms över att man inte klarar av att leva upp till de vackra idealen, och därför kämpar man i sin tvåsamhet, i tysthet. Undervisningen som syftar till att ”försvara” äktenskapet kan därför spä på problemet. Relationer i kris blir låsta i ett ”klara er själva”-tänkande. Undervisningen om äktenskapet måste därför sättas in i ett större sammanhang.

Jesu undervisning

Vad säger Jesus om relationen mellan man och kvinna? Jesus är oerhört radikal, fast inte på det sätt vi kanske skulle

förvänta oss. Visserligen försvarar han äktenskapet som något gott³, men samtidigt relativiserar han det på ett oväntat sätt. Familjebanden i den judiska kulturen var mycket starka, och i den miljön uppträdde en ogift ung man och säger:

Om någon kommer till mig utan att hata sin far och sin mor och sin hustru och sina barn och sina syskon och därtill sitt eget liv, kan han inte vara min lärjunge.⁴

Som vid så många andra tillfällen använder sig Jesus av överdrifter för att få fram sin poäng. Lika lite som vi bokstavligt ska hugga av oss handen eller riva ut ett öga (se Matt 5:27–30), lika lite menar Jesus att vi verkligen ska hata vår familj. Poängen är att det finns något som är mycket större och mycket viktigare än familjebanden, nämligen att vara en lärjunge. Guds rike är viktigare än familjen. *Jämfört* med att vara en lärjunge är allt annat ganska oviktigt.

Detta innebär inte att Jesus nedvärderar äktenskapet – han *relativiserar* det. Bengt Holmberg skriver: ”Kanske var det snarare därför att han själv visste värdet av ett lyckligt familjeliv och de starka band av kärlek som kan förena familjemedlemmar med varandra, som han såg familjen som en av Guds mäktigaste rivaler om människors hängivenhet.”⁵ Med andra ord: familjen kan bli en avgud. Den familje- och barnälskande Jesus hade alltså inga problem med celibatet, tvärtom. Det finns enligt Jesus människor som har celibatets gåva.⁶ Livets mening för en kristen är inte att gifta sig utan att följa i Jesu fotspår och älska Gud.

Vi behöver lära oss att se på frågor om äktenskapet i ett större perspektiv – Guds rikets perspektiv. Jag ser det här

som ett område där vi bör be Gud ”förvandla oss genom förnyelsen av våra tankar”⁷. Församlingen är en samling lärjungar som tillsammans ska gestalta livet i Guds rike. Här är äktenskapet en viktig del, men det är inte allt. Det kristna äktenskapet levs inte i ett socialt vakuum utan i församlingens sammanhang. I andra kristna traditioner lyfter man också fram celibatet som en möjlighet och gåva. På så sätt blir inte äktenskapet den enda livsformen i församlingen.

Teoretiskt kan man vara församling utan att ett enda äktenskap ingås, men man kan inte förverkliga ett kristet äktenskap frikopplad från en församling. Här har vi mycket att samtala om och upptäcka tillsammans.

Pornografins förbannelse

Ett område det nästan aldrig talas om i kyrkan är pornografi. Ändå är det ett oerhört utbrett problem, inte minst på grund av den ökade tillgängligheten via Internet. Även här har vigselgudstjänsten och den kristna synen på äktenskapet ett budskap. Det påminner oss om sexualitetens plats i våra liv. Porr och äktenskapsförbund står i bjärt kontrast till varandra.

Den sexuella revolutionen skulle göra män och kvinnor mer jämställda. Resultatet har på flera punkter blivit det motsatta. Den sexuella revolutionen har förslavat kvinnan ännu mer, den har cementerat och fördjupat synen på kvinnan som ett sexuellt objekt, vilket kommer till uttryck bland annat i all den pornografi som florerar på Internet. Unga killar i jakt på sexuell identitet lär sig att det är acceptabelt att se på kvinnan som objekt. Unga tjejer matas med ideal som förstör deras självkänsla och kränker deras människovärde. Att använda pornografi är ingen oskyldig

handling utan påverkar tankar och känslor på ett djupt plan. Porrer blir mer eller mindre normerande för sexualiteten. Resultatet blir en syn på sexualitet full av schabloner och förväntningar om ”hur det ska vara”. Istället för att låta fantasin blomma ut inom ramen för en stabil relation präglad av trohet hämmas man av förväntningar och orimliga krav. Porrkonsumenten är allt annat än fri.

Problemet är inte att njutning eller sexuell längtan i sig är moraliskt klandervärda – problemet är att de görs till det yttersta värdet. Njutningen är som bäst när den är en del av ett större sammanhang, när den finner sin plats i en harmonisk helhet. Vigselgudstjänsten påminner om denna helhet. Den visar oss att relationen man–hustru ska levas ”inför Gud och denna församling”.

Det är först när vi lever för något större än den egna njutningen som vi verkligen kan njuta. Det är inget konstigt med det. Man skrattar mest när man inte tänker på att man ska ha roligt. Skrattet är njutbart först när det är spontant, när det är en del av något större som vi kallar ”goda vänners lag”. Mat smakar bäst när den delas med andra – njutningen blir störst när den är delad, när den är ett resultat av något större, i detta fall måltidsgemenskap. På samma sätt är det med sexualiteten: dess njutning – som är något gott – blir fullkomlig först när den sätts i relation till något större, nämligen en varaktig relation präglad av trohet ”inför Gud och denna församling”.

Avslutande reflektioner

Ibland talar vi om äktenskapet och familjen som om det vore det enda sammanhang där man kan uppleva djup och varaktig gemenskap. Så är det inte. Att ha sådana för-

väntningar är att ställa för stora krav på en enda form av mänsklig relation. Äktenskapet kan inte och bör inte vara det enda sammanhang där djupa relationer kan utvecklas. I församlingen är vi kallade att ”bära varandras bördor”⁸. Detta bärande kan endast ske i en gemenskap som präglas av ömsesidighet och omsorg om varandras väl.

Hur skulle äktenskapen kunna stå utanför denna ömsesidighet och omsorg? Om våra församlingar ska vara trovärdiga i sitt försvar av äktenskapet måste de också visa att de har ett gemenskapsideal som står i proportion till den höga äktenskapssynen. Det är inför församlingen man gifter sig, och det är inför och med församlingen man lever sitt liv i ljuset av Guds nåd.

Även frågor om samboskap och homosexualitet bör sättas i relation till församlingens kallelse att gestalta det nya livet i Kristus. Än en gång pekar innehållet i vigselgudstjänsten på något bortom sig själv, på Guds avsikter med mänskligt liv i allmänhet och sexualiteten i synnerhet. Vigselgudstjänsten påminner om att det kristna livet är ett liv i gemenskap – relationen mellan man och kvinna får aldrig bli individualism i duo. Den påminner också om att sex aldrig i första hand handlar om personliga åsikter eller privata upplevelser. Istället handlar det om att gå in i en given ordning som omformar denna starka drift så att den blir bärare av Guds avsikter.

Äktenskapet är inte en ryggsäck full med bly som Gud hänger på oss för att knäcka ryggen på oss. Det är mer som lagom tunga hantlar – använder man dem rätt leder det till välbefinnande och glädje. Man kan naturligtvis välja att se hantlar som meningslösa blyklumpar som man utan förlust kan slänga bort. Det hela beror på vilket perspektiv man

har. Utifrån ett kristet perspektiv är ”hantlarna” (äktenskapet) inte oformliga blyklumpar utan väl avvägda och genomtänkta redskap som kan forma oss till dem vi är tänkta att vara. Och än en gång: detta är inte tänkt att ske i ett socialt vakuum utan i församlingens gemenskap i ljuset av Guds nåd. En nåd där det finns rum både för brottningskampen och misslyckandet.

Sammanfattning

Vigselgudstjänsten är mer än en vacker ceremoni. Den är början på församlingens engagemang i de nygiftas liv. Orden ”inför Gud och denna församling” innebär att paret släpper in församlingen i sitt äktenskap.

Vårt individualistiska tänkande gör att vi lätt missar att skilsmässor är ett misslyckande för församlingen och inte bara för de båda parterna. Efter att brudparet sagt ja lämnas de att klara av äktenskapet på egen hand. Lösningen är inte att ensidigt proklamera att äktenskapet är viktigt. Om vi vill förstärka äktenskapet bör vi liksom Jesus relativisera det. Guds rike är viktigast av allt, och det är inom den ramen (församlingen som en samling lärjungar som är kallade att visa att Guds rike har kommit i och med Jesus) som äktenskapet kan stå stabilt.

Vidare står vigselns budskap i bjärt kontrast till porrens förnedring. Vigselgudstjänsten visar också att frågorna om samboskap och homosexualitet måste förstås i ett större sammanhang än vi vanligtvis tänker oss. Det handlar inte främst om vad två människor gör med sin ensamhet utan om vad det innebär att vara Guds folk, ett folk som är kallat att gestalta Guds avsikter med skapelsen.

Frågor för samtal och reflektion

1. Vilka möjligheter och risker ser du med författarens påstående att äktenskapet är en angelägenhet för församlingen?
2. Hur ställer du dig till påståendet att en betoning av äktenskapet paradoxalt nog kan försvaga det?
3. Läs Höga visan 1:15–2:7. Hur beskrivs relationen mellan ”han” och ”hon”? Vilka tillämpningar gör du av detta i din syn på sex?

vittnesbörd

Katarina och Kristofer gifte sig sommaren 2004 och är medlemmar i Ryttargårdskyrkan. Här skriver de något om hur församlingen engagerat sig för att hjälpa dem i deras äktenskap.

Innan vi gifte oss hade vi äktenskapssamtal med en av pastorerna i församlingen. Vi fick diskutera vår syn på allt från sex till städning. Vi upplevde att vi kände varandra rätt väl, men det var bra att få hjälp att sätta ord på de förväntningar vi hade.

I församlingen finns ett tiotal par som fungerar som ”parstödjare”, och kort efter bröllopet erbjöd församlingen oss att få kontakt med ett av dessa par. De har barn i tonåren och har därför hunnit samla på sig en hel del värdefulla erfarenheter av äktenskap och relationer. Deras uppgift som parstödjare är alltså att stötta oss som nygifta, vara ett bollplank och en resurs vi kan vända oss till. Vi kände dem inte innan, men det är knappast någon nackdel. Vi tror nämligen att det kan vara svårare att vara helt öppen om sånt här med gamla bekanta.

De bjöd hem oss till sig och det kändes bra redan första träffen. Hittills har vi inte haft några större svårigheter i äktenskapet och har därför inte behövt använda deras stöd i en kris. Vi träffas, umgås och bygger en relation, och vi känner att det är ett stöd att de finns där. Om vi behöver hjälp vet vi vart vi kan vända oss. Vi känner att vi kan vara mer och mer öppna med dem om vad som händer i våra liv.

vittnesbörd

Att vi har parstödjare att vända oss till påminner oss om att vårt äktenskap är en angelägenhet också för de människor vi har omkring oss i församlingen och inte bara vår egen privatsak.

Kapitel 18

Begravningsgudstjänsten

Den ram inom vilken döden upplevs har förändrats under de senaste decennierna. Döden har blivit alltmer privat. [...] Det har sagts att vi för första gången i historien har en "dödsfri" generation.

Ur *Statens offentliga utredningar 2000:6*¹

Min mamma har berättat att när min farfar hade dött förklarade jag händelsen för min lillebror. "Någonstans däruppe bakom molnen i himlen finns farfar", sa jag. Jag var sex år, lillebror Joseph var tre. Förmodligen trodde jag att den himmel vi ser med våra ögon var en verklig boning för de döda. Ett kvarts sekel senare tror jag fortfarande på "ett liv efter detta", även om innehållet i denna tro är en annan än när jag var sex.

Om nyttan av kyrkogårdar

Senaste gången jag deltog i en begravningsgudstjänst var när min farmor Maja hade avlidit i januari 2006. Endast en liten skara var samlad. Farmor var född 1914 och de flesta av hennes vänner och jämnåriga hade därför redan dött. Det var en fin högtid i kyrkan, ett tillfälle att säga farväl och minnas ett mänskligt liv som kantats av många svårigheter och sorger, men som i all sin bräcklighet ändå vittnade om Guds nåd och omsorg.

Döden är den stora utjämnaren. Det är som Predikaren säger: "Samma öde drabbar alla."² Inför döden spelar det

ingen roll om man varit stor i människors ögon eller inte. ”Den vise har ögon att se med, dåren vandrar i mörker. Men jag vet att samma öde drabbar dem båda.”³ Inför döden relativiserar våra egna ansträngningar, våra prestationer, all vår strävan. Att inse sin dödlighet är att bli vis.

I dagens samhälle har vi skuffat undan döden från det vardagliga livet. Den har förlagts till en annan sfär än den vi dagligen vistas i. Döden tillhör filmens, deckarens, nyhetsrapporteringens värld, inte den verkliga värld där vi andas, äter, sover, skrattar och gråter. ”Syns inte, finns inte”, heter det i Ronja Rövardotter. Och precis så försöker vi hantera döden.

Ibland promenerar jag genom kyrkogården i närheten av där jag bor. Det är en nyttig andlig övning, jag kan rekommendera det. Kyrkogårdar förmedlar en oslagbar känsla av allvar. Dessa platser påminner oss om hur kort och förgängligt livet är. Att promenera genom en kyrkogård är som att nyktra till. Kyrkogårdarna vittnar om den kärva, nakna sanningen: även du ska ligga här en dag. Ofta brukar jag läsa inskriptionerna på gravstenarna. Ibland står den avlidnes titel eller yrke på gravstenen: disponenten, kaptenen, folkskoleläraren. Men jag har aldrig läst något bättre på en gravsten än det som står på min farfars sten i Växjö: ”Här vilar Eric Bäckryd ... tills Herren kommer.” Det är en gravsten som andas hopp (bakgrunden till texten är en soluppgång) och som pekar på det väsentliga i livet – hoppet om ”en ny himmel och en ny jord”⁴.

Att gå på en begravningsgudstjänst påminner oss också om vår dödlighet. Orden ”jord är du, och jord skall du åter bli”⁵ rymmer en insikt som hela vår kultur försöker förtränga. Gudstjänsten då vi viger den döde till gravens vila

är en uppmaning till oss att betänka vilka vi är och vad vi lever för. Den döde har ingen glädje av orden och handlingarna. De är till för oss som lyssnar, för oss som så gärna förstorar upp nuet så mycket att det skymmer framtiden. Vad är egentligen en kristen syn på döden och framtiden?

Döden en parentes

När vi dör tar den lilla berättelse som är vårt liv slut och vi försvinner ut ur historien, ut ur den stora berättelsen. När min farfar (för att återgå till honom) dog, försvann han från den jordiska sidan av den stora berättelsen. Han gick ur tiden, han är inte längre med som levande person i det kosmiska dramat. Men Guds stora berättelse fortsätter. Min farfars kropp ligger på en vacker kyrkogård utanför Växjö, med utsikt över Helgasjön. Var kyrkogården hans slutdestination? Var det målet för hans livs resa? På sätt och vis kan vi svara ja på dessa frågor, för hela sitt liv var han ju på väg till den plats där han ligger nu. Hans berättelse tog slut där hans kropp ligger nu. De viktigaste årtalen i den berättelsen är 1911 och 1981 – start och slut, födelse och död.

Men ändå inte. Budskapet på hans gravsten uttrycker ett hopp. ”Här vilar Eric Bäckryd ... tills Herren kommer.” Min farfars död var ändå inte den slutgiltiga punkten för hans berättelse. Döden är en parentes. Och en parentes begränsas som bekant av *två* parentestecken. För min farfars del sattes det första parentestecknet den dag han dog. Nu är hans story ”inne” i parentes. Men en dag kommer Gud att skriva parentestecken nummer två, och då är parentesens över. När Jesus Kristus åter blir synlig mitt ibland oss börjar min farfars berättelse på nytt. Till dess ”sover” han. Slutmålet är en kroppslig uppståndelse som kommer

att sammanfalla med att Gud skapar ”en ny himmel och en ny jord”⁶. Då kommer Guds stora berättelse att nå sin höjdpunkt. Alla parenteser kommer att vara slut och en hel mänsklighet kommer att stå inför Gud. Det är dit vi alla är på väg.

Alltså: På ett sätt är vi alla på väg mot döden. Men döden är i kristen tro bara en parentes. Vår slutdestination är uppståndelsen, då vi alla står inför den Gud som ska göra ”allting nytt”⁷. När vi slutligen står inför Guds ansikte kommer, enligt Jesu stränga ord, ”fåren” att skiljas från ”getterna”⁸. Och Paulus bekräftar: ”Alla skall vi en gång stå inför Guds domstol. [...] Alltså skall var och en av oss avlägga räkenskap inför Gud.”⁹ Domens dag är inget som den på Kristus troende behöver frukta, även om vi gör väl i att begrunda allvaret i detta.

En ny himmel och en ny jord

När jag skriver detta är jag 32 år. Jag vet inte *när* jag kommer att dö, bara *att* det kommer att ske. Men eftersom min död inte blir slutet på min berättelse utan bara början på en parentes (ingen vet hur lång), vill jag redan nu leva på ett sätt som stämmer överens med det som kommer *efter* parentesen. Det som kommer att gälla i evigheters evighet vill jag redan nu ställa i centrum för mitt liv. Det vore synnerligen korttänkt att leva här och nu på ett sätt som går tvärtemot de principer som sedan kommer att gälla för alltid. För att använda Paulus liknelse: de kristna är inte bara medborgare i ett jordiskt land, utan vi har även ett himmelskt medborgarskap. ”Vårt hemland är himlen.”¹⁰ Och det är i enlighet med detta eviga lands ”lagar” jag vill leva, och inte efter en förgänglig världs lagar.

Tron på en framtida ”ny himmel och en ny jord” får alltså konsekvenser för livet här och nu. Men hur kommer detta nya hemland att se ut? Vad är det som väntar oss i framtiden?

Gud kommer att skapa en ny värld. Vårt kristna hopp är inte en diffus andlig tillvaro i evigheters evighet, utan Gud kommer att skapa en ny verklighet, ett nytt universum. Hur detta kommer att vara beskaffat vet vi inte, men det kommer att vara en konkret, påtaglig och verklig värld, inte en dimmig och abstrakt andevärld. Det kroppsliga är inte något i sig ont. Den kristna tron avvisar alla former av gnosticisism, det vill säga tron att det andliga är gott och det materiella ont. Gränsen mellan gott och ont går inte mellan ande och materia. Gud skapade en god värld, och den nya han kommer att skapa kommer också att vara god.

När Bibeln skildrar denna nya värld gör den det i bilder. Den nya världen kommer till exempel att vara som en fest. Framtiden kännetecknas alltså av glädje och gemenskap. Gud kommer att ”torka alla tårar från deras ögon”¹¹, skriver Johannes. Vidare liknar Bibeln den nya världen vid ett hem. Hemmet står för trygghet. Vi kommer att känna oss hemma.

Den nya världen liknas även vid en stad. Det kanske inte låter positivt i våra öron. Hur kan en stad vara något att hoppas på? Stephen Travis skriver: ”Den bibliska bilden av en stad är en positiv bild. Den innebär att den nya världen kommer att vara en plats av gemenskap.”¹² Staden står alltså för gemenskap, relationer, mänsklig samvaro.

Den nya världsordningen kommer att vara både lik och olik den nuvarande. Den kommer att vara lik såtillvida att

den blir en fysisk verklighet, och olik därför att Guds harmoni, *shalom*, då kommer att råda fullt ut. En fullkomlig harmoni kommer att känneteckna framtiden i Guds rike. Profeten Jesajas poetiska beskrivning av denna nya världsordning lyder så här:

Då skall vargen bo med lammet,
pantern ligga vid killingens sida.
Kalv och lejon går i bet
och en liten pojke vallar dem.
Kon och björnen betar tillsammans,
deras ungar ligger sida vid sida.
Lejonet äter hö som oxen.
Spädbarnet leker vid ormens håla,
ett barn sticker handen i kobrans bo.
Ingenstans på mitt heliga berg
skall ske något ont eller vrångt,
ty kunskap om Herren skall uppfylla landet,
liksom havet är fyllt av vatten.¹³

Gud kommer att ge oss nya kroppar. I den nya värld som Gud skapar kommer vi inte att vara andar som svävar omkring på moln och spelar harpa. Vi kommer att uppstå kroppsligen. Att vara människa är att ha en kropp. Det är inte så att människan egentligen är en ande som råkar ha fastnat i en materiell kropp. Det kroppsliga är Guds tanke från början och ingen olyckshändelse som Gud ångrar. Adam och Eva var inte andar utan människor av kött och blod. När Gud gör allting nytt kommer han därför att ge oss kroppar – nya kroppar. Det framgår av lärjungarnas möte med den uppståndne Kristus – se Lukasevangeliet 24:36–43. Vad kan vi

lära oss av denna bibeltext när det gäller tron på kroppens uppståndelse?

Först konstaterar vi att den återuppståndne Jesus hade en verklig kropp. När han visade sig för lärjungarna blev de rädda, eftersom de trodde att de såg ett spöke, en ande. Då sa Jesus: ”Känn på mig och se på mig, en ande har inte kött och ben, och det kan ni se att jag har.”¹⁴ När de ändå inte kunde tro tar han en bit fisk och äter upp den. En ande tuggar inte, sväljer inte, blir inte mätt. Vår uppståndne Herre är inte ett mysteriöst spöke. Han har en fysisk kropp.

Men även om den uppståndne har en kropp, är det en annorlunda sådan. De bibliska texterna vittnar om att Jesus gör saker som ”normala” kroppar inte kan utföra. I den här berättelsen står det: ”Medan de ännu talade stod han plötsligt mitt ibland dem.”¹⁵ Om vi går till parallelltexten i Johannes får vi veta att lärjungarna hade låst in sig, och ändå står Jesus bara plötsligt där.¹⁶ Vi kan alltså se att den kommande kroppen inte har samma begränsningar som vår nuvarande kropp. Paulus uttrycker det som att vi kommer att få en ”andlig kropp” som är annorlunda än den kropp vi har nu, som kallas för en ”jordisk kropp”¹⁷. Uttrycket ”andlig kropp” kanske låter paradoxalt, men det visar tydligt att vi ska få en *kropp* och att denna kropp kommer att vara ”andlig”, det vill säga annorlunda.

Slutligen kan vi konstatera att den ”andliga kroppen” kommer att vara igenkännbar – det gick att känna igen Jesus efter uppståndelsen. ”Se på mina händer och mina fötter, det är jag och ingen annan.”¹⁸ Paulus förklarar det hela med en liknelse: ”Det du sår får inte liv om det inte dör. Och när du sår är det inte den blivande växten du sår utan ett naket sädeskorn eller något annat frö. Men Gud ger

det den gestalt han har bestämt, och varje frö får sin egen gestalt.”¹⁹ Den kropp vi har nu – den ”jordiska kroppen” – liknas vid ett frö. När vi dör är det som att vi planteras i jorden. En dag kommer en planta att växa upp ur jorden. Denna nya planta är den ”andliga kropp” vi en gång ska få. Det finns ett samband mellan fröet och plantan: plantan blev som den blev därför att fröet var som det var. Plantan är mycket vackrare än fröet men hänger ändå ihop med det. På samma sätt kommer vår ”andliga kropp” att vara mycket ”vackrare” än vår nuvarande ”jordiska kropp”, samtidigt som det kommer att finnas omistliga likheter som gör det möjligt för oss att känna igen varandra.

Gud kommer att skapa ett nytt samhälle. Vi har redan sett att den nya världen liknas vid en stad – det vill säga en ny social verklighet. Detta får konsekvenser för vårt liv här och nu. Den personen i din församling som du har mest svårt för, som du inte förstår, som du inte tycker om – kommer du att dela evigheten med. Ni kanske blir, för att använda en jordisk bild, ”rumskamrater” i evigheters evighet. Det kanske är lika bra att försonas här och nu?

Nationalitet, etnicitet, ras, kön, olika kulturell bakgrund och olika sociala bakgrund har splittrat människor genom historien. Men Paulus är mycket tydlig: ”Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus.”²⁰ Paulus säger det i ljuset av det faktum att i Guds nya värld kommer det inte att finnas några barriärer mellan grupper av människor. Därför måste vi redan nu leva i ljuset av denna sanning. Etnisk bakgrund, social klass, kön – inget av detta får söndra församlingsgemenskapen. Alla är vi ett i Kristus.

Gemenskapen med Gud kommer att vara fullkomlig. Ibland säger vi: "Kristen tro är inte en religion utan en relation." Jag måste erkänna att jag tills nyligen tyckte att det var en uttjatad klyscha. Vändpunkten kom i mötet med den judiske tänkaren Martin Bubers skrifter. Av honom fick jag lära mig att "relation" är en sanning som vi gång på gång måste återerövra.

Det är lätt hänt att Gud eller en medmänniska blir en sak, en princip, ett objekt, istället för en person. Det är svårt att ha en relation med Gud efter syndafallet. Hur levande vår relation till Gud än blir är den bara ett svagt återsken av den gemenskap vi kommer att ha med honom i evigheten. Så länge vi lever på denna jord kan vi i bästa fall endast se "en gåtfull spegelbild" av Gud. När Gud skapar en ny värld ska vi däremot se honom "ansikte mot ansikte"²¹.

Parentationen (tacksägelsen)

Begravningsgudstjänsten påminner som sagt om vår dödlighet, men den pekar också fram emot evigheten. Det är dock inte så ofta man går på begravningsgudstjänst, vanligare är att vi i söndagens gudstjänst har parentation över en medlem som avlidit. Detta kallas också för tacksägelse. Syftet är att informera församlingen och tacka Gud för vad personen har betytt. I parentationen tecknas kortfattat den dödes liv, och vi tackar Gud och ber för de närmaste.

Denna gudstjänsthandling har också som effekt att vi påminns om vår egen dödlighet och får ett tillfälle att begrunda vårt framtidshopp. I en kultur som har trängt undan döden kan parentationen vara en obehaglig men nyttig påminnelse, en slags andlig övning för oss. *Memento mori* heter det på latin, "kom ihåg att du ska dö". En kristen mår

väl av att låta Predikarens ord leva i sitt hjärta: ”Lika naken som han kom till världen går han åter bort: så som han kom, så skall han gå. Ingenting får han ta med sig på färden av allt vad han med möda har förvärvat.”²²

Att inte sörja som de andra

Församlingens deltagande i parentation och begravning bör präglas mer av hopp och tacksamhet än nedstämdhet och uppgivenhet. Vi kan med Paulus utropa: ”Död, var är din seger? Död, var är din udd?”²³ Det är församlingens kallelse att förmedla detta glädjefulla hopp till de närmast sörjande i mötet med dödens realitet. Kristen tro förnekar inte dödens realitet, men den betonar att vi ”inte behöver sörja som de andra, de som inte har något hopp”²⁴. En kristen sörjer i det ljus som hoppet ger. Paulus uppmanar de kristna i Thessalonike: ”Ge nu varandra tröst med dessa ord.”²⁵

I antiken var följande gravskrift vanlig: ”Jag var inte – jag var – jag är inte – jag bryr mig inte.” Det är ord som förmedlar resignation. Devisen betyder: Innan vi föddes fanns vi inte, sedan lever vi en kort tid, sedan dör vi och finns inte mer, och eftersom det är på det viset så är vi resignerade. Den kristna tron håller med om de två första leden men inte de två sista. Den kristna tron bär hoppet att vi en dag ska uppstå. En dag ska vi åter vara, och därför bör vi bry oss om hur vi lever, eftersom det sätt vi ”sår” på kommer att avgöra vad vi ”skördar” när vi uppstår från de döda.

Att leva i ljuset av vår dödlighet

Predikaren är förmodligen en av de minst lästa av böckerna i Bibeln, kanske för att den upplevs som filosofisk och motsägelsefull. Men för mig är Predikaren en källa till pa-

radoxal glädje. Just därför att livet är så kort, just därför att mycket som sker ”under solen”²⁶ är ”ett jagande efter vind”²⁷, just därför uppmanas vi att värdesätta det goda vi får uppleva i nuet. Vårt himmelska hopp är ett ankare som gör att vi på samma sätt som Predikaren förmår se tillvarons tomhet i vitögat och samtidigt njuta av livets goda. Förmågan att vara glad och skratta trots all fåfänglighet som omger oss är en Guds gåva. ”Ty vem äter och vem gläder sig Gud förutan?”, frågar Predikaren retoriskt.²⁸ Och på ett annat ställe uppmanas vi:

Ät ditt bröd med glädje
och drick ditt vin med glatt hjärta –
Gud har redan sagt ja till vad du gör.
Klä dig alltid i vitt,
låt oljan flöda över ditt huvud.
Njut livet med den kvinna du älskar,
alla dagar i ditt flyktiga liv,
det som Gud har gett dig under solen,
ditt flyktiga liv.²⁹

Predikaren är långt ifrån den enda bibelbok som beskriver tillvaron på detta sätt. Till exempel talar Paulus om ”tomhetens välde”³⁰ och skapelsens ”slaveri under förgängelsen”³¹, men mot bakgrund av det kristna hoppet (”I hoppet är vi räddade”³²). Den kristna tron hjälper oss alltså att leva sant i ljuset av vår dödlighet. Tron ger oss mod att möta framtiden med tillförsikt. Alternativen är inte depighet (att krossas av insikten att allt är förgängligt) eller blindhet (att vägra se döden). Med öppna ögon kan vi se döden i vitögat. Det är som Dag Hammarskjöld uttryckte det:

I morgon skola vi mötas,
döden och jag -
Han skall stöta sin värja i en vaken man.³³

Sammanfattning

Begravningsgudstjänsten och parentationen påminner oss om vår dödlighet, och detta i en tid som skuffat undan döden från det vardagliga livet. Döden är dock inte slutpunkten för den lilla berättelse som är vårt liv utan är mer som en parentes. Att vara död är att befinna sig i parentes, och när Jesus åter blir synlig mitt ibland oss kommer parentesen att vara slut. Det som väntar då är ”en ny himmel och en ny jord”. I den nya skapelsen kommer vi att få nya kroppar, och Gud kommer att skapa ett helt nytt samhälle. Då kommer relationen med Gud att vara fullkomlig.

Begravningsgudstjänsten och parentationen pekar bortom döden mot en hoppfull framtid, vilket ger oss möjligheter att sörja på ett annorlunda sätt. Vi kan trösta varandra utifrån det faktum att Kristus har besegrat döden. Vårt hopp är ett ankare som gör att vi på samma sätt som Predikaren förmår se tillvarons tomhet i vitögat och samtidigt njuta av livets goda.

Frågor för samtal och reflektion

1. Håller du med om att vi i vår tid lever som om döden inte fanns? Varför har det blivit så? Vad finns det för koppling mellan den osynliggjorda döden och vår tids dyrkan av ungdomlighet och hälsa?
2. Hur ser du på "livet efter detta" sedan du läst detta kapitel? Har ditt synsätt påverkats på någon punkt? Hur skulle du med egna ord beskriva det kristna hoppet?
3. Hur kan vi hjälpas åt att "leva i ljuset av vår dödlighet"?

Kapitel 19

Konfliktlösning

Teologiskt sett ger evangelierna ett rakt svar på frågan varför Gud vill att vi ska förlåta: därför att sådan är Gud.

Philip Yancey¹

Första kapitlet i den här boken handlade om vikten av vardagsrelationer i församlingen. Vi har nu kommit till det sista kapitlet, och på sätt och vis är vi tillbaka där vi började. Här ska det handla om vad vi gör när en konflikt uppstår.

I alla relationer finns fröet till en konflikt. Varhelst människor umgås med varandra uppstår problem och oenighet. Frågan är alltså inte *om* konflikter uppstår utan hur man hanterar dem *när* de uppstår. (Jag använder uttrycket ”konflikt” i mycket bred bemärkelse, alltså om alla fall då man är oense eller sårar varandra.)

När en konflikt uppstår finns en lömsk frestelse som kan drabba alla men särskilt ledare: att tillgripa maktmedel för att få igenom sin vilja. Även om det sker subtilt och förtäckt är det ändå fel. Att ta till auktoritära eller manipulativa metoder är inte riktigt och rätt för en kristen, inte ens om syftet är gott. Ändamålet helgar inte medlen.

Det duger heller inte att ”sopa konflikten under mattan”. Här missuppfattar många vad Jesus menar när han talar om flisan och bjälken. ”Varför ser du flisan i din broders öga när du inte märker bjälken i ditt eget?” undrar Jesus.² Men

poängen är inte att jag ska strunta i vad mitt syskon gör. Poängen är att inte hyckla: ”Hycklare, ta först bort bjälken ur ditt öga, så kan du se klart och ta bort flisan ur din broders.”³ Det är alltså ingen uppmaning att sköta sitt eget, utan en uppmaning till ödmjukhet. Innan jag börjar tillrättvisa andra ska jag granska mig själv. Ofta kommer jag då att märka att även om min broder har en flisa så har jag en bjälke i mitt öga.

Vi ska alltså inte låtsas som att våra konflikter inte finns. Istället ska vi se våra oenigheter i vitögat och ta tag i dem. Och vår Herre, Jesus Kristus, har gett oss tydliga anvisningar i hur vi ska gå till väga för att lösa konflikter. Låt oss gå till Matteusevangeliet. Där säger Jesus följande om konfliktlösning:

Om din broder har begått en synd, så gå och ställ honom till svars enskilt, mellan fyra ögon. Om han lyssnar på dig, har du vunnit din broder. Men om han inte lyssnar, ta då med dig en eller två andra, för att varje sak må avgöras efter två eller tre vittnens ord. Lyssnar han inte till dem, så säg det till församlingen. Lyssnar han inte heller till församlingen, då skall han vara för dig som en hedning och publikan.⁴

Utgångspunkten är: ”*Om* din broder har begått en synd ...” Vad gör man då? Jesus talar om försoning och upprättelse på tre nivåer.

Första nivån: Prata om det i enrum

Jesus uppmanar lärjungarna att ta upp frågan direkt med den som felat: ”gå och ställ honom till svars enskilt”. Ofta tror vi att den kristna kärleken bjuder oss att vara tysta och

dra oss undan konflikter, men det är ett missförstånd. Att tiga är inte kärlek utan snarare ett uttryck för rädsla. Vår väg till enighet heter ofta förtigandets väg, men det är inte Jesu väg.

Redan i steg 1 gör vi alltså ofta fel. Vi biter ihop och tiger. Eller också börjar vi prata med andra, vi börjar tala *om* den som felat istället för *med* den. Inte heller det är vad Jesus anvisar. Jesus uppmanar dig att gå till den som sårat dig eller på något annat sätt felat, och ta upp frågan direkt – utan några mellanhänder.

Jesu uppmaning utgår från att försoning är möjlig. Målet är att man ska bli ense igen efter att ha ventilerat frågan öppet. Hur många konflikter hade inte kvävts i sin linda om man följt Jesu enkla råd? Många konflikter bygger på missförstånd och obetänksamhet. Sådant kan man reda ut mellan fyra ögon och, när man gjort det, nå en djupare relation. Och även om den andre sårat med vett och vilja, finns möjligheten till förlåtelse och försoning. Men det krävs mod att inte väja för konflikten, att ta upp frågan.

I parallelltexten i Lukasevangeliet säger Jesus: ”Om din broder gör orätt, så tillrättvisa honom.”⁵ Jesus uppmanar inte till en snällhet som tystar ner problemen. Men i samma andetag säger han: ”... och om han ångrar sig, så förlåt honom. Även om han gör orätt mot dig sju gånger om dagen och sju gånger kommer tillbaka och säger: Jag ångrar mig, så skall du förlåta honom.”⁶ Målet är alltså inte bestraffning utan förlåtelse och upprättade relationer.

Den som tillrättavisar i enrum tar på sig ett stort ansvar: att verkligen förlåta om den andra parten ångrar sig. Siffran sju kanske förbryllar, men sju är ett heligt tal, fullkomlighetens tal. Jesus uppmanar till total förlåtelse. Jesus ställer

därmed stora krav på den som tillrättavisar. Och som vanligt gäller kärleksbudet: att älska sin nästa som sig själv.

Andra nivån: Lös det med hjälp av ”fredsmäklare”

Det andra steget tar man endast om det första inte räcker. Om den som felat vägrar höra på vad jag har att säga, om jag inte når fram, vad gör jag då?

Jesus säger: ”ta då med dig en eller två till”. Låt oss kalla dem för ”fredsmäklare”. Syftet med detta är inte att man ska få med sig en ”hejarklack” utan att båda parterna ska få hjälp att se mer objektivt på saken. Man tar alltså hjälp av några man litar på. Så sätter man sig ner och samtalar.

Uppmaningen förutsätter att den som tar initiativ till processen har rätt i sak. Det kan ju dock under samtals gång komma fram fakta som förändrar situationen. Initiativtagaren måste därför hela tiden vara öppen för att hon eller han själv kan ha en ”bjälke i ögat” utan att ha upptäckt den. Ödmjukhet är som alltid en nödvändighet. När man involverar ”fredsmäklare” i processen möjliggörs att andra aspekter blir synliga – till exempel initiativtagarens egna brister. Att agera ”fredsmäklare” är därför en grannliga uppgift. Inte undra på att Jesus säger att ”de som skapar frid”⁷ är saliga.

Tyvärr måste man ibland, enligt Jesus, gå vidare till ett tredje steg. Då involverar man församlingen, rimligen i samråd med de ”fredsmäklare” som tidigare varit med.

Tredje nivån: Involvera församlingen

Detta steg kan tyckas svårsmält. Vända sig till församlingen? Många har hört om (och en del upplevt) tider då man uteslöt medlemmar på grund av saker som vi nu med all

rätt ser som trivialiteter. Gamla tiders syndakataloger med tillhörande uteslutningar vill vi inte ha tillbaka. Samtidigt får vi inte nonchalera de allvarliga konflikter vi möter som inte blir lösta på vanligt sätt.

Det vi nu pratar om är det *tredje* steget, och det ska inte tas lättvindigt. Har man vid upprepade tillfällen försökt nå fram till samförstånd (både på tu man hand och med hjälp av några kloka ”fredsmäklare”) utan att lyckas, säger Jesus att man ska gå vidare och involvera församlingen för att få råd och stöd. I det sammanhang jag finns börjar man lämpligen med att cellgruppen kontaktas.⁸ Poängen är att det i en större grupp kan finnas mer vishet att reda ut konflikten. Gruppen är ingen domstol utan en kärleksfull gemenskap som får hjälpa till så att det hela reds ut. Ytterst sett kan gruppen vara ett församlingsmöte. Det som detta församlingsmöte har att ta ställning till är då: Hur ska vi se på de frågor som har aktualiserats av konflikten?

Målet är alltså att församlingen som helhet (utifrån det vi tidigare sagt om församlingsmötet, kap 10) resonerar sig fram till en gemensam ståndpunkt. Den ståndpunkten är alltså inget som man har med sig till församlingsmötet – den är en *konsekvens* av församlingsmötet. Detta är en oerhört viktig poäng. Ett av problemen med gamla tiders syndakataloger är att man redan *före* församlingsmötet hade en förutfattad mening som man inte var villig att diskutera. Syftet med att ta en konflikt till ett församlingsmöte är inte att döma, utan att gemensamt söka Guds vilja. Församlingsmötet är alltså ingen domstol.

Låt oss nu återvända till Matteusevangeliet, kapitel 18. Om den felande inte heller lyssnar till församlingen, vad säger Jesus då? ”Betrakta honom då som en hedning eller

en tullindrivare.”⁹ Hur ska man förstå det? Ja, hur behandlade Jesus icke-judar (= hedningar) och tullindrivare? Han umgicks med dem. En av fariseernas stående kritik av Jesus var ju att han umgicks med dessa ”syndare” som allmänt föraktades. Jesus kan därför inte mena att man ska skära av de sociala banden med den eller de som felat och som inte vill ta sitt ansvar i konflikten. Vi får inte glömma att ”alla tullindrivare och syndare sökte sig till Jesus”¹⁰.

En del av vårt problem är att vi förväntar oss att en bibeltext som handlar om tillrättavisning *måste* sluta med bestraffning när någon inte ångrar sig. Vi läser alltså Jesu ord med ”straffglasögon” på. När vi kommer till uppmaningen att man ska betrakta den som inte lyssnar på församlingen ”som en hedning eller en tullindrivare”, tolkar vi det genast som att det *måste* handla om straff. Men då har vi tagit med oss våra förutfattade meningar till bibeltexten och läser in dem där. Hedningar och tullindrivare ska inte straffas, enligt Jesus. De har visserligen genom sitt handlande ställt sig ”utanför” kyrkan, men de är älskade och värda Jesu uppmärksamhet. ”Det är inte de friska som behöver läkare”¹¹, konstaterar Jesus när fariseerna kritiserar hans umgänge.

Hur skulle kyrkan, som är Kristi kropp, kunna göra annorlunda än Jesus själv? Den som felar och inte lyssnar på församlingens råd har de facto redan ställt sig själv utanför gemenskapen. Det som då gäller är ännu mer kärlek, ännu mer umgänge, ännu mer bön.

Sammanfattning

I Jesu undervisning möter vi en syn på gemenskap som utmanar oss. Jesus förutsätter att hans lärjungar lever så nära varandra att konflikter och oenighet uppstår. Han uppma-

nar oss då inte att ignorera problemen utan anvisar oss en väg som leder till förlåtelse och upprättelse: prata om konflikten i enrum med den det gäller; ta med dig en eller två kloka ”fredsmäklare”; ta upp det i församlingen. Det är bara om ett steg inte hjälper som man får gå vidare till nästa.

Församlingen består inte av perfekta människor utan av förlåtna syndare – syndare som är kallade att leva i förlåtelsens tecken.

Frågor för samtal och reflektion

1. Har du några erfarenheter av konflikter som du vill och kan berätta om? Hur löstes konflikten? Vad hände?
2. Fundera på de tre steg som Jesus anvisar. Hur kan man konkret tillämpa detta i dagens församlingar?
3. Kan det finnas fall där en formell uteslutning ur församlingen är nödvändig? Varför?

Avslutning

God is a wild presence calling us to ways of life we had not imagined possible.

Stanley Hauerwas¹

A visible, present sign of what God finally desires for all humanity.

Thomas N. Finger²

Vi har nu gått igenom nitton ”handlingar” som berättar om vilka vi är som Guds folk. Att vara Guds folk innebär att leva nära varandra, att ta del av förkunnelse och undervisning, att lovprisa Gud, att vara förebedjare, att inte se sin plånbok som något privat, att vara förenade i dop och nattvard, att ha omsorg om varandra, fatta beslut tillsammans och utse ledare, att upptäcka de gåvor Gud gett var och en, att berätta om Kristus för andra, att utföra kärlekens handlingar, att tänka globalt och inte bara lokalt, att värna om barnen och äktenskapen, att leva i ljuset av vårt eviga hopp samt att lösa konflikter och meningsskiljaktigheter på Jesu sätt.

Det finns dock ett livsområde jag inte tar upp i denna bok, nämligen förhållandet mellan kristen tro och vårdandet av skapelsen. Anledningen är helt enkelt att jag ännu inte läst eller hört om någon församling eller kristen grupp i Sverige som på ett konkret sätt tagit sig an dessa frågor. För att tala teologspråk finns det mig veterligt ingen ”praktik” som genom historien gestaltat församlingens ansvar för miljö och klimat. Antingen beror detta på att jag inte insett

att miljöansvaret ryms inom flera av de praktiker jag tar upp i denna bok, eller också är detta ett helt nytt område som kristna i vår tid måste fånga upp i ljuset av miljöförstöring och växthuseffekt och gestalta på ett sätt som aldrig skett i historien. Vår Gud gav oss en jord att förvalta, och församlingen måste visa vad det innebär rent konkret. Jag välkomnar kommentarer om boken i allmänhet och om detta område i synnerhet.

Ytterligare några kommentarer om valet av praktiker i denna bok kan vara på sin plats. Den som undrar varför jag inte tar upp bikten får nöja sig med att finna den i kapitlet om själavård och andlig vägledning. Barnvälsignelsen ser jag som ett specialfall av förbön – ett slags kombination av kap 4 (förbön) och kap 16 (barnens plats i församlingen). Och att jag i kapitlet om förbön för sjuka inte har nämnt ”smörjelse med olja” innebär inte att jag tar avstånd från detta specifika sätt att be för sjuka, tvärtom.

På samma sätt som blåsippa, tussilago, vitsippa och flyttfåglar är tecken på att våren är på väg, är församlingen kallad att vara ett synligt tecken på att Guds rike är i antågande. Församlingen är denna världs ”vårtecken”, ett tecken på att det som hände i och med Jesus Kristus inte är ett tragiskt mänskligt misslyckande utan en gudomlig seger som för alltid har vänt historiens inriktning. Församlingen är kallad att synliggöra och förkroppsliga detta hopp.

Församlingen är kallad att vara ett glädjande tecken

Om den första församlingen i Jerusalem står det att de ”var omtyckta av hela folket”³. Det bör inte förvåna oss. När de goda nyheterna om Jesus bryter fram förändras män-

niskor. En kristen tro som inte förändrar människor och gemenskaper till det bättre är inte äkta. Och denna förändring – denna förädling – lägger omgivningen märke till. Som kristna har vi ett ansvar att inte dra vår Herres namn i smutsen – vi är ambassadörer för det himmelska riket. Vi får inte bete oss på ett sådant sätt att Herrens heliga namn blir vanärat. Hederligt, öppet, ärligt och med gott humör – så måste vi uppträda. Inte som en påklistrad mask utan som ett uttryck för det vi känner inombords, för den glöd som Gud har lagt ner i vårt inre och som vi är kallade att låta blossa upp till en rejäl brasa. Det handlar om att vara trovärdig och äkta.

Framtidens kyrka i Sverige måste bli betydligt mer frimodig. Namnet Jesus är inget att skämmas för. Det är vår stolthet. Och när vi bär detta namn med raka ryggar, när vi i detta namn utför de gärningar som Gud har kallat oss till, då kommer vi att vara gemenskaper som väcker glädje i vår omgivning.

Ni är världens ljus. En stad uppe på ett berg kan inte döljas, och när man tänder en lampa sätter man den inte under sädsmåttet utan på hållaren, så att den lyser för alla i huset. På samma sätt skall ert ljus lysa för människorna, så att de ser era goda gärningar och prisar er fader i himlen.⁴

Församlingen är kallad att vara ett utmanande tecken

Men vi är inte bara kallade att ”glädjehandla” världen. Jesus kom med följande varning: ”Ve er, när alla berömmar er. På samma sätt gjorde ju deras fäder med de falska profe-

terna.”⁵ Vi är inte till för att vara alla till lags. Församlingen ska vara öppen mot omvärlden, men vara det med bevarad integritet. Därmed är församlingen såväl ett glädjande tecken som ett utmanande tecken. Med vår ”annorlundahet” utmanar vi världens sätt att tänka och leva. Vi är kallade att visa på ett alternativt sätt att leva, ett sätt att leva som står i samklang med Guds stora berättelse om världens skapelse och räddning. Eftersom människan är fallen i synd kommer konflikter med omvärlden att uppstå. Människor kommer att misstycka. Församlingen är ett radikalt påfund som ifrågasätter världens sätt att leva. Motstånd är att vänta!

Petrus uttrycker det så här: ”Det får inte hända att någon av er måste lida som mördare eller tjuv eller därför att han gör något annat ont eller blandar sig i andras angelägenheter. Men lider han som kristen skall han inte skämmas utan förhärliga Gud just som kristen.”⁶ Vi ska alltså vara noga med hur vi lever, men när vi lever trogna Herren får vi inte bli förvånade om vi möter motstånd. ”Så kommer var och en som vill leva gudfruktigt i Kristus Jesus att förföljas”, säger Paulus.⁷ Man kan fråga sig varför vi förföljs så lite. Påminner vi inte mycket om Gamla testamentets falska profeter som sa att saker och ting stod rätt till, fast så inte var fallet? Församlingen är kallad att vara profetisk och bör räkna med motstånd. Vi är kallade att vara ett utmanande tecken som inte lämnar världen någon ro.

Församlingen är kallad att vara ett hoppets tecken

En församling trogen sin Herre väcker alltså tacksamhet likaväl som irritation. I denna spänning mellan glädje och

utmaning föds hoppet. Hoppet ser att allt inte står rätt till i nuet, men samtidigt blickar det framåt i glädje mot det som ska komma. När församlingen är det som den är tänkt att vara, inger den hopp. Vi är kallade att vara ett synligt tecken som pekar på Jesus och som hjälper andra att ha tillit till honom.

Hoppets tecken har konturerna av ett kors. Det är märkligt att ett av historiens grymmaste tortyr- och avrättningsredskap kan väcka och symbolisera hopp, men så är det. I korsets tecken andas vi, rör oss och är till. Det är i det tecknet vi segrar, inte som ett maktfullkomligt folk med svärdet i hand (korstågen var en skymf mot Kristus själv), utan som ett ödmjukt folk med världens kors på våra axlar. Jesus uppmanade sina lärjungar att dagligen ta sitt kors och följa honom. När vi i gemenskap lydigt lever det liv Gud har kallat oss till, då är vi en försmak av Guds rike. Och en dag ska han komma tillbaka i härlighet för att skapa ”en ny himmel och en ny jord”⁸. Detta är vårt yttersta hopp, ”och det hoppet bedrar oss inte, ty Guds kärlek är utgjuten i våra hjärtan genom den helige Ande”⁹.

Noter

Inledning

1. *Afrikanska Böner*, EFS-förlaget 1975, s. 82.

Kapitel 1

1. John H. Yoder, *Liv i församlingen*, Libris och Johanneskyrkans förlag 2003, s. 80.
2. 1 Joh 1:3
3. Ef 4: 2; Ef 4:25
4. Människokroppen består av många celler. Tanken är då att även ”kroppen”, församlingen, ska bestå av många ”celler” – cellgrupper.

Kapitel 2

1. Martin Lönnebo, ”Kristus som predikant”, i *Homiletiskt seminarium 1992*, Linköpings stift 1993, s. 8.
2. 1 Kor 15:1
3. Ef 4:1
4. 1 Thess 5:21
5. Heb 4:12
6. Matt 18:20
7. Mark 1:22–24

Kapitel 3

1. Harald Olsen, *Keltisk andlighet*, Cordia 2000, s. 84.
2. Rom 12:1
3. Det finns en viss nyansskillnad mellan lovprisning och tacksägelse. ”När vi tackar Gud, är det för något han redan har givit oss. Tanken kretsar ännu något omkring oss själva. Men när vi lovprisar Gud, är det för vad han är i sig själv. [...] Sålunda är lovprisning

ett steg högre än tack.” (*Illustrerat Bibellexikon*, 1988, Band 4, s. 235). Här gör jag ingen stor sak av denna distinktion.

4. 2 Sam 6:14
5. Peter Wagner, *Explosiv församlingsväxt*, HF's förlag 1990, s. 103.
6. Peter Wagner, *Explosiv församlingsväxt*, HF's förlag 1990, s. 91.
7. Rom 8:21

Kapitel 4

1. C.S. Lewis, *Om bön*. Libris 1999, s. 58.
2. Jak 4:2b, Svenska Folkbibeln
3. Kol 4:12–13
4. Rom 15:30

Kapitel 5

1. C.S. Lewis, *Mirakel*, Libris 1997, s. 68.
2. Jes 53:3, 1917 års översättning
3. Joh 11:1–44
4. En hyperbol är en retorisk överdrift för att få fram en viss poäng. När Jesus till exempel talar om att hugga av sig handen för att undvika att synda, är det en hyperbol.
5. Mark 11:24
6. Luk 17:5–6

Kapitel 6

1. John Wesley, *På Bibelns grund*, del 2, Nya bokförlaget 1970, s. 267–268.
2. Malaki 3:8–12
3. Ps 24:1
4. Luk 14:33
5. 1 Tim 6:8–9
6. 1 Joh 3:17
7. Luk 8:14
8. Se Richard J. Foster, *Pengar, sex och makt i ett kristet perspektiv*, Libris 1988, s. 59.
9. 2 Kor 8:8
10. 2 Kor 8:19
11. 2 Kor 9:7
12. 2 Kor 8:12
13. 2 Kor 8:13–14
14. 2 Kor 9:12

Kapitel 7

1. G.R. Beasley-Murray, *Dopet idag och i morgon*, Westerbergs 1967, s. 64–65.
2. Ef 2:14
3. Gal 3:27–28
4. G.R. Beasley-Murray, *Dopet idag och i morgon*, Westerbergs 1967, s. 64.
5. G.R. Beasley-Murray, *Dopet idag och i morgon*, Westerbergs 1967, s. 62.
6. Apg 16:33
7. Apg 16:34
8. Mark 16:16
9. Sven Nowén, *Varför döper vi?*, ÖM:s förlag 1964, s. 66–67.
10. G.R. Beasley-Murray, *Dopet idag och i morgon*, Westerbergs 1967, s. 40.
11. Kol 2:12
12. Rom 6:4
13. Alf Tergel, *Från Jesus till Moder Teresa*, Verbum 2001, s. 95.
14. Alf Tergel, *Från Jesus till Moder Teresa*, Verbum 2001, s. 104.
15. John H. Yoder, *Liv i församlingen*, Libris och Johanneskyrkans förlag 2003, s. 15.
16. 1 Pet 3:21
17. Heb 6:1–2
18. Ef 5:18, Svenska Folkbibeln

Kapitel 8

1. Thomas N. Finger, *A contemporary Anabaptist theology*, InterVarsity Press 2004, s. 242.
2. 1 Kor 11:24–25
3. 1 Kor 10:17
4. 1 Joh 3:17–18
5. 1 Kor 11:27–28
6. 1 Kor 11:21
7. John H. Yoder, *Liv i församlingen*, Libris och Johanneskyrkans förlag 2003, s. 57–58.

Kapitel 9

1. Berit Okkenhaug, *Själavård – en grundbok*, Libris 2004, s. 47.
2. Blaise Pascal, *Tankar*, Forum 1995, s. 93.
3. Rom 8:20–21
4. I sången *Gå och fiska!*, text och musik Per Gessle, 1996.
5. John Stott, *Korset – meningen med Jesu död*, Libris 1988, s. 286.

6. Job 2:11
7. Job 16:2, 1917 års översättning
8. Jak 1:19
9. Ords 18:13
10. Berit Okkenhaug, *Självård – en grundbok*, Libris 2004, s. 35.
11. Ps 46:11, Svenska Folkbibeln
12. Rom 12:8

Kapitel 10

1. John H. Yoder, *Liv i församlingen*, Libris och Johanneskyrkans förlag 2003, s. 98.
2. Se dokumentet *De troendes gemenskap. Tre dokument i Nybygget – kristen samverkan om församlingens identitet, uppdrag och organisation*, s. 26.
3. 1 Kor 14:29
4. Apg 15:28
5. 1 Kor 14:31
6. 1 Kor 14:26
7. 1 Kor 14:33
8. 1 Kor 14:31
9. Deborah Tannen, *Den grälsjuka kulturen*, Wahlström och Widstrand 1999, s. 7.

Kapitel 11

1. Henri Nouwen, *Till läkedom*, Libris 1995, s. 55.
2. Pred 1:9

Kapitel 12

1. John H. Yoder, *Liv i församlingen*, Libris och Johanneskyrkans förlag 2003, s. 75.
2. 1 Pet 4:10
3. John H. Yoder, *Liv i församlingen*, Libris och Johanneskyrkans förlag 2003, s. 75.
4. Karismatik handlar inte om en viss stil eller utstrålning, utan om att Andens gåvor präglar församlingen och kommer till uttryck i och genom den. Ordet karismatik kommer från grekiskan *charisma*, nådegåva.

Kapitel 13

1. Juan Carlos Ortiz, *Medlem eller lärjunge?*, Libris 1976, s. 13.
2. Kol 4:6

Kapitel 14

1. Jim Wallis, *Ett nytt sätt att leva*, Libris 1982, s. 65–66.
2. Job 24:3–11
3. Pred 1:9
4. Pred 4:1
5. Se till exempel 5 Mos 10:17–19.
6. Amos 5:21, 23–24
7. Leif Carlsson, *Gud och rättvisan*, Libris 2002, s. 15.
8. Matt 9:36
9. Apg 10:38
10. Matt 5:14–16
11. Dietrich Bonhoeffer, *Texter i urval*, Libris 1990, s. 39.
12. John H. Yoder, citerad i Stanley Hauerwas, *The peaceable kingdom*, University of Notre Dame Press, 1986, s. 106.
13. Jak 1:17

Kapitel 15

1. John Stott, *Kristen – på tröskeln till 2000-talet*, SESG-Media/Förlags AB Nytt Liv 1998, s. 307.
2. Matt 28:19
3. Mark 12:31
4. Apg 1:8
5. Jes 6:5, Svenska Folkbibeln
6. Ps 105:1–2
7. Ef 3:18–19

Kapitel 16

1. G.R. Beasley-Murray, *Dopet idag och i morgon*, Westerbergs 1967, s. 93.
2. 5 Mos 6:4–9
3. 2 Mos 12:24–27
4. Apg 4:13
5. Joh 7:15
6. G.R. Beasley-Murray, *Dopet idag och i morgon*, Westerbergs 1967, s. 93.
7. Mark 9:34–35
8. Matt 18:4

9. 1 Kor 4:15–16, Hedegårds översättning
10. Bibel 2000 översätter ordet med ”lärare”, vilket kan vara missvisande. Svenska Folkbibeln översätter med ”uppfostrare”.

Kapitel 17

1. Bengt Holmberg, *Människa och mer – Jesus i forskningens ljus*, Arcus 2005, s. 25.
2. Ef 5:32
3. Se till exempel Matt 19:1–9.
4. Luk 14:26
5. Bengt Holmberg, *Människa och mer – Jesus i forskningens ljus*, Arcus 2005, s. 29.
6. Matt 19:11–12
7. Rom 12:2
8. Gal 6:2

Kapitel 18

1. Statens offentliga utredningar 2000:6, *Döden angår oss alla – värdig vård vid livets slut*, s. 19.
2. Pred 9:2
3. Pred 2:14
4. Upp 21:1
5. 1 Mos 3:19, Svenska Folkbibeln
6. Upp 21:1
7. Upp 21:5
8. Matt 25:32
9. Rom 14:10b,12
10. Fil 3:20
11. Upp 7:17
12. Stephen Travis, *Slutet på historien?*, Libris 2001, s. III.
13. Jes 11:6–9
14. Luk 24:39
15. Luk 24:36
16. Joh 20:19
17. 1 Kor 15:44, Svenska Folkbibeln
18. Luk 24:39
19. 1 Kor 15:36–38
20. Gal 3:28
21. 1 Kor 13:12

22. Pred 5:14
23. 1 Kor 15:55
24. 1 Thess 4:13
25. 1 Thess 4:18
26. Pred 1:3
27. Pred 1:14
28. Pred 2:25
29. Pred 9:7–9
30. Rom 8:20
31. Rom 8:21
32. Rom 8:24
33. Dag Hammarskjöld, *Vägmärken*, Albert Bonniers förlag 1963, s. 12.

Kapitel 19

1. Philip Yancey, *Med nådens ögon*, Libris 2001, s. 79.
2. Matt 7:3
3. Matt 7:5
4. Matt 18:15–17, Svenska Folkbibeln
5. Luk 17:3
6. Luk 17:3–4
7. Matt 5:9, Svenska Folkbibeln
8. Nya testamentets församlingar var på många håll relativt små husförsamlingar.
9. Matt 18:17
10. Luk 15:1
11. Matt 9:12

Avslutning

1. Stanley Hauerwas, *The peaceable kingdom*, University of Notre Dame Press 1986, s. 108.
2. Thomas N. Finger, *A contemporary Anabaptist theology*, InterVarsity Press 2004, s. 253.
3. Apg 2:47
4. Matt 5:14–16
5. Lukas 6:26
6. 1 Pet 4:15–16
7. 2 Tim 3:12
8. Upp 21:1
9. Rom 5:5, Svenska Folkbibeln